

Katalogizacija podcasta prema RDA (Resource Description and Access)

Pete, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:522773>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2023./2024

Petra Pete

**Katalogizacija *podcasta* prema RDA (*Resource Description
and Access*)**

Diplomski rad

Mentorica: dr.sc. Ana Barbarić, red. prof.

Zagreb, lipanj, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

1.Uvod.....	1
2. O <i>podcastu</i> : definicija i kratak povijesni pregled	3
2.1.Značajke i vrste <i>podcasta</i>	6
3. <i>Podcast</i> u knjižnicama: novi tehnološki trendovi	9
3.1.Uloga i svrha <i>podcasta</i> u knjižnicama	12
3.2. Očuvanje i pristup <i>podcastima</i> u knjižnicama.....	15
3.3. <i>Podcast</i> : mrežna zvučna građa (Online Audio Material)	20
4.Katalogizacija u suvremenom digitalnom okruženju	21
5. RDA: standard za digitalno okruženje	27
5.1. RDA: organizacija i struktura	31
5.2.RDA i IFLA-LRM.....	34
5.2.1.IFLA-LRM: Korisnički postupci.....	35
5.2.2.IFLA-LRM: Struktura modela.....	38
5.3.RDA: daljnji razvoj	43
6. Katalogizacija <i>podcasta</i> prema RDA.....	48
6.1. Kongresna knjižnica (Library of Congress): primjer kataložnog zapisa.....	50
6.2. University of Michigan Library: primjer kataložnog zapisa	57
6.3. Sacratmento Public Library: primjer kataložnog zapisa	60
7.Zaključak.....	66
8.Literatura.....	69
9.Popis oznaka i kratica	79
10.Popis slika	80
11.Popis tablica	81
Sažetak	82
Summary	83

1.Uvod

Kroz povijest ljudska komunikacija je bila, kako usmena, tako i pisana, temelj za razmjenu informacija, kulture i znanja među ljudima. Prije izuma pisma, ljudi su međusobno prenosili informacije usmenim putem, pričali su i slušali priče prije nego što su ih zapisivali.¹ U 21. stoljeću, ubrzan razvoj digitalnih tehnologija utjecao je na pojavu novih medija i formata koji su unaprijedili audio pripovijedanje koje danas predstavlja popularan oblik komunikacije.² Radi utjecaja digitalnih tehnologija koje se prožimaju kroz svakodnevni život čovjeka, a ujedno utječu na informacijsku kulturu, uz učestalu upotrebu pametnih telefona i popularizacijom *podcastinga*, audio sadržaj postao je sveprisutan.³ *Podcast*, format audio sadržaja dostupan na internetu, dosegno je popularnost u 21. stoljeću. On je svojevrsan fenomen digitalnog društva koji »postaje sve češće korišteni izvor informacija.«⁴ Knjižnice su institucije koje su usko vezane uz informacijske i medijske tehnologije.⁵ Audiovizualna i elektronička građa nije više nepoznanica za knjižnice, no pojava novih, digitalnih medija i formata može predstavljati izazov, posebice u kontekstu nabavne politike, izgradnje knjižničnih zbirki i organizacije informacija i znanja.

Stoga, u ovome radu bit će govora o *podcastu* te njegovom odnosu s knjižnicama, posebice u kontekstu katalogizacije *podcasta* u knjižnicama, što čini predmet istraživanja ovog rada. Najprije, rad polazi od sljedeće hipoteze. Budući da se interes za *podcast* javio ponajprije u SAD-u, tamošnje knjižnice katalogiziraju *podcast* uz pomoć RDA, kataloškog pravilnika za digitalno okruženje te daju ih na korištenje svojim korisnicima kao daljinski dostupnu građu. Rad je konceptualno podijeljen na dva dijela. Poglavlja prvog dijela rada definiraju *podcast*, predstavljaju njegovu kratku povijest, ukazuju na njegove značajke, a potom ga dovode u vezu s knjižnicom. Početna poglavlja pojašnjavaju društvenu ulogu *podcasta* te kako se ona

¹ Chancellor, Renate. ; Lee, Shari. Storytelling, Oral History, and Building the Library Community. // Storytelling, Self, Society. 12, 1(2016). Str. 40. Dostupno na:

<https://www.jstor.org/stable/10.13110/storselfsoci.12.1.0039> (Zadnji pristup: 12.6.2024.)

² Dhiman, Bharat. The Rise and Power of Audio Storytelling in the 21st Century : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4428636> (Zadnji posjet: 12.6.2024.)

³ Isto.

⁴ Peoples, Brock. ; Tilley, Carol. Podcasts as an Emerging Information Resource. // College & Undergraduate Libraries. 18, 1(2011). Str. 46. Dostupno na:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10691316.2010.550529> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁵ Asadi, Leila ... [et al.]. Librarians' familiarity with and attitudes toward podcast technology. // 4th International Conference on e-Learning and e-Teaching (ICELET 2013). Shiraz, 2013. Str. bez stranice. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/261019988_Librarians'_familiarity_with_and_attitudes_toward_podcast_technology (Zadnji posjet: 12.6.2024.)

odražava u knjižnicama. Zatim, rad će pokušati odgovoriti na istraživačka pitanja koja propituju raznolikost uloge *podcasta* u knjižnicama, ukazuju na pitanje njegova očuvanja i pristupa te utvrđuju *podcast* kao knjižničnu građu.

U drugome dijelu rada bit će govora o katalogizaciji u suvremenom digitalnom okruženju i utvrđivanju postojanja *podcasta* u knjižničnim katalozima. Naime, u digitalnom okruženju promijenile su se korisničke potrebe, a potonje je rezultiralo propitivanjem odnosa korisnika i građe te njihova posrednika: kataloga. Od ključne važnosti, počela su biti pitanja poput: kakav katalog trebamo, tko je korisnik i koje su njegove današnje potrebe. Kataloška teorija istaknula je postavljanje korisnika u samo središte, a ovo je potvrdilo stvaranje i oblikovanje konceptualnih modela, poput *IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije (IFLA Library Reference Model : a Conceptual Model for Bibliographic Information – FRBR-LRM)* te kataloških standarda i pravilnika koji pokazuju kako se od zadataka kataloga počelo promišljati o korisničkim postupcima i utvrđivanjima uvjeta za funkcionalnost bibliografskih zapisa.

Resource Description and Access (RDA), nastao je iz potrebe za kataložnim pravilnikom koji će biti funkcionalan u digitalnom okruženju, posebice u osvitu semantičkog weba i tehnologije povezanih podataka. RDA se može primijeniti na sve vrste građe, kako analogne tako i digitalne. A gledajući na učestalu pojavu različitih oblika digitalne građe, ovaj rad nastoji utvrditi kako se RDA primjenjuje prilikom katalogizacije *podcasta*, digitalnog objekta nastalog u izvorno digitalnom obliku. RDA je nastao u suvremenom kataložnom okruženju koje iskazuje potrebu za interoperabilnosti, granularnosti i fleksibilnosti, a rad će analizom odabranih primjera kataložnih zapisa *podcasta*, uz dostupne primjere MARC zapisa bibliografskog formata MARC21, nastojati utvrditi postojanost spomenutih značajki prilikom izrade opisa za kataložni zapis *podcasta* u knjižničnom katalogu.

Dakle, cilj ovog rada je utvrditi mjesto i ulogu *podcasta* u knjižnicama, istražiti načine na koje knjižnice postupaju s njima i kako ih katalogiziraju, te objasniti ulogu RDA (Resource Description and Access) u suvremenoj katalogizaciji kroz konkretne primjere kataložnih zapisa *podcasta*.

2. O *podcastu*: definicija i kratak povijesni pregled

Digitalno i informacijsko doba pružilo je promjene koje su se osjetile u svim sferama ljudskog bivanja i djelovanja. Naime, digitalna komunikacijska revolucija započela je osamdesetih godina prošloga stoljeća, nakon izuma mikroprocesora.⁶ Svoj vrhunac doživjela je devedesetih godina 20. stoljeća kada popularnost interneta raste, a on postaje dijelom čovjekove privatne sfere.⁷ Kako se postupno razvijala informacijska tehnologija, upotreba računala postala je učestala, što je rezultiralo bržim protokom informacija i dijeljenja znanja.⁸ Nada Zgrabljic Rotar istaknula je kako se: »brzo krećemo prema središtu digitalne komunikacijske revolucije koja poput uragana uvlači u sebe svakodnevicu, od posla i obrazovanja do zabave i umjetnosti«, što ukazuje na sveprisutnost digitalnih komunikacijskih tehnologija te kako je danas neophodno razumjeti i prilagoditi se promjenama nastalih unutar digitalnog prostora.⁹ Zahvaljujući pojavi novih medija i formata, tehnoloških inovacija i novim načinima komunikacije digitalno doba utjecalo je na čovjekovu svakodnevicu. Potonje dokazuje čovjekov ubrzan način života, njegov suživot s tehnologijom, potreba za pristupom informacijama koje ne samo da se povećavaju već se primjećuje i hitrina njihova širenja, ali i potreba za novim zanimanjima te unaprijeđenim obrazovnim modelima koji će utjecati na stjecanje znanja i vještina potrebnih za postojanje i djelovanje u digitalnom okruženju.¹⁰ Digitalno doba iznjedrilo je neke nove tehnološke i medijske inovacije poput *podcasta*.

Pojam *podcast* pojavio se ranih 2000-ih godina, a riječ *podcast* kreirao je Ben Hammersley britanski tehnolog, novinar i konzultant za stratešku budućnost.¹¹ Prvi put je riječ *podcast* spomenuo u svojem članku pod nazivom *Audible revolution* u The Guardianu.¹² Tri pojedinca pružila su svoj doprinos u počecima razvoja *podcasta*. Bili su to Dave Winer, Adam

⁶ Miošić, Miran. Digitalna montaža i postprodukcija. // Digitalno doba : Masovni mediji i digitalna kultura / Uredila Nada Zgrabljic Rotar. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2020. Str. 277.

⁷ Isto.

⁸ Miloš, Irena. Digitalni urođenici i digitalni pridošlice. // Hrvatski jezik. 4, 2(2017), Str. 12. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187307> (Zadnji posjet: 20.5.2024.)

⁹ Zgrabljic Rotar, Nada. Predgovor. // Digitalno doba : Masovni mediji i digitalna kultura / Uredila Nada Zgrabljic Rotar. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2020. Str. 12.

¹⁰ Isto.

¹¹ Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

¹² The Guardian. Audible revolution. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/media/2004/feb/12/broadcasting.digitalmedia> (Zadnji posjet: 13.10.2023.) ; Mixcloud. Ben Hammersley - Inventor of the Word 'Podcast'. Dostupno na: <https://www.mixcloud.com/nextmarketpodcast/ben-hammersley-inventor-of-the-word-podcast/> (Zadnji posjet: 13.10.2023.)

Curry i Christopher Lydon. Razvitak *podcasta* dobio je svoj početak suradnjom Adama Curryja i Davea Winer. Naime, značajnost i korisnost ovog formata audio sadržaja u svrhu njegove distribucije, prepoznao je Adam Curry¹³, a njegovi napori rezultirali su stvaranjem aplikacije pod nazivom *iPodder* koja je bila prva aplikacija putem koje su korisnici mogli automatski preuzeti audio sadržaj na vlastiti uređaj, poput iPod-a.¹⁴ Zatim, Dave Winer razvio je *Really Simple Syndication* (RSS),¹⁵ a dana 20. siječnja 2001. godine Winer je napravio prvi *podcast feed*. Godine 2003. upoznao je Christophera Lydona na Harvardu kada ga je nagovorio da snime prvu epizodu *podcasta Open Source*.¹⁶ Značajan razvoj *podcasta* započeo je 2004. godine, a 2005. godina uzima se kao polazna točka širenja *podcasta* kada je Appleova internetska trgovina iTunes ponudila nekoliko tisuća *podcasta* korisnicima za preuzimanje i tako omogućila otkrivanje novog audio formata.¹⁷ Svoju popularnost dosegao je 2013. godine kada je Apple Inc. obznanio javnosti podatak od preko milijardu pretplatnika.¹⁸ Popularnost je sve više rasla, a ovo potvrđuje i podatak da je *podcast* do ožujka 2023. godine slušalo više od milijun ljudi, a za *streaming* je bilo dostupno više od 10 milijuna *podcasta*.¹⁹

Brojni su autori ranih 2000-ih godina počeli istraživati *podcast*, njegovu novinu, ulogu, prednosti i mane te mogućnosti korištenja u različitim poljima, granama i kontekstima. Isprva je bilo nužno pokušati definirati *podcast* te autori donose različite definicije koje su se s vremenom nadopunjavale i konkretizirale. Pojednostavljeno rečeno, **podcast** je digitalna datoteka audio sadržaja dostupna na internetu za preuzimanje i reprodukciju. Nešto šira i konciznija definicija kaže da je »podcast: (skraćeno od engl. iPod + *broadcast*) ili *non-streamed webcast*, povremeno objavljeni audiosadržaji ili videosadržaji ponuđeni u obliku datoteka na poslužitelju čija se objava oglašava kroz RSS kanal te je omogućeno njihovo preuzimanje.«²⁰ Neodvojivi dio *podcasta* su *podcast feedovi*. Ključno je da audiovizualni sadržaj *podcasta* ima

¹³ Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

¹⁴ Isto.

¹⁵ De Sarkar, Tanmay. Introducing podcast in library service : an analytical study. // VINE The journal of information and knowledge management systems. 42, 2(2012). Str. 192. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/03055721211227237> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

¹⁶ Nuzum, Eric. The Story of the First Podcast Feed. Dostupno na: <https://podnews.net/article/first-podcast-feed-history> (13.10.2023.)

¹⁷ The Editors of Encyclopaedia Britannica. Podcast. <https://www.britannica.com/art/podcast> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

¹⁸ Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

¹⁹ Isto.

²⁰ Zgrabljic Rotar, Nada. Pojmovnik. // Digitalno doba : Masovni mediji i digitalna kultura / Uredila Nada Zgrabljic Rotar. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2020. Str. 412.

dostupnu audio verziju na servisu koji podržava ovakve feedove, odnosno RSS *feedove*.²¹ RSS se definira kao »skupina formata za pružanje sadržaja koji se često obnavljaju, u obliku dokumenta, odnosno servisa koji se naziva *web feed* ili RSS kanal (akronim od engl. *RDF Site Summary*, ali i *Really Simple Syndication*)«. ²² RSS » opskrbljuje korisnika novim sadržajem«²³, odnosno, RSS feed je XML datoteka koja sadrži sve informacije o podcastu i njegovim epizodama.²⁴ Ponajprije se objavi epizoda podcasta, zatim se informacije dodaju RSS *feedu* i svaki put kada se objavi nova epizoda podcasta, RSS *feed* se ažurira. Budući da se sadržaj nerijetko obnavlja, RSS kanal olakšava korisniku praćenje ažuriranog sadržaja i povezanih informacija.²⁵ Odnosno, pretplatom na RSS *feed*, korisnik ima mogućnost automatski preuzimati sadržaj podcasta nakon objave nove epizode.²⁶ Da bi se pregledali RSS feedovi, potreban je poseban program poput agregatora koji služi za organizaciju i upravljanje RSS feedovima. Osim agregatora, softverskog programa, za pregled RSS-a može poslužiti internetski preglednik ili *online* »čitači« koji omogućuju pristup i pregled RSS feedovima.²⁷

²¹ Kaushik, Anna. Podcasting in library environment. // *Annals of Library and Information Studies*. 57(2010). Str. 122. Dostupno na: <https://nopr.niscpr.res.in/handle/123456789/9747> (Zadnji posjet: 7.6.2024.) ; Cambridge Dictionary. Podcast. Dostupno na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/podcast> (Zadnji posjet: 7.6.2024.) ; Brezak Brkan, Ivan. Kako YouTuberi, HDZ, Markička, ali i Spotify pretvaraju 'podcast' u sve što nije! <https://www.netokracija.com/podcast-hrvatska-balkan-168390> (Zadnji posjet: 13.10.2023.)

²² Zgrabljčić Rotar, Nada. *Pojmovnik*. // *Digitalno doba : Masovni mediji i digitalna kultura* / Uredila Nada Zgrabljčić Rotar. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2020. Str. 414.

²³ Brautović, Mato. Hrvatski online mediji kao sekundarni izvori u novinarstvu. // *MediAnali*. 3, 6(2009). Str. 99. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/44534> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁴ Skevoullis, Sotiris. ; Tavales, Saby. Podcasts : Changing the Face of e-Learning. // *Conference: Proceedings of the International Conference on Software Engineering Research and Practice & Conference on Programming Languages and Compilers, SERP. Las Vegas, Nevada, USA, 2(2006)*. Bez stranice. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/221611015_Podcasts_Changing_the_Face_of_e-Learning (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁵ Primjer: »**Podcatcher** (engl.) je „računalni klijentski program koji prati RSS kanale i omogućava preuzimanje audiosadržaja i videosadržaja objavljenih u *podcastu*. Može se nalaziti na računalu, prijenosnim audio i video reproduktorima, mobilnim telefonima s multimedijским mogućnostima itd.« Zgrabljčić Rotar, Nada. *Pojmovnik*. // *Digitalno doba : Masovni mediji i digitalna kultura* / Uredila Nada Zgrabljčić Rotar. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2020. Str. 412.

²⁶ Kaushik, Anna. Podcasting in library environment. // *Annals of Library and Information Studies*. 57(2010). Str. 122. Dostupno na: <https://nopr.niscpr.res.in/handle/123456789/9747> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

²⁷ Brautović, Mato. Hrvatski online mediji kao sekundarni izvori u novinarstvu. // *MediAnali*. 3, 6(2009). Str. 99. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/44534> (Zadnji posjet: 10.6.2024.) ; Skevoullis, Sotiris. ; Tavales, Saby. Podcasts: Changing the Face of e-Learning. // *Conference: Proceedings of the International Conference on Software Engineering Research and Practice & Conference on Programming Languages and Compilers, SERP. Las Vegas, Nevada, USA, 2(2006)*. Bez stranice. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/221611015_Podcasts_Changing_the_Face_of_e-Learning (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

2.1. Značajke i vrste *podcasta*

Od ranih 2000-ih godina, *podcast* je postupno bivao sve popularnijim među slušateljima, a danas je za mnoge neizostavan dio svakodnevice. Značajke ukazuju kako je *podcast* postao jedan od najpopularnijih medija današnjice.

Nekada je *podcast* nosio svoju amatersku karakteristiku radi jednostavnosti stvaranja, obrade i objave *podcasta*.²⁸ Danas, on zadržava svoju jednostavnost, ali stvaranje *podcasta* postalo je ozbiljnije.²⁹ Spomenuto dokazuje učestalo uključivanje velikih internacionalnih medijskih i ostalih kompanija u svijet *podcastinga*³⁰, koje kreiranje *podcasta* odvede na profesionalniju razinu. Stvoriti *podcast* jednostavno je, no ipak je važno imati na umu da se profesionalnost njegova stvaranja danas gleda kroz ulaganje u kvalitetnu opremu te stvaranje prostora za njegovu izradu.³¹ Ovdje se misli na postojanje studija koji će ipak dati kvalitetniji zvuk uz pomoć kvalitetne opreme, ali i veći prostor za eventualno ugošćavanje govornika. *Podcast* može voditi jedna ili više osoba uz gostujuće govornike. Zatim, sadržaj *podcasta* može se ponuditi u obliku predavanja, intervjua ili razgovora između dvije ili više osoba.³² Nadalje, važno je istaknuti da *podcast* ima karakteristiku serijalnosti i najčešće izlazi u epizodama.³³ Ponekad *podcast* može imati na desetke ili stotine epizoda i njihovom redovitom objavom održava se zanimanje slušatelja i osigurava postojanje publike koja će upijati sadržaj *podcasta* te tražiti i očekivati novi.

Podcasti su najprije postali popularni u SAD-u i mnogi su Amerikanci radio zamijenili *podcastom*.³⁴ Bio im je praktičan jer su *podcast* mogli preuzeti na svoj uređaj i tako trošiti manje internetskog prometa, a slušanje *podcasta* prešlo im je u naviku tijekom dugog putovanja

²⁸ Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

²⁹ Forster, Martin. Podcasting für Bibliotheken – Hintergründe und Bericht zum Universitätslehrgangs-Abschlussprojekt „Research Library Podcast“ der Universitätsbibliothek Wien. // Bibliothek Forschung und Praxis. 46, 1(2022). Str. 183. Dostupno na: <https://doi.org/10.1515/bfp-2022-0001> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

³⁰ Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

³¹ Brannen, Michelle. ; Fernandez, Peter. Through the Looking Glass: made in the library – media production. // Library Hi Tech News. 35, 9(2018). Str. 3. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/LHTN-07-2018-0041> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

³² Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

³³ De Sarkar, Tanmay. Introducing podcast in library service : an analytical study. // VINE The journal of information and knowledge management systems. 42, 2(2012). Str. 192. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/03055721211227237> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

³⁴ Brezak Brkan, Ivan. Kako YouTuberi, HDZ, Markička, ali i Spotify pretvaraju ‘podcast’ u sve što nije! <https://www.netokracija.com/podcast-hrvatska-balkan-168390> (Zadnji posjet: 13.10.2023.)

na posao. Isto tako, *podcast* je postao popularan kod osoba koje su stalno u pokretu. Također, *podcaste* slušatelji reproduciraju dok čekaju javni prijevoz, tijekom obavljanja kućanskih poslova te u slobodno vrijeme.³⁵ Nadalje, osim jednostavnosti i isplativosti kreiranja *podcasta*, za što je potrebno računalo, internetska veza te mikrofona, razlozi njegove popularnosti ogledaju se u njegovoj brzini i lakoj dostupnosti na različitim platformama.³⁶ *Podcast* je moguće slušati u bilo koje vrijeme na bilo kojem mjestu u bilo kojem dijelu svijeta gdje je dostupan internet. Glavnina *podcasta* je besplatna i njima se može pristupiti na različitim web stranicama, platformama za *hosting* i aplikacijama. Jedna od vodećih platforma je Spotify, ali su među slušateljima poznate i Buzzsprout, PodBean, SoundCloud, Castos, Apple Podcasts, Google Podcasts itd.³⁷ Nekada su korisnici slušali radio ili gledali televizijske programe u određeno vrijeme prema unaprijed određenom rasporedu emitiranja programa. Suprotno, putem pristupa „slušanje po zahtjevu“ (*on-demand* pristup) koji je jedna od značajki *podcasta*, slušatelji mogu reproducirati epizode *podcasta* kada god poželevu, u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu, potreban je samo pristup internetu i uređaj pomoću kojega će se *podcast* slušati.³⁸ Slušatelji mogu odlučiti hoće li slušati jednu epizodu ili više njih uzastopno. Ovo daje slušatelju fleksibilnost i svojevrsnu slobodu odlučivanja. Drugim riječima, razvitak *podcastinga* donio je korisnicima nova iskustva i povezo je korisnike s audio sadržajem na jednoj novoj razini.³⁹ Isprva, *podcasti* su se mogli preuzeti na uređaje za reprodukciju kao što su iPod i MP3 player⁴⁰, a pojedinci su ih izravno snimali na CD/DVD i slušali ih na CD/DVD *playerima*.⁴¹ Međutim, razvojem mobilnih pametnih telefona, uređaji kao što su iPod ili MP3 *player* smatraju se zastarjelima. Danas je *podcaste* moguće slušati uz pomoć raznolikih uređaja poput pametnih telefona i zvučnika, stolnih i prijenosnih računala te tableta.⁴² Razvojem interneta, i sve širom

³⁵ Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

³⁶ Isto.

³⁷ Isto.

³⁸ Isto.

³⁹ De Sarkar, Tanmay. Introducing podcast in library service : an analytical study. // VINE The journal of information and knowledge management systems. 42, 2(2012). Str. 192. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/03055721211227237> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

⁴⁰ Forster, Martin. Podcasting für Bibliotheken – Hintergründe und Bericht zum Universitätslehrgangs-Abschlussprojekt „Research Library Podcast“ der Universitätsbibliothek Wien. // Bibliothek Forschung und Praxis. 46, 1(2022). Str. 183. Dostupno na: <https://doi.org/10.1515/bfp-2022-0001> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁴¹ Kaushik, Anna. Podcasting in library environment. // Annals of Library and Information Studies. 57(2010). Str. 122. Dostupno na: <https://nopr.niscpr.res.in/handle/123456789/9747> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

⁴² Forster, Martin. Podcasting für Bibliotheken – Hintergründe und Bericht zum Universitätslehrgangs-Abschlussprojekt „Research Library Podcast“ der Universitätsbibliothek Wien. // Bibliothek Forschung und Praxis. 46, 1(2022). Str. 183. Dostupno na: <https://doi.org/10.1515/bfp-2022-0001> (Zadnji posjet: 8.6.2024.) ; Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

uporabom pametnih telefona, *podcast* je postao češće tražen audio format za čiji se sadržaj publika zanima.

Popularni žanrovi *podcasta* pokrivaju različite tematske okvire kao što su društvene, političke i kulturne teme, zatim teme koje se odnose na tehnologiju, vijesti, motivaciju, osobni razvoj, zabavu, obrazovanje, i tako dalje.⁴³ Teme mogu biti specifične. Čega god se *podcaster*⁴⁴ dosjeti, ima mogućnost kreirati *podcast* te tematike. Ovo znači da *podcast* nudi jedan širok prostor u kojemu *podcaster* može imati veću slobodu prilikom stvaranja *podcasta*, odabira teme i uređivanja sadržaja. Pri tome, korisnici mogu pretraživati i potom slušati sadržaj koji ih zanima. Sa svakom novom epizodom *podcasta* otvaraju se nova pitanja, potiče se diskusija i prenosi se informacija. Nadalje, raznovrsnost tema *podcasta* pridonosi njegovoj popularnosti. Pristup širokom spektru tema pomaže boljoj informiranosti i pruža put dodatnoj zabavi, ali *podcast* utječe i na društvena kretanja, odnosno na međuljudsku socijalizaciju što pokazuje i porast slušanja *podcasta* tijekom boravka u karanteni tijekom pandemije COVID-19.⁴⁵ Tijekom ovog razdoblja, u društvu se osjetila iznimna potreba za druženjem i socijalizacijom te dodirima s drugim ljudima tijekom izolacije, a *podcast* je pružio jednu vrstu doprinosa u ljudskom zblizavanju. Jedna od značajki *podcasta* vidi se u samim razgovorima koji tvore sadržaj *podcasta*. Oni nerijetko nose intimniju i osobniju karakteristiku te opušteniju i prijateljsku atmosferu među sugovornicima.⁴⁶ Ovim putem stvara se povezanost između *podcastera*, gostujućih i slušatelja, a ovakva povezanost dovodi do stvaranja veće zajednice u *online* okruženju, posebice na društvenim mrežama. Kroz *podcaste* se mogu otvoriti neka nova i aktualna pitanja od društvene važnosti, a ovim putem mogu se čuti glasovi pojedinca iz manjih lokalnih zajednica koji možda nisu prisutni u nekim drugim medijima. Dakle, *podcast* može poslužiti u edukativne svrhe, on informira, podržava kulturne i umjetničke izričaje, potiče

⁴³ Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

⁴⁴ *Podcaster* je najjednostavnije rečeno pojedinac ili skupina ljudi koji stvaraju, oblikuju i distribuiraju *podcast* audio ili audiovizualnog sadržaja. *Podcaster* može biti pojedinac ili neke veće skupine ljudi okupljene u organizacijama ili tvrtkama. *Podcasterom* danas može postati svatko tko ima na raspolaganju opremu za stvaranje *podcasta*, odnosno računalo i mikrofon te internetsku vezu. Upravo radi njegove jednostavnosti, ali i isplativosti stvaranja, budući da se u opremu ne moraju uložiti veliki novčani iznosi i nije nužno imati određeni prostorni kapacitet, danas postoje milijuni *podcasta* i *podcastera*. Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

⁴⁵ Weston, Paul Gabriele. Should Catalogue Wade in Open Water?. // J LIS.It. 13, 1(2022). Str. 228. Dostupno na: <https://www.jlis.it/index.php/jlis/article/view/433> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

⁴⁶ Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

razgovor, otvara prostor za interakciju i okupljanje različitih društvenih zajednica koje imaju slične interese.

Podcast je danas jedan od vodećih oblika suvremene komunikacije, a knjižnice kao informacijska i komunikacijska središta stvaraju vlastite *podcaste*, promoviraju ih, nude pristup *podcastima* i educiraju svoje korisnike o njima. Uvrštavanjem *podcasta* među knjižnične usluge, knjižnice održavaju korak s promjenama u društvu te potvrđuju svoju društvenu, kulturnu, informacijsku i komunikacijsku ulogu.

3.Podcast u knjižnicama: novi tehnološki trendovi

Budući da knjižnica kao ustanova zauzima stanovito mjesto u društvu, sve društvene promjene i novine djeluju na njezin način rada, približavaju knjižnicu suvremenim potrebama korisnika te oblikuju njezinu ulogu u zajednici. Digitalno doba donijelo je tehnološka i društvena previranja koja dotiču knjižnice i koja sa sobom povlače, između ostalog, nove načine pristupa informacijama i znanju. U današnjem tzv. »umreženom društvu« javljaju se novi oblici digitalnog sadržaja prema kojima korisnici u knjižnicama iskazuju interes i potrebe.

Razvoj informacijsko komunikacijske tehnologije, umjetna inteligencija, automatizacija, online katalogi, pristup digitalnim resursima, online baze podataka, omogućavanje daljinskog pristupa izvorima i građi, mobilne aplikacije, virtualne usluge i ostalo, oblici su tehnoloških novina i aktualnih trendova koje su ostavile traga na knjižničnom poslovanju i interakciji s korisnicima.⁴⁷ Pojam novog tehnološkog trenda u knjižnicama povezuje se s aktualnim tehnološkim inovacijama koje mijenjaju različite industrije i ljudsku svakodnevicu te omogućavaju daljnji napredak.⁴⁸ U kontekstu knjižnice, one pružaju mogućnost njezina napretka kroz poboljšanje knjižničnih usluga namijenjenih korisnicima, a time i pozicioniranje knjižnice kao kontinuirano relevantne društvene, kulturne i informacijske institucije. Isto tako, radi utjecaja svjetskih trendova i tehnološkog napretka knjižnice su se posvetile pitanjima pristupa, upravljanja i korištenja znanja i informacija, a ne samo njihovoj pohrani.

⁴⁷ Okwu, Emmanuel. ; Okwu, Ngozi Emmanuel. ; Oladokun, Bolaji David. New Technological Trends and Application in Libraries : An Overview. // Seminars in Medical Writing and Education. 3, 64(2024). Str. 1-2. Dostupno na: <https://mw.saludcyt.ar/index.php/mw/article/view/64> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁴⁸ Isto.

Knjižnica je ranih 2000-ih godina preuzela *podcasting*⁴⁹, odnosno proces izrade i distribucije zvučnih, tj. audio datoteka koje korisnik može preuzeti putem interneta na vlastito računalo ili drugi uređaj koji podržava njegovu reprodukciju. No, važno je naglasiti kako *podcasting* i dalje predstavlja trend u knjižnicama. *Podcast*, krajnji proizvod *podcastinga*, pojavio se kao tehnologija Web 2.0⁵⁰, ali i danas ostaje aktualan medij kako u društvu, tako i u knjižnicama.⁵¹ Knjižnica je stvarala, uređivala i integrirala vlastite *podcaste* u knjižnične usluge, a zatim je svojim korisnicima, uz vlastite, podijelila i tuđe *podcaste*.⁵² Prema Ayo-Olafare *podcasting* je i dalje aktualan u knjižnicama, a autor navodi kako se *streaming* mediji, *podcasting* i *vodcasting*, te usluge društvenog označavanja i blogovi ističu kao aktualni IT razvojni trendovi koje knjižnice mogu iskoristiti za pružanje usluga.⁵³ Sljedeća istraživanja pokazuju aktualnost *podcasta* u društvu i knjižnicama.

Edison Reserch⁵⁴ objavljuje rezultate istraživanja koje se provodi u svrhu stjecanja uvida u ulogu *podcasta* u društvu. Podaci se odnose na rezultate obuhvaćene do 2023. godine uključujući spomenutu, a istraživanje je obuhvatilo stanovništvo Sjedinjenih Američkih Država (SAD-a).⁵⁵ Glavni ishodi ovog istraživanja su sljedeći: *Podcasti* su postali *mainstream*, odnosno njihova popularnost iznimno raste i slušatelji učestalo konzumiraju ovaj medij. U

⁴⁹ Cambridge Dictionary. Podcasting. Dostupno na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/podcasting> (Zadnji posjet: 11.10.2023.)

⁵⁰ Web 2.0 podrazumijeva nove Web 2.0 tehnologije uz pomoć kojih se informacija počela javljati i širiti u različitim formatima. Razlog tome je činjenica da korisnik u tijeku razvoja web 2.0, za razliku od Web 1.0, nije više isključivo primatelj i korisnik informacija, on ih je počeo stvarati i razmjenjivati. Isto tako, Web 2.0 karakterizira suradničko stvaranje sadržaja i interaktivno objavljivanje, a neke tehnologije koje ga karakteriziraju jesu blogovi, RSS, folksonomije, društvene mreže, pa i *podcasting*. Kaushik, Anna. *Podcasting in library environment*. // *Annals of Library and Information Studies*. 57(2010). Str. 122. Dostupno na: <https://nopr.niscpr.res.in/handle/123456789/9747> (Zadnji posjet: 7.6.2024.) ; Rahimi, Mehrak. *Podcasting and Language Learning*. *Encyclopedia of Information Science and Technology*. (2014). Str. 4756. Dostupno na: <https://www.irma-international.org/viewtitle/112919/?isxn=9781466658882> (Zadnji posjet: 26.5.2024.) ; Tabak, Edin. ; Kukić, Damir. *Nove imaginacije Web 3.0 i PR*. *Hum : časopis Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*. 13, 19(2018). Str. 185, 188. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/212444> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)

⁵¹ Funmilayo Racheal, Ayo-Olafare. *Global Trends and emerging Technologies in Libraries and Information Science*. // *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. (2020). Str. 3-4. Dostupno na: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/3835> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁵² Kaushik, Anna. *Podcasting in library environment*. // *Annals of Library and Information Studies*. 57(2010). Str. 122. Dostupno na: <https://nopr.niscpr.res.in/handle/123456789/9747> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

⁵³ Funmilayo Racheal, Ayo-Olafare. *Global Trends and emerging Technologies in Libraries and Information Science*. // *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. (2020). Str. 2. Dostupno na: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/3835> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁵⁴ Edison Research je tvrtka koja provodi anketna istraživanja, između ostalog, o *podcastima* na svjetskoj razini. Ova tvrtka pruža jedine podatke koji se temelje na anketnim istraživanjima o slušanju *podcasta* u SAD-u te time osiguravaju vrijedne podatke uloženi u svijetu. Edison Research. *The Podcast Consumer 2023: An Infinite Dial Report*. Dostupno na: <https://www.edisonresearch.com/the-podcast-consumer-2023-an-infinite-dial-report/> (Zadnji posjet: 27.5.2024.)

⁵⁵ Edison Research. *The Podcast Consumer 2023 : An Infinite Dial Report*. Dostupno na: <https://www.edisonresearch.com/wp-content/uploads/2023/03/The-Podcast-Consumer-2023-1.pdf> (Zadnji posjet: 16.10.2023.)

2023. godini oni provode znatno više vremena slušajući *podcaste* nego prijašnjih godina, a ovo pokazuju sljedeće brojke. Naime, u 2023. godini 83% stanovništva SAD-a starijeg od 12 godina upoznato je s pojmom *podcastinga*, a 64% stanovništva SAD-a starijeg od 12 godina slušalo je *podcast*. Također, istraživanje je pokazalo da se od 2015. godine prosječno vrijeme slušanja *podcasta* na tjednoj bazi udvostručio. Slušatelji *podcasta* su ponajviše osobe mlađe životne dobi. Točnije, 55% osoba u dobi od 12 do 34 godine *podcaste* slušaju redovito, svaki mjesec, 40% osoba u dobi od 12 do 34 godine slušaju *podcaste* na tjednoj bazi. Također, 51% osoba u dobi od 35-54 godine *podcaste* slušaju svaki mjesec, dok 39% osoba u dobi od 35-54 godine slušaju *podcaste* svaki tjedan. Oni koji slušaju *podcaste* pripadaju višim slojevima društva s mjesečnom zaradom od 75 000 dolara i više, zaposleni su i visoko obrazovani. Istraživanjem je utvrđeno kako je 46% slušatelja koji slušaju *podcast* na mjesečnoj bazi izjavilo kako im ne smetaju reklame u *podcastima*, odnosno kako one neće znatno utjecati na njihovu odluku hoće li poslušati *podcast* ili ne. Istraživanjem su se poredali najpopularniji žanrovi *podcasta*, a prva tri mjesta zauzimaju komedija, društvo i kultura te vijesti.

Gledajući na ovakva istraživanja koja pokazuju popularnost *podcasta* koja se od ranih 2000-ih održala do danas, ne iznenađuje kako su knjižnice prihvatile ovaj medij, iskoristile ga za vlastitu dobrobit i ponudile ga svojim korisnicima kao slobodno dostupan audio sadržaj i tako odgovorile na korisničke potrebe i očekivanja koja su pojavom digitalnog doba postala nerijetko promjenjiva.

Sljedećim istraživanjem⁵⁶ nastojalo se utvrditi kako različite vrste knjižnica koriste *podcaste* za unaprjeđenje knjižničnih usluga i koliko su *podcasti* prisutni u knjižnicama u različitim dijelovima svijeta. Istraživanjem su obuhvaćene narodne i visokoškolske knjižnice: u Sjevernoj Americi 120 knjižnica, odnosno 70 visokoškolskih i 50 narodnih knjižnica, u Europi 90 knjižnica, to jest 40 visokoškolskih i 50 narodnih knjižnica, u Aziji 40 knjižnica, odnosno 20 visokoškolskih i 20 narodnih knjižnica i u Australiji 60 knjižnica, to jest 25 visokoškolskih i 35 narodnih knjižnica. Istraživanje je pokazalo kako je od ukupno 310 knjižnica, 83 knjižnice ili 27% knjižnica koristilo *podcast*, ali da se svrha korištenja *podcasta* u knjižnicama razlikovala među istraženim knjižnicama. Isto tako, istraživanjem je utvrđeno kako je usvajanje *podcasta* u knjižnicama različitih kontinenata nejednako prihvaćeno, isto kao što je nejednako prihvaćeno između različitih vrsta knjižnica, odnosno visokoškolskih i

⁵⁶ De Sarkar, Tanmay. Introducing podcast in library service : an analytical study. // VINE The journal of information and knowledge management systems. 42, 2(2012). Str. 193,195, 196, 200, 206-209. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/03055721211227237> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

narodnih knjižnica koje su ispitane u ovom istraživanju. S jedne strane, *podcasti* se u Sjevernoj Americi više koriste u narodnim knjižnicama za razliku od visokoškolskih knjižnica. S druge strane, u Europi i Australiji *podcast* se više koristi u visokoškolskim knjižnicama. Uz to, u Aziji je broj korištenja *podcasta* za vrijeme ovog istraživanja bio toliko nizak da se nije upotrebljavao za potrebe istraživanja. Suprotnostima između narodnih i visokoškolskih knjižnica pridaju se razlozi kao što su različite vrste knjižnica i različite vrste korisnika. Naime, narodna knjižnica usmjerena je prema širokom sloju društva, te iz tog razloga njezini su korisnici različitog socioekonomskog stanja, različitih potreba i nejednakog stupnja znanja o tehnološkim promjenama. Suprotno, korisnici visokoškolskih knjižnica sličnih su interesa, otvoreni su prema mogućnošću novog načina učenja te upoznati su s tehnološkim napredcima. Istraživanje je ukazalo na postotak korištenja *podcasta* u ukupnom broju knjižnica, u Sjevernoj Americi 33 % knjižnica koristi *podcaste*, zatim knjižnice u Europi koriste 26%, a u Australiji 30% knjižnica koristi *podcaste*, dok u Aziji samo 8% knjižnica koristi *podcaste*. Istraživanje je pokazalo kako u Sjevernoj Americi najveći postotak knjižnica koristi *podcast*, dok ga australske knjižnice koriste u manjem postotku. Unatoč tome, australske knjižnice primjenjuju *podcast* kao knjižničnu uslugu u raznovrsnim aspektima (54%) u usporedbi s knjižnicama drugih kontinenata. No, autor zaključuje kako razlog neravnomyernog korištenja knjižničnog *podcasta* proizlazi iz nejednake stope pristupa internetu u knjižnicama među istraženim kontinentima.

Posljednje istraživanje provedeno je početkom 2000-ih godina i iz današnje perspektive pokazuje početak širenja, implementacije i korištenja *podcasta* u različitim dijelovima svijeta. Stoga, potrebno je provesti novija istraživanja. Unatoč tome, istraživanje provedeno od strane tvrtke Edison Research, pokazuje nastavak aktualnosti i relevantnosti *podcasta* u društvu, što se zasigurno odražava i na današnju primjenu *podcasta* u knjižnicama. Nastavak poglavlja pokazat će, na konkretnim primjerima, kakvu ulogu i svrhu *podcast* može imati u knjižnicama.

3.1.Uloga i svrha *podcasta* u knjižnicama

Podcast se, u različitim vrstama knjižnica, ponajviše javlja u ulozi knjižnične usluge. Knjižnice su zamijetile *podcast* početkom 2000-ih godina kada on dobiva značajan zamah među slušateljima. Mnoge knjižnice *podcast* su ponajprije prepoznale kao alat za poboljšanje

knjižničnih usluga.⁵⁷ Neke prednosti prisutnosti *podcasta* u knjižnicama jesu: dostupnost informacija na zahtjev korisnika, obrazovne i interaktivne karakteristike, isplativost, jednostavan, fleksibilan i brz pristup audio sadržaju.⁵⁸ Posebice jer se uz pomoć *podcasta* može podijeliti informativan sadržaj bez obzira na vrijeme i mjesto.⁵⁹ Peoples i Tilley bavili su se pitanjem vrijednosti *podcasta* kao izvora informacija. Posebice su se osvrnuli na studentsku populaciju koja je ranih 2000-ih iskazala mišljenje kako *podcasti* mogu poslužiti kao koristan obrazovni alat u nastavi.⁶⁰ Nešto kasnije istraživanje koje se bavilo temom motivacije za slušanjem *podcasta*, provedeno kod studentske populacije jugozapadnog SAD-a, Craig, Brooks i Bichard iznijeli su podatke koji pokazuju kako se među studentima motivacija za slušanjem *podcasta* javlja u tri oblika, a to su potreba za informacijama, zabavom i bijegom od stvarnosti.⁶¹ Isto tako, Peoples i Tilley navode Kraft koja je ranih 2000-ih radila kao medicinska knjižničarka u knjižnici bolnice South Pointe u Warrensville Heightsu, Ohio.⁶² Kraft je ukazala kako stručnjaci iz područja medicine upotrebljavaju *podcaste* kao izvor informacija o vlastitom području. Potom, naglašava kako su bolnički pacijenti pomoću *podcasta* mogli slušati epizode koje su pružale vijesti iz područja zdravstva. Posljedično, budući da su korisnici knjižnice počeli redovito posezati za *podcastima*, knjižnica bolnice inicirala je program putem kojega je web stranica knjižnice počela preporučivati *podcaste*. Međutim, kako autori navode, Kraft je posebice ukazala na probleme koji su se počeli javljati prilikom katalogizacije, klasifikacije, arhiviranja, pristupa, licenciranja i generalno organizacije *podcasta* u knjižnici. Učestalo stvaranje *podcasta* od strane visokoškolskih institucija ili knjižnica, zatim njihova preporuka *podcasta* i osiguravanje pristupa istima, uz posezanje korisnika za *podcastima* radi ispunjavanja informacijskih potreba, pokazuje vrijednost *podcasta* kao izvora informacija te da je prepoznat kao značajan izvor informacija u društvu.

⁵⁷ Kaushik, Anna. Podcasting in library environment. // *Annals of Library and Information Studies*. 57(2010). Str. 123. Dostupno na: <https://nopr.niscepr.res.in/handle/123456789/9747> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

⁵⁸ Isto. Str. 128.

⁵⁹ Isto. Str. 122.

⁶⁰ Peoples, Brock. ; Tilley, Carol. Podcasts as an Emerging Information Resource. // *College & Undergraduate Libraries*. 18, 1(2011). Str. 47. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10691316.2010.550529> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁶¹ Craig, Clay Martin. ; Brooks, Mary Elizabeth. ; Bichard, Shannon. Podcasting on Purpose : Exploring Motivations for Podcast Use Among Young Adults. // *International Journal of Listening*. 37, 1(2021). Str. 45-46. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10904018.2021.1913063> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁶² Peoples, Brock. ; Tilley, Carol. Podcasts as an Emerging Information Resource. // *College & Undergraduate Libraries*. 18, 1(2011). Str. 48. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10691316.2010.550529> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

Istraživanje⁶³ iz ranih 2000-ih godina pokazalo je da 52% knjižnica koje obuhvaćaju 43 od 83 knjižnice u Sjevernoj Americi, Europi, Australiji i Aziji koriste *podcast* prilikom pružanja usluge vodstva korisnika radi upoznavanja prostora knjižnice, dajući im informacije o različitim odjelima, resursima i uslugama koje knjižnica pruža. Zatim, u 55% knjižnica (46 od 83 knjižnice) *podcast* služi za pružanje informacija o raznolikim knjižničnim uslugama kao što su posudba, korištenje interneta, služenje čitaonicom i slično. Nadalje, *podcast* se u mnogim knjižnicama upotrebljava kao sredstvo za promoviranje vlastitih usluga, zbirki i događanja u knjižnici. Primjerice, Barnes⁶⁴ je ukazao na dobrobiti *podcasta* za promociju knjižničnih zbirki, izvora informacija i usluga posebice u visokoškolskim knjižnicama na primjeru promocije zbirke vladinih dokumenata u knjižnici Državnog sveučilišta Mississippi (MSU). Isto tako, *podcast Listen and Learn @ Your Library* Knjižnice Sveučilišta UP Diliman korisnike poučava o temama kao što je pretraživanje informacija te tako potiču informacijsko opismenjavanje među svojim korisnicima.⁶⁵ Ujedno informiraju svoje korisnike o digitalnim izvorima koje knjižnica daje na korištenje. Zatim, *podcasti* u knjižnicama mogu poslužiti za predstavljanje knjižnice i njezinog fonda te knjižničnih zbirki javnosti. Tako, epizode *podcasta London Library Podcast* donose primjer razgovora ravnatelja s gostujućima koji kroz razgovore predstavljaju zbirku knjižnice i tako otkrivaju jedinstvene naslove uz povijesne posebnosti o knjigama koje knjižnica posjeduje u svojem fondu.⁶⁶ Brojni *podcasti* u knjižnicama razvili su se kako bi se korisnike poticalo na čitanje, a kroz promociju bi se iskazivala ljubav prema čitanju. Primjer ovakvog *podcasta* je *Premalo čitam* Knjižnice i čitaonice “Fran Galović” Koprivnica.⁶⁷

Uloga i svrha *podcasta* u knjižnicama poprima oblik poveznice između korisnika i knjižnice. Naime, voditelji *podcasta* mogu uključiti svoje korisnike i pozvati ih kao gostujuće govornike prilikom snimanja epizoda *podcasta*. Kroz razgovore, mogu se ostvariti interakcije koje se u knjižnici i zajednici ne mogu ostvariti na druge načine, ovim putem knjižnica postaje

⁶³ De Sarkar, Tanmay. Introducing podcast in library service : an analytical study. // VINE The journal of information and knowledge management systems. 42, 2(2012). Str. 204. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/03055721211227237> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

⁶⁴ Barnes, Newkirk. Using podcasts to promote Government documents collections. // Library Hi Tech. 25, 2(2007). Str. 220-230. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/240601101_Using_podcasts_to_promote_Government_documents_collections (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

⁶⁵ Listen and Learn @ Your Library (podcast). The University Library. // University of the Philippines Diliman. Dostupno na: <https://mainlib.upd.edu.ph/listen-and-learn-your-library-podcast/> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)

⁶⁶ London Library Podcast. The London Library. Dostupno na: <https://www.londonlibrary.co.uk/about-us/podcast> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)

⁶⁷ Podcast / Premalo čitam. Knjižnica i čitaonica Fran Galović Koprivnica. Dostupno na: <https://www.knjiznica-koprivnica.hr/podcast-premalo-citam/> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)

aktivan sudionik u društvu te se tako povećava njezina vidljivost. Primjerice, kroz *podcast Library Life* iz Knjižnica Waterford, knjižničari, osim što jednom mjesečno razgovaraju o preporukama knjiga različitih žanrova, pozivaju korisnike na razgovore i pružaju relevantne informacije o lokalnoj zajednici.⁶⁸ Također, knjižnice putem *podcasta* imaju priliku pružiti edukativne sadržaje te potaknuti diskusije i razmjenu ideja o raznolikim temama. Tako, one informiraju svoje korisnike o primjerice predavljanju knjiga, o nadolazećim radionicama, književnim večerima i predavanjima te gostujućim književnicima i stručnjacima. Isto tako, *podcast* u knjižnicama može poslužiti kao dodatni obrazovni i informativni alat za stručnjake u knjižnicama. Na primjer, *podcast Library Leadership* u knjižnici Park City u Utahu pruža novosti, aktualne događaje i trendove o svijetu knjižnica.⁶⁹

Dakle, uloga i svrha *podcasta* u knjižnici može biti raznolika i prilagodljiva, a ona može ovisiti o vrsti knjižnice i njezinih korisnika. U svakom slučaju, knjižnice su se otvorile van vlastitih zidova i radnog vremena te su ponudile korisnicima svoje usluge i sadržaje na daljinu, odnosno, uz mjesno dostupnu, ponudile su i mrežno, daljinski dostupnu građu. *Podcast* u knjižnicama predstavlja primjer takvog medija i sadržaja kojemu korisnici mogu pristupiti kada nisu fizički prisutni u prostorima knjižnice. Istraživanja pokazuju relevantnost *podcasta* u knjižnicama. One nisu samo stvaratelji vlastitih *podcasta*, već nerijetko dijele i tuđe *podcaste* koje procjenjuju relevantnima. Učinile su *podcaste* dostupnima putem web stranica knjižnice i osigurale su im pristup daljinskim, odnosno mrežnim putem, objavljujući ih na vlastitim web stranicama, a potom im osiguravajući pristup putem knjižničnih kataloga.

3.2. Očuvanje i pristup podcastima u knjižnicama

Svenonius ističe kako jedan od aktualnih problema digitalnog doba leži u prirodi digitalnih dokumenata.⁷⁰ Za razliku od knjige koja ima jasno određen početak i kraj, digitalni dokumenti mogu biti dinamični, nepredvidljivi, fluidni, nestabilni i neodređenih granica.⁷¹ Isto tako, njihov se sadržaj neprestano mijenja, proširuje, ažurira, a njihove inačice mogu se stvoriti

⁶⁸ New Library Life Podcast from Waterford Libraries. Waterford Libraries. Dostupno na: <https://waterfordlibraries.ie/podcasts/> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)

⁶⁹ Library Leadership Podcast. Park City Library. Dostupno na: <https://libraryleadershippodcast.com/all-episodes/> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)

⁷⁰ Svenonius, Elaine. Intelektualne osnove organizacije informacija. / Prevela Mirna Willer. Lokve : Benja, 2005. Str. 12-13.

⁷¹ Isto.

neovisno o vremenu. Na primjer, web stranice, odnosno njihov sadržaj može se neprestano mijenjati ili ažurirati bez obavještanja korisnika. To znači da sadržaj koji je bio dostupan jednog trenutka, može biti potpuno drugačiji sljedeći put kada korisnik pristupi istoj stranici. Na primjer, ako je dokument na web stranici bio ažuriran, ali korisnik nije primijetio tu promjenu, može doći do nesporazuma ili netočnih interpretacija informacija.

Dakle, kao i kod ostalih digitalnih dokumenata, pitanje očuvanja *podcasta* ostaje izazov. Neki problemi koji se mogu javiti su sljedeći. Naime, iako se *podcasti* objavljuju brzo, njihov raspored objavljivanja može biti nepravilan i neredovit, uz to, objavljuju se bez prolaska kroz recenziju.⁷² Prestankom snimanja i objavljivanja novog sadržaja bez upozorenja, *podcast* postaje neaktivan. U tom slučaju, *podcast* nerijetko prelazi iz dinamičnog stanja u ono statično. Isto tako, primjer slučaja ukidanja pojedine platforme, kao što je iTunes U, postavlja pitanje izazova očuvanja *podcasta*.⁷³ Također, problem može nastati i kad dođe do ukidanja, redizajniranja, održavanja te neprestanog ažuriranja web stranice kada *podcasti* mogu nestati, a ovo može ugroziti kontinuirani pristup *podcastima*.⁷⁴

Jedno od mogućih rješenja jest pohrana i očuvanje *podcasta* unutar digitalnih repozitorija. Prednost digitalnog repozitorija neke institucije, primjerice knjižnice, može se manifestirati kroz trajnost poveznica i citata. To jest, kada su poveznice ili citati pohranjeni u repozitorij, poveznice koje vode korisnika prema *podcastu* i citati koji se odnose na njih, ostaju nepromijenjeni, stabilni, funkcionalni i dostupni tijekom vremena.⁷⁵ Ovim putem, korisnik može pristupiti *podcastu* putem poveznice ili citata, bez obzira koliko je vremena prošlo od njegove objave. Collins i Moore navode Peoples i Tilley koji smatraju kako su sveučilišni digitalni repozitoriji idealno mjesto za pohranu *podcasta* nastalih od strane sveučilišta.⁷⁶ Nadalje, ukazuju kako tzv. *siva literatura* nije dostupna putem knjižničnih kataloga, te smatraju

⁷² Collins, Valerie M. ; Moore, Erik A. Preserving Podcasts in Institutional Repositories. // Rethinking Institutional Repositories: Innovations in Management, Collections, and Inclusion / edited by Josh C. Cromwell. Chicago : Association of College and Research Libraries, 2023. Str. 95. Dostupno na: <https://hdl.handle.net/11299/261614> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁷³ Isto.

⁷⁴ Collins, Valerie M. ; Moore, Erik A. Preserving Podcasts in Institutional Repositories. // Rethinking Institutional Repositories: Innovations in Management, Collections, and Inclusion / edited by Josh C. Cromwell. Chicago : Association of College and Research Libraries, 2023. Str. 95-96. Dostupno na: <https://hdl.handle.net/11299/261614> (Zadnji posjet: 8.6.2024.) ; Peoples, Brock. ; Tilley, Carol. Podcasts as an Emerging Information Resource. // College & Undergraduate Libraries. 18, 1(2011). Str. 40. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10691316.2010.550529> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁷⁵ Collins, Valerie M. ; Moore, Erik A. Preserving Podcasts in Institutional Repositories. // Rethinking Institutional Repositories: Innovations in Management, Collections, and Inclusion / edited by Josh C. Cromwell. Chicago : Association of College and Research Libraries, 2023. Str. 95-96. Dostupno na: <https://hdl.handle.net/11299/261614> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁷⁶ Isto. Str. 95.

kako sveučilišni *podcasti* koji nerijetko mogu poprimiti oblik predavanja⁷⁷ koji nadopunjuju obrazovni okvir sveučilišnog sustava ili razgovora između znanstvenika, posjeduju prirodu *sive literature*. Naglašavaju kako ih je bolje sačuvati, osigurati im kontinuiranu dostupnost i pristup putem digitalnih repozitorija.

Primjerice, digitalni repozitorij Sveučilišta u Minnesoti koristi *Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting* (OAI-PMH), odnosno standardni protokol koji omogućuje prosljeđivanje metapodataka knjižničnom katalogu.⁷⁸ Uz pomoć ovog protokola repozitorij automatski dijeli metapodatke s knjižničnim katalogom. Tako se osigurava, na temelju informacija unesenih u repozitoriju, dostupnost informacija o *podcastima* putem kataložnih zapisa u knjižničnom katalogu. Stoga, korisnicima je pristup *podcastima* olakšan. Isto tako, ova podjela metapodataka putem spomenutog protokola ne zahtijeva dodatnu katalogizaciju, jer se prijenos metapodataka odvija automatski. Isto tako, repozitorij je povezan s Google Scholarom te se putem njega pretražuje i indeksira. Ovo znači da se *podcasti*, odnosno zapisi o *podcastima* mogu pretražiti i putem Google Scholar. Dakle, povećava se njihova vidljivost i dostupnost.

Naime, ako se želi očuvati dostupnost *podcasta* u budućnosti treba imati na umu donošenje rješenja za njegovo očuvanje. Većina *podcasta* danas za *hosting*⁷⁹ koristi različite digitalne platforme za distribuciju *podcasta*. Međutim, one nerijetko zahtijevaju mjesečnu pretplatu. Treba imati na umu kako se može dogoditi slučaj ukidanja platforme.⁸⁰ Tada, *podcasti* mogu nestati s platforme, što znači da neće biti dostupni na internetu. Isto tako, institucija se može suočiti s nedostatkom financijskih izvora putem kojih je plaćala pretplatu za platformu. Dakle, kao rješenje prilikom očuvanja *podcasta* može poslužiti dodavanje *podcasta* u baze podataka i arhive kao što je primjerice *PodcastRE* od Sveučilišta Wisconsin-

⁷⁷ Peoples, Brock. ; Tilley, Carol. Podcasts as an Emerging Information Resource. // *College & Undergraduate Libraries*. 18, 1(2011). Str. 45. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10691316.2010.550529> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁷⁸ Collins, Valerie M. ; Moore, Erik A. Preserving Podcasts in Institutional Repositories. // *Rethinking Institutional Repositories: Innovations in Management, Collections, and Inclusion* / edited by Josh C. Cromwell. Chicago : Association of College and Research Libraries, 2023. Str. 99. Dostupno na: <https://hdl.handle.net/11299/261614> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁷⁹ »Platforma za *hosting podcasta* pruža usluge pristupa i otkrivanja *podcasterima*, kao što su generiranje i *hosting* RSS *feeda*, *streaming*, *hosting* web stranica i analitika podataka (npr. Simplecast, Audioboom, Podbean itd.)« Kidd, Mary. ; Nguyen, Sarah. ; Titkemeyer, Erica. Subscribe, Rate and Preserve Wherever You Get Your Podcasts. // *Journal of Archival Organization*. 17, 1–2(2020). Str. 164. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15332748.2020.1769997> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁸⁰ Podcast Preservation. University of Michigan Library. Dostupno na: <https://guides.lib.umich.edu/c.php?g=839924&p=7069224> (Zadnji posjet: 4.6.2024.)

Madison.⁸¹ Ova baza primjer je mjesta gdje se *podcast* može pretraživati, pohraniti, a epizode *podcasta* bit će arhivirane.

Peoples i Tilley, ukazali su kako knjižnice nemaju praksu uključivati *podcaste* u knjižnične kataloge, ali nisu često dostupni ni na njihovim web stranicama.⁸² Odnosno, napominje kako knjižnice ne pružaju dovoljno pažnje kako bi korisnici mogli pristupiti i otkriti *podcaste* putem knjižničnih kataloga ili web stranica knjižnica. Međutim, danas u pojedinim knjižničnim katalogima, *podcaste* nije teško pretražiti, posebice prema autoru, ključnoj riječi ili naslovu.⁸³ No, ovisno o kojoj se vrsti *podcasta* radi, njegove specifikacije mogu predstavljati izazov prilikom njegove katalogizacije. Stoga, pitanje pristupa podcastu ostaje goruće. Na knjižnicama ostaje hoće li *podcast* opisati u *online* knjižničnom katalogu ili će ponuditi njegovu poveznicu na web stranici knjižnice.⁸⁴ Isto tako, pitanje je kako će knjižnica očuvati sadržaj *podcasta*, hoće li arhivirati njegove epizode. Ponekad trajanje dostupnosti epizode pojedinog *podcasta* ovisi o njegovom stvaratelju. Ovo postaje problem za knjižnice koje trebaju sačuvati *podcaste* za budući pristup. Peoples i Tilley naglašavaju kako se prilikom prikupljanja *podcasta* mogu javiti financijski troškovi te pravne i tehnološke poteškoće.⁸⁵

Isto tako, prilikom izrade nabavne politike *podcasta* za knjižnični fond, knjižnica mora donijeti odluku hoće li se ona posvetiti pitanju očuvanja *podcasta* i odlučiti biti odgovorna za njegovo arhiviranje, ili će odgovornost prepustiti osobama ili institucijama koje *podcast* stvaraju i objavljuju te za kojega su odgovorni u kontekstu njegove proizvodnje.⁸⁶ I jedna i druga strana ima svoje prednosti i nedostatke. Odluke će se donositi ovisno o pojedinoj knjižnici, o potrebama korisnika, politici izgradnje digitalne zbirke, njezinoj financijskoj i tehnološkoj (ne)spremnošću, te osoblju. Prilikom odabira *podcasta* u svrhu njegova arhiviranja, u središte zanimanja može doći pitanje autorskih prava. Naime, ako knjižnica osim vlastitih *podcasta*, poželi arhivirati i one nastale van knjižnice, mora se pozabaviti pitanjem autorskih prava ako nastoji sačuvati *podcast* kako bi mu osigurala pristup u budućnosti. Potom, knjižnica i onaj koji je odgovoran za proizvodnju *podcasta*, moraju se uhvatiti pravnih pitanja putem, najčešće, sklapanja pravnog ugovora kako bi knjižnica imala dozvolu za arhiviranje

⁸¹ Podcast Preservation. University of Michigan Library. Dostupno na: <https://guides.lib.umich.edu/c.php?g=839924&p=7069224> (Zadnji posjet: 4.6.2024.)

⁸² Peoples, Brock. ; Tilley, Carol. Podcasts as an Emerging Information Resource. // College & Undergraduate Libraries. 18, 1(2011). Str. 45. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10691316.2010.550529> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁸³ Isto. Str. 48-49.

⁸⁴ Isto. Str. 49.

⁸⁵ Isto.

⁸⁶ Isto.

podcasta. Prilikom nabave *podcasta* on se razmatra kao izvor informacija te je nužno postaviti određene kriterije, posebice prilikom nabave onih *podcasta* koji su nastali van knjižnične institucije. Pitanja koja su u ovom slučaju od velike važnosti su sljedeća. Najprije, dovodi se u pitanje autoritet onoga tko je odgovoran za proizvodnju *podcasta* i kvaliteta informacija sadržaja *podcasta*.⁸⁷ Peoples i Tilley⁸⁸ navode Benningtona⁸⁹ koji donosi popis kriterija kojima se vodi prilikom preporučivanja *podcasta*. Bennington postavlja pitanje može li se *podcast* povezati s izdavačem, obrazovnom institucijom ili poznatom osobom koja od ranije ulijeva povjerenje, vjerodostojnost i kvalitetu, zatim postavlja pitanje tko je voditelj *podcasta* te postoji li dodatna web stranica ili blog koji pruža dodatne informacije o voditelju *podcasta*, njegovoj stručnosti i profesionalnosti. Isto tako, može se razmatrati postoje li dodatne informacije o svakoj epizodi *podcasta* koje mogu pružiti dodatne informacije o generalnoj temi *podcasta*, ali i o pojedinoj epizodi *podcasta*, o gostujućima i ostalim relevantnim informacijama. Nadalje, Bennington naglašava pitanje kontakta voditelja *podcasta* te starosti, odnosno početka distribucije *podcasta* te kontinuiteta objavljivanja epizoda. Također, od velike važnosti može biti pitanje kvalitete zvuka, odnosno kvalitete produkcije. Posljednje, ali ne manje važno, Bennington postavlja pitanje jednostavnosti nabave *podcasta*, jer je važno osigurati laku dostupnost *podcasta* svojim korisnicima.

Dakle, objavljena građa na internetu često se suočava s promjenama sadržaja i tehnologija izrade, ali isto tako, ima i kratak vijek trajanja. Danas je jasno da je vrlo važno sačuvati i omogućiti pristup građi s weba i dati je na korištenje nadolazećim generacijama budući da njezin sadržaj pruža vrijedne informacije koje će biti potrebne i korisne u budućnosti.⁹⁰ *Podcasti* čine dio knjižničnih zbirki, repozitorija i kataloga od početka 2000-ih godina.⁹¹ Knjižnice su počele stvarati vlastite i nabavljati tuđe *podcaste* u svrhu zadovoljenja korisničkih potreba i pružanja dodatnih izvora informacija. Integracija *podcasta* u digitalne repozitorije i knjižnične kataloge znači mogućnost njihove dugoročne pohrane i omogućavanje njihova pristupa i u budućnosti, posebice jer je *podcast* efemerna knjižnična građa. Ovim putem osigurava se kontinuitet dostupnosti *podcasta* u knjižničnom okruženju. *Podcasti* se

⁸⁷ Isto. Str. 50.

⁸⁸ Isto. Str. 50-51.

⁸⁹ Bennington, Adam. Stick it in your ear: Keeping current with podcasts. // Online. 31, 3(2007). Str. 30-32. Dostupno na: <https://www.infotoday.com/online/may07/> (Zadnji posjet: 5.6.2024.)

⁹⁰ Holub, Karolina. ; Rudomino, Inge. Hrvatski arhiv weba - trinaest godina poslije. @rhivi. 2(2017). Str. 28. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/212981> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁹¹ Peoples, Brock. ; Tilley, Carol. Podcasts as an Emerging Information Resource. // College & Undergraduate Libraries. 18, 1(2011). Str. 54. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10691316.2010.550529> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

prikupljaju na različite načine, ponekad su upravo knjižnice proizvođači vlastitih *podcasta*, a ponekad ih prikupljaju od vanjskih izvora. *Podcaste* bi u knjižnici trebalo prikupljati u skladu s izgradnjom zbirke, utvrđenim kriterijima i nabavnom politikom, te treba ih se katalogizirati kako bi postali dostupni unutar knjižničnih kataloga.⁹²

3.3.Podcast: mrežna zvučna građa (Online Audio Material)

Šezdesetih godina prošloga stoljeća, knjižnice su počele primjenjivati informacijsko komunikacijske tehnologije u svrhu automatizacije vlastitog poslovanja koje istovremeno obuhvaća nabavu, katalogizaciju, posudbu i ostalo.⁹³ Uskoro, nastao je javno dostupan računalni katalog (*Online Public Access Catalog* – OPAC), a korisničko pretraživanje kataloga promijenilo se. Krajem 80-ih godina 20. stoljeća, razvijena je svjetska mreža (*World Wide Web* – WWW) koja služi za pretraživanje i pregledavanje mrežnog sadržaja putem tražilice.⁹⁴ Knjižnični katalog uskoro je preuzeo okvir za pretraživanje od svjetske mreže i tako su knjižnični katalogi doživjeli promjene.⁹⁵ Uskoro, knjižnice su se suočile s izazovom osiguranja pristupa korisnicima različitim vrstama građe koje su mjesno dostupne u prostoru knjižnice ili daljinski dostupne putem interneta. Naime, ranih 2000-ih godina nastaje novi naraštaj knjižničnih kataloga. U ovom razdoblju, knjižnice po prvi puta, osim tiskane građe, nabavljaju i elektroničku građu koja je mjesno ili daljinski dostupna putem pretplate ili otvorenog pristupa te tako osigurava pristup digitalnoj građi.⁹⁶

Gjurković-Govorčin navodi trendove novog naraštaj kataloga koje je istaknuo Eric Lease Morgan 2006. godine objavljivanjem publikacije *Knjižnični katalog “novog naraštaja”*.⁹⁷ Morgan navodi trend pružanja usluga putem kataloga, a ovaj trend važan je u kontekstu *podcasta* u knjižničnim katalogima. Katalogizacijom *podcasta*, knjižnični katalog može proširiti pretragu na vanjske izvore kao što su izvorne web stranice *podcasta* ili *streaming* platforme kao što su Spotify, Google Podcasts ili PodBean. Ovim putem, korisnici bi mogli

⁹² Isto. Str. 55.

⁹³ Gjurković-Govorčin, Rajka. Novi naraštaj knjižničnih kataloga : katalog Knjižnica grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013). Str. 129. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/115198> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁹⁴ WWW. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/www> (Zadnji posjet: 27.5.2024.)

⁹⁵ Gjurković-Govorčin, Rajka. Novi naraštaj knjižničnih kataloga : katalog Knjižnica grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013). Str. 129. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/115198> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁹⁶ Isto. Str. 134.

⁹⁷ Isto. Str. 135.

pristupiti željenim *podcastima*, reproducirati sadržaj *podcasta* ili istraživati *podcaste* putem različitih izvora. Osim što korisnik iz elemenata kataložnog zapisa može saznati naslov *podcasta*, tko je njegov voditelj, vrijeme objave i slično, on saznaje i kako se može preuzeti i reproducirati *podcast* i gdje. Korisnik na ovaj način dolazi do informacija koje traži, a knjižnica je korisniku omogućila pristup *podcastu* na daljinu.

Dakle, osim što je *podcast* postao vrsta knjižnične usluge na daljinu, pristup *podcastu* omogućen je korisnicima i putem knjižničnih kataloga te putem kataložnog opisa oni mogu dobiti više informacija o ovoj građi. Podcast se u knjižnici, kao digitalna datoteka audio sadržaja dostupna na internetu za preuzimanje i reprodukciju, može utvrditi kao mrežna zvučna građa. Iako autorica Semenski u članku *Određivanje vrste zapisa u katalogizaciji digitalizirane mrežne zvučne građe*, problematizira način na koji se digitalizirana zvučna građa pohranjena na mreži opisuje u kataložkim zapisima⁹⁸, neka njezina saznanja mogu se primijeniti i na pitanje opisa *podcasta* u kataložkim zapisima. Naime, *podcast*, kao digitalni objekt u izvornom digitalnom obliku, može se opisati i kao zvučna i kao elektronička građa, a ovo pokazuju sljedeće karakteristike. S jedne strane, *podcast* je datoteka audio sadržaja, ali s druge strane, radi se o digitalnoj datoteci te je za pristup sadržaju *podcasta* potrebna internetska veza. A kako Semenski navodi internetska veza je »onaj element koji mrežni zvučni zapis određuje prvenstveno kao elektroničku građu.«⁹⁹ Iz navedenih razloga, *podcast* je mrežna, ali i zvučna građa, odnosno mrežna zvučna građa (*Online Audio Material*).

U nastavku rada, najprije će se utvrditi postojanost *podcasta* u knjižničnim katalogima te hoće li se *podcast* katalogizirati kao mrežna zvučna građa pokazat će se na odabranim primjerima kataložnih zapisa.

4.Katalogizacija u suvremenom digitalnom okruženju

Knjižnice su se u 21. stoljeću digitalno transformirale. Obilje dostupnih informacija koje se svakodnevno stvaraju u digitalnom okruženju potiču knjižničarsku zajednicu na neprestana razmatranja glede organizacije informacija, odnosno, na pitanja pronalaska,

⁹⁸ Semenski, Vikica. *Određivanje vrste zapisa u katalogizaciji digitalizirane mrežne zvučne građe*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 55, 2(2012) Str. 111-120. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/106556> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

⁹⁹ Isto. Str. 115.

pristupa i korištenja istih. Napredak tehnologije, rapidnost stvaranja i širenja informacija, promjene korisničkog ponašanja i njihovih potreba, javljanje novih trendova, mogućnosti, medija i formata utjecali su na knjižnično poslovanje. Budući da je knjižnica informacijsko i komunikacijsko središte, a katalogizacija jest postupak kojim se izrađuju bibliografski zapisi u svrhu organizacije informacija, spomenute promjene koje je iznjedrilo digitalno doba utjecale su i na katalošku praksu. Naime, knjižnice su kontinuirano aktivne na području unaprjeđenja postojećih i izrade novih kataložnih pravilnika i standarda koje prati pojava različitih konceptualnih modela razmatrajući pitanja kataložnih načela i korisničkih postupaka.

Studija FRBR bila je prva od tri konceptualna modela koji su nastali kao odgovor na izazove u knjižničnoj organizaciji informacija uslijed promjena koje je izazvao kraj 20. i početak 21. stoljeća.¹⁰⁰ Dakle, prvi konceptualni model koji čini »FRBR obitelj« je spomenuta studija *Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa (Functional Requirements For Bibliographic Records - FRBR)* koja u središtu zanimanja ima bibliografske podatke.¹⁰¹ Objavljivanjem studije FRBR došlo je do promjena u konceptu. Umjesto o zadacima kataloga kao o odgovorima na korisnička pitanja, studija govori o korisničkim postupcima prilikom pretraživanja knjižničnih kataloga i nacionalnih bibliografija.¹⁰² Dakle, potaknute su promjene u pristupu katalogizaciji i organizaciji bibliografskih podataka što je vidljivo u promjeni terminologije tako što studija FRBR ne spominje zadatke kataloga već se određuju uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa.

U ovom kontekstu, studija je predstavila »četiri generička zadatka kataloga:

1. mogućnosti pronalaska (engl. find) entiteta koji odgovaraju korisnikovu kriteriju pretraživanja
2. identifikaciju (engl. identify) entiteta
3. odabir (engl. select) entiteta koji odgovara korisnikovim potrebama te

¹⁰⁰ Badurina, Boris. ; Feldvari, Kristina. ; Petr Balog, Kornelija. Percepcija i stavovi stručnjaka hrvatske AKM-zajednice o implementaciji i primjeni Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 66, 2(2023). Str. 4. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310743> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁰¹ Miočić, Ivan. Bibliografski zapisi od kataložnih listića do semantičkog weba : uvjeti za funkcionalnost. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 60, 4(2017). Str. 5-6. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/195918> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁰² Barbarić, Ana. Od zadataka kataloga do postupaka korisnika. // Vizija i stvarnost : zbornik u povodu 40 godina djelovanja Aleksandre Horvat u knjižničarstvu. / Živković, Daniela ; Nebesny, Tatjana (ur.). Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2016. Str. 83-84. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:837923> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

4. dobivanje pristupa (engl. access) opisanom entitetu.«¹⁰³

Daljnja promjena terminologije vidljiva je u činjenici da se studija FRBR temelji na odnosu entitet-odnos.¹⁰⁴ Naime, umjesto pojmova poput »knjiga« ili »jedinica građe«, sada se nerijetko upotrebljava izraz »entitet« kako bi model mogao biti primjenjiv unutar knjižnice, ali i u srodnim ustanovama. Petr Balog pobliže pojašnjava koncept i značenje izraza »entitet« u ovom kontekstu. Autorica navodi kako »entitet može biti određeno djelo (work), apstraktni intelektualni sadržaj koji korisnik traži, to može biti konkretno izdanje (npr. 2. promijenjeno izdanje, prijevod određenog prevoditelja i sl.), odnosno izraz tog djela (expression), može biti knjiga koju je objavio određeni nakladnik, određene godine, odnosno pojavni oblik (manifestation) te, naposljetku, to može biti baš točno određeni primjerak (jedinica građe = item) tog djela (primjerice, primjerak s potpisom autora).»¹⁰⁵ Promjene u terminologiji naznačile su napredak u području suvremene katalogizacije. Autorica Barbarić navodi E. Svenonius koja smatra kako je promjena terminologije pozitivna zato što su promjene u nazivlju prilagodile bibliografske ciljeve suvremenom digitalnom okruženju unutar kojega su se javili različiti neknjižni formati, a izraz »entitet« je uopćen i može se prilagoditi i primijeniti na različite vrste knjižnične građe.¹⁰⁶

Na temelju FRBR modela, nastala su još dva konceptualna modela. Prvi model usredotočen je na normativne podatke, a nosi naziv *Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih*

¹⁰³ Godine 2009. IFLA je objavila *Izjavu o Međunarodnim kataložnim načelima*, a Miočić je istaknuo kako je ovaj dokument zamijenio Pariška načela iz 1961. godine kako bi se uz pomoć *Izjave* postigla prilagodba suvremenim potrebama i tehnološkim promjenama koje su nastupile u digitalnom okruženju. Ovim putem, spomenuta četiri zadatka proširena su još jednim, petim ciljem koji glasi »„kretanje“ (engl. navigation) bibliografskom bazom podataka«. Ovaj cilj dodala je Elaine Svenonius.

»Izjava stoga navodi sljedeće ciljeve kataloga:

1. pronalaženje bibliografskih jedinica u zbirci kao rezultat pretraživanja uporabom atributa ili odnosa jedinica
2. identificiranje bibliografske jedinice ili posrednika
3. odabir bibliografske jedinice koja odgovara korisnikovim potrebama
4. dobivanje pristupa opisanoj jedinici građe ili nabavljanje ili dobivanje pristupa autoriziranim ili bibliografskim podacima te

5. kretanje katalogom i izvan kataloga.« Miočić, Ivan. Bibliografski zapisi od kataložnih listića do semantičkog weba : uvjeti za funkcionalnost. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 60, 4(2017). Str. 4-5. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/195918> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁰⁴ Petr Balog, Kornelija. Teorijsko-povijesni pristup tumačenju korisničkog aspekta knjižničkog kataloga. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 59, 1/2(2016). Str. 25. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178464> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁰⁵ Isto. Str. 37.

¹⁰⁶ Barbarić, Ana. Od zadataka kataloga do postupaka korisnika. // *Vizija i stvarnost : zbornik u povodu 40 godina djelovanja Aleksandre Horvat u knjižničarstvu*. / Živković, Daniela ; Nebesny, Tatjana (ur.). Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2016. Str. 92. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:837923> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

podataka: konceptualni model (*Functional Requirements for Authority Data – FRAD*).¹⁰⁷ Dok je posljednji model usredotočen na predmet dokumenta te se, naziva *Uvjeti za funkcionalnost predmetnih autoriziranih podataka: konceptualni model (Functional Requirements for Subject Authority Data – FRASAD)*. Budući da su se ova tri modela međusobno razlikovala, te su se javile dostatne poteškoće, odnosno »razmimoilaženja«¹⁰⁸, 2010. godine prionulo se na njihovo ujedinjavanje i objedinjavanje u jednu studiju.¹⁰⁹ Godine 2017. objavljena je studija koja objedinjuje sva tri spomenuta FRBR konceptualna modela: *IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije (IFLA Library Reference Model : a Conceptual Model for Bibliographic Information – FRBR-LRM)*.

Miočić navodi kako će se u budućnosti kataložni pravilnici i modeli morati prilagoditi promjenama i oblikovati se u skladu s vremenom u kojem se razvijaju.¹¹⁰ Danas, smjernice za izradu bibliografskih zapisa morat će se izraditi tako da informacijska zajednica iskoristi postojeći potencijal semantičkog weba u svrhu bolje organizacije i pristupa informacijama u digitalnom dobu. Kada je Tim Berners-Lee 2001. godine predstavio ideju semantičkog weba, istaknuo je mogućnost povezivanja ne samo između dokumenata, već i između podataka unutar tih dokumenata.¹¹¹ Semantički web nije nova i odvojena mreža, već proširenje i nadogradnja postojeće mreže interneta.¹¹² On ne mijenja osnovni koncept interneta kao mreže koja omogućuje razmjenu informacija na međunarodnoj razini već mu pruža novu dimenziju kojom

¹⁰⁷ Petr Balog, Kornelija. Teorijsko-povijesni pristup tumačenju korisničkog aspekta knjižničkog kataloga. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 59, 1/2(2016). Str. 27. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178464> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁰⁸ Barbarić, Ana. Od zadataka kataloga do postupaka korisnika. // Vizija i stvarnost : zbornik u povodu 40 godina djelovanja Aleksandre Horvat u knjižničarstvu. / Živković, Daniela ; Nebesny, Tatjana (ur.). Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2016. Str. 95. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:837923> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁰⁹ Usporedno, došlo je do suradnje između knjižničarske i ostalih srodnih zajednica, posebice muzejske zajednice. Rezultati suradnje vidljivi su u izradi novih konceptualnih modela kako bi FRBR modeli bili primjenjivi u svim baštinskim ustanovama, te kako bi se ostvarila interoperabilnost i razmjena podataka uz pomoć tehnologije povezanih podataka unutar semantičkog weba. Upravo tako, nastao je još jedan konceptualni model pod nazivom FRBR₀₀ koji zapravo objedinjuje modele »FRBR, FRAD, FRASAD i muzejski konceptualni referentni model (*Conceptual Reference Model – CRM*)« nastalog od strane Međunarodnog komiteta za dokumentaciju (*International Committee for Documentation – CIDOC*). Petr Balog, Kornelija. Teorijsko-povijesni pristup tumačenju korisničkog aspekta knjižničkog kataloga. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 59, 1/2(2016). Str. 28-29. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178464> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹¹⁰ Miočić, Ivan. Bibliografski zapisi od kataložnih listića do semantičkog weba : uvjeti za funkcionalnost. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 60, 4(2017). Str. 6. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/195918> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹¹¹ Cagnazzo, Laura. ; Rasmussen Pennington, Diane. Connecting the silos : Implementations and perceptions of linked data across European libraries. // Journal of Documentation. 75, 3(2019). Str. 643. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/JD-07-2018-0117> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹¹² Solodovnik, Iryna. Bibliographic Data Towards the Semantic Web : A Review of Key Issues and Recent Experiences. // Bilgi Dünyası. 13, 1(2012). Str. 17-56. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/347116270_Bibliographic_Data_Towards_the_Semantic_Web_A_Review_of_Key_Issues_and_Recent_Experiences (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

se nastoji postići bolja organizacija, interpretacija i korištenje informacija i podataka. Suštinska ideja koncepta semantičkog weba, proizlazi iz ideje mogućnosti strojnog razumijevanja i interpretacije podataka, odnosno njihovog značenja i međudnosa.¹¹³ Odnosno, semantički web omogućuje da ljudi i strojevi bolje razumiju, interpretiraju i koriste informacije na webu.¹¹⁴ Povezani podaci temelj su semantičkog weba i važna su sastavnica suvremene organizacije informacija i znanja. Semantički web i povezani podaci predstavljaju konceptualni okvir za organizaciju, objavljivanje, dijeljenje i povezivanje informacija na internetu na način koji omogućuje računalima da bolje razumiju značenje podataka i da se sadržaj generira automatski, neovisno o ljudskoj intervenciji.¹¹⁵ Razvoj semantičkog weba, koji se oslanja na povezane otvorene podatke, dovodi do promjena u načinu na kojemu su knjižnice i druge baštinske ustanove pozicionirane u digitalnom okruženju, odnosno kako se njihova uloga mijenja i nadopunjuje te kako postaju ključni sudionici u organizaciji informacija i znanja, posebice digitalnih informacija.¹¹⁶ Semantički web stavlja naglasak na interoperabilnost, pa tako knjižnice mogu povezati i dijeliti vlastite podatke s podacima drugih knjižnica ili ustanova, što potiče suradnju.¹¹⁷ »Povezani podaci nisu nužno zamjena za tradicionalne tražilice, niti knjižnične kataloge, nego predstavljaju njihovu prirodnu nadogradnju.«¹¹⁸ Potonje je vidljivo u mogućnosti povezivanja katalogizirane knjižnične građe s vanjskim izvorima podataka.¹¹⁹ Dakle, u knjižničnom okruženju važnost povezanih podataka vidljiva je u pri jasnijem

¹¹³ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // *New Directions in Information Organization (Library and Information Science)*. Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 6. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹¹⁴ Pigac, Sonja. ; Rudomino, Ingeborg. Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima i opis online neomeđene građe : Mogućnosti primjene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 66, 2(2023). Str. 135. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310748> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹¹⁵ Pigac, Sonja. ; Rudomino, Ingeborg. Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima i opis online neomeđene građe : Mogućnosti primjene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 66, 2(2023). Str. 134. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310748> (Zadnji posjet: 9.6.2024.) ; Miočić, Ivan. Bibliografski zapisi od kataložnih listića do semantičkog weba : uvjeti za funkcionalnost. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 60, 4(2017). Str. 8. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/195918> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹¹⁶ Pigac, Sonja. ; Rudomino, Ingeborg. Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima i opis online neomeđene građe : Mogućnosti primjene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 66, 2(2023). Str. 134. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310748> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹¹⁷ Liabor, Vanessa Gay R. Enhancing Library Services through Digital Cataloging Techniques. // *International Journal of Advanced Research in Science, Communication and Technology (IJARSCT)*. 3, 1(2023). Str: 519. Dostupno na: <https://www.ijarsct.co.in/Paper12989.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹¹⁸ Badurina, Boris. ; Bosančić, Boris. ; Farago, Filip. Povezani podaci i knjižnice. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 56, 4(2013). Str. 35. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/142376> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹¹⁹ Liabor, Vanessa Gay R. Enhancing Library Services through Digital Cataloging Techniques. // *International Journal of Advanced Research in Science, Communication and Technology (IJARSCT)*. 3, 1(2023). Str: 518. Dostupno na: <https://www.ijarsct.co.in/Paper12989.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

povezivanju i prepoznavanju bibliografskih odnosa među entitetima te pružanju njihovog boljeg računalnog razumijevanja.¹²⁰

U kontekstu katalogizacije, Cagnazzo i Rasmussen Pennington¹²¹ navode Wallis¹²² koja kaže »Mi se krećemo od katalogizacije prema katalinkingu«. Wallis želi istaknuti kako se knjižnična zajednica okreće od tradicionalne katalogizacije i kreće se prema novim pristupima koji ukazuju kako kataloški zapisi nisu više zatvoreni, već upravo suprotno. Oni se otvaraju prema povezivanju kataloga s različitim, vanjskim izvorima koji nadopunjuju kataloške zapise s novim podacima i to ne samo od drugih knjižnica već i drugih srodnih i ostalih institucija.

U suvremenom kontekstu, izrada i primjena novih kataloških pravilnika izazovna je.¹²³ Njihova budućnost bit će neodvojiva od semantičkog weba i tehnologije povezanih podataka, a Sharon Q. Yang and Yan Yi Lee navode kako je »RDA prvi korak prema Semantičkom webu.«¹²⁴ te da je »revolucionaran korak prema boljoj budućnosti.«¹²⁵ RDA je pravilnik koji se temelji na »korisničkim postupcima modela FRBR«¹²⁶ i danas se upotrebljava na međunarodnoj razini te je oblikovan za digitalno okruženje i metapodatke.¹²⁷

¹²⁰ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // New Directions in Information Organization (Library and Information Science). Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 6. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹²¹ Cagnazzo, Laura. ; Rasmussen Pennington, Diane. Connecting the silos : Implementations and perceptions of linked data across European libraries. // Journal of Documentation. 75, 3(2019). Str. 648. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/JD-07-2018-0117> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹²² Wallis, Richard. Linked Data for Libraries: Great progress, but what is the benefit? Dostupno na: <https://www.slideshare.net/rjw/linked-data-for-libraries-great-progress-but-what-is-the-benefit> (Zadnji posjet: 28.5.2024.)

¹²³ Badurina, Boris. ; Feldvari, Kristina. ; Petr Balog, Kornelija. Percepcija i stavovi stručnjaka hrvatske AKM-zajednice o implementaciji i primjeni Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 66, 2(2023). Str. 4. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310743> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹²⁴ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // New Directions in Information Organization (Library and Information Science). Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 14. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹²⁵ Isto. Str. 23.

¹²⁶ Barbarić, Ana. Od zadataka kataloga do postupaka korisnika. // Vizija i stvarnost : zbornik u povodu 40 godina djelovanja Aleksandre Horvat u knjižničarstvu. / Živković, Daniela ; Nebesny, Tatjana (ur.). Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2016. Str. 97. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:837923> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹²⁷ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // New Directions in Information Organization (Library and Information Science). Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 5. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

5. RDA: standard za digitalno okruženje

Kroz godine, zbivanja u području katalogizacije neprestano su se odvijala. Tako, od donošenja »Pariških načela« 1961. godine, želja za učinkovitijom organizacijom informacija, standardizacijom knjižničnog kataloga i ujednačavanjem kataloških opisa, manifestirala se kroz donošenje novih kataloških pravilnika, bibliografskih standarda, formata, konceptualnih modela i principa kao što su AACR2, MARC, ISBD, FRBR, sve do današnjeg *Resource Description and Access (RDA)*.¹²⁸ Promjene koje donosi protok vremena, pokazale su kako kataloški pravilnici zastarijevaju, tako se stvaraju novi, prilagođeni suvremenom okruženju. Metode obrade građe promijenile su se te se javila želja za napretkom koja je pak neodvojiva od suvremenih inovacija u digitalnom okruženju, tehnološkog i društvenog napretka, promjena u potrebama korisnika, te novih saznanja u području kataloške teorije i prakse.

Angloamerički kataložni pravilnik AACR2 objavljen je 1978. godine te se u knjižnicama primjenjivao dugi niz godina, ponajviše na područjima engleskog govornog jezika ali i šire, nerijetko uz učestale revizije i nadopune koje su rezultirale potrebom pripreme sljedećeg pravilnika, koji je trebao biti AACR3.¹²⁹ Međutim, ubrzo se kroz reviziju shvatilo kako se pravilnik AACR2 ne može prilagoditi izazovima digitalnog doba te da suvremeno doba zahtijeva novi pristup.¹³⁰ Godine 2005.¹³¹ prionulo se ka stvaranju pravilnika koji će se temeljiti

¹²⁸ Tahira, Muzammil. ; Wahid, Nazia. ; Warraich, Nosheen Fatima. Mapping the cataloguing practices in information environment : a review of linked data challenges. // Information and Learning Sciences. 119, 9/10(2018). Str. 587. Dostupno na: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ILS-10-2017-0106/full/html> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹²⁹ Petek, Marija. Katalogizacijski standard Resource description and access (RDA) : razvoj, spremembe in primerjava s Pravidnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga (PPIAK). // Knjižnica. 61, 1/2(2017). Str. 25-26. Dostupno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-68K3MUKC> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹³⁰ Neki od razloga zašto je AACR2 postao zastario i neadekvatan za digitalno okruženje i korisnike 21. stoljeća jesu: bio je razvijen prije nego što je internet postao sveprisutan alat za pristup informacijama, bio je prilagođen katalozima na listićima, a radi priljeva novonastalih digitalnih resursa AACR2 je doživio niz nadogradnji kako bi se prilagodio tim promjenama. Svaka nadogradnja podrazumijevala je nova pravila i smjernice kako bi se osigurala pravilna katalogizacija i opis novih oblika građe. Unatoč nadogradnjama, AACR2 je počeo pokazivati nedostatke u svojoj strukturi. Nedostajala je jasna i logična organizacija koja bi olakšala katalogizaciju različitih vrsta građe. Umjesto toga, pravila su često bila specifična za određene vrste građe, što je otežavalo dosljednu primjenu pravila. Zatim, pravilnik nije bio usmjeren na zajedničke elemente i osnovne principe koji bi se mogli primijeniti na različite vrste građe, te se AACR2 često usredotočio na detaljna i specifična pravila za svaku vrstu građe. Ovo je dodatno doprinijelo složenosti i otežalo dosljednu primjenu pravila. AACR2 je bio izrazito usmjeren na potrebe anglo-američkih knjižnica i katalogizatora. Ova pristranost ograničavala je primjenjivost AACR2 u drugim dijelovima svijeta gdje su bile prisutne različite knjižnične tradicije i kulturni konteksti. Chinyere Esse, Ugwunwa. Current Trends in Cataloguing and the Challenges of a Cataloguer in the Digital Age. // Information Impact: Journal of Information and Knowledge Management. 4, 2(2013). Str. 19-20. Dostupno na: <https://www.ajol.info/index.php/ijikm/article/view/144620> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹³¹ Petek, Marija. Katalogizacijski standard Resource description and access (RDA) : razvoj, spremembe in primerjava s Pravidnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga (PPIAK). // Knjižnica. 61, 1/2(2017). Str. 26. Dostupno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-68K3MUKC> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

na AACR2¹³², ali će biti prilagođen digitalnom okruženju.¹³³ Uspostavljen je Zajednički upravljački odbor za razvoj RDA te umjesto AACR3, nastao je novi pravilnik, *Resource Description and Access (RDA)*.¹³⁴ Ovo je kataloški standard koji definira elemente za opis i pristup građi, a danas se primjenjuje u mnogim knjižnicama na međunarodnoj razini.¹³⁵ RDA je svojevrsan produžetak AACR2, no iako RDA nastavlja njegov put, on se razlikuje od njega prema konceptu, strukturi i opsegu.¹³⁶ Objavljen je 2010. godine, a u njegovom stvaranju sudjelovali su Američko knjižničarsko udruženje (ALA), Kanadsko knjižničarsko udruženje (CLA) i Chartered Institute of Information Professionals (CILIP).¹³⁷ U knjižnicama je primjena pravilnika započela 2013. godine, isprva u Kanadi, Australiji, Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama. U početku, u knjižničarskoj zajednici postojao je određeni otpor prema novom pravilniku.¹³⁸ No, kroz upoznavanje s ovim alatom i dodatnom edukacijom, pravilnik je postupno prihvaćen, a danas je postao »jedini pravilnik do sada koji se uspio približiti ideji o međunarodnom kataložnom pravilniku.«¹³⁹ Od njegove objave 2010. godine, RDA je napredovao. Jedan oblik njegova napretka predstavlja takozvani »3R projekt« ili »3R: RDA, Restructure, Redesign«.¹⁴⁰ Rad na restrukturiranju smjernica i redizajniranju trajao je nekoliko godina, počevši od 2017. godine. Od travnja 2019. godine javlja se novi RDA Toolkit, odnosno »beta Toolkit« koji postaje službenim od 15. prosinca 2020. godine.¹⁴¹ Cilj projekta bio je

¹³² Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // *New Directions in Information Organization (Library and Information Science)*. Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 4-5. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹³³ Isto. Str. 4.

¹³⁴ Isto.

¹³⁵ Petek, Marija. Katalogizacijski standard Resource description and access (RDA) : razvoj, spremembe in primerjava s Pravilnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga (PPIAK). // *Knjižnica*. 61, 1/2(2017). Str. 25. Dostupno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-68K3MUKC> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹³⁶ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // *New Directions in Information Organization (Library and Information Science)*. Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 5. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹³⁷ Petek, Marija. Katalogizacijski standard Resource description and access (RDA) : razvoj, spremembe in primerjava s Pravilnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga (PPIAK). // *Knjižnica*. 61, 1/2(2017). Str. 25. Dostupno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-68K3MUKC> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹³⁸ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // *New Directions in Information Organization (Library and Information Science)*. Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 14. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹³⁹ Badurina, Boris. ; Feldvari, Kristina. ; Petr Balog, Kornelija. Percepcija i stavovi stručnjaka hrvatske AKM-zajednice o implementaciji i primjeni Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 66, 2(2023). Str. 7. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310743> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁴⁰ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. VIIb.

¹⁴¹ Isto.

unaprijediti standard,¹⁴² stoga »Projekt 3R« nije novo izdanje RDA, već oblik njegova napretka. Osim restrukturiranja postojećih smjernica, redizajniranja web stranice i unaprjeđivanja navigacije, Projekt je nastojao učiniti RDA pristupačnijim zajednicama koje ne pripadaju zemljama engleskog govornog područja.¹⁴³ Standard RDA prolazi kroz postupke ažuriranja nekoliko puta u godini kada se mijenjaju neki njegovi aspekti. Unatoč tome, on se kontinuirano razvija u skladu sa svojim izvornim ciljevima i načelima. Naime, RDA se temelji na IFLA-inim konceptualnim modelima za organizaciju bibliografskih podataka, odnosno na dokumentima tzv. »FRBR obitelji« prema kojima je, uz ISBD, usmjeren njegov razvoj.¹⁴⁴ Utjecaj IFLA-inih dokumenata vidljiv je u postavljanju korisnika, uz njegove potrebe i ponašanje, u središte prilikom oblikovanja standarda. Isto tako, da se RDA temelji na FRBR-u pokazuje težnja da se podaci koje pruža knjižnični katalog, »pripreme« radi lakšeg pronalaska od strane korisnika.¹⁴⁵ A u ovome pomažu korisnički postupci koje utvrđuje model IFLA LRM koji je nastao kao konsolidacija FRBR, FRAD i FRSAD modela.

U početku njegova stvaranja, idejna osnova RDA bila je njegova prilagodba digitalnom okruženju, te krenulo se s namjerom oblikovanja takvog standarda koji će biti uporabljiv u knjižnicama, ali i u muzejima, arhivima te srodnim informacijskim i kulturnim ustanovama.¹⁴⁶ Nadalje, RDA je alat pomoću kojega se mogu katalogizirati sve vrste resursa, od analognih i tradicionalnih do digitalnih i novonastalih resursa koji su se stvarali i razvijali usporedo s internetom.¹⁴⁷ Lee i Yang ističu kako je knjižnični katalog još uvijek »zatvoren« u kontekstu razmjene podataka u digitalnom okruženju.¹⁴⁸ Stoga, efikasna organizacija bibliografskih metapodataka zahtijevala je standard primjeren digitalnom prostoru unutar kojega se

¹⁴² Petek, Marija. Katalogizacijski standard Resource description and access (RDA) : razvoj, spremembe in primerjava s Pravilnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga (PPIAK). // Knjižnica. 61, 1/2(2017). Str. 42. Dostupno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-68K3MUKC> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁴³ Isto.

¹⁴⁴ Isto. Str. 25. ; Mihalić, Tatjana. Knjižnice i glazba: glazbena građa u kontekstu promjena formalne kataložne prakse. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 59, 1/2(2016). Str. 354. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178478> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁴⁵ Oliver, Chris. Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. VIIIb.

¹⁴⁶ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // New Directions in Information Organization (Library and Information Science). Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 4. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁴⁷ Petek, Marija. Katalogizacijski standard Resource description and access (RDA) : razvoj, spremembe in primerjava s Pravilnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga (PPIAK). // Knjižnica. 61, 1/2(2017). Str. 25. Dostupno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-68K3MUKC> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁴⁸ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // New Directions in Information Organization (Library and Information Science). Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 11. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

metapodaci mogu opetovano dijeliti i koristiti.¹⁴⁹ U digitalnom okruženju, semantički web i povezani podaci neodvojivi su od standarda RDA budući da on »nastoji približiti katalogizaciju principima semantičkog weba.«¹⁵⁰ Kako bi knjižnice postale aktivni sudionici unutar semantičkog weba te kako bi započele razmjenu podataka u suradnji s ostalim informacijskim ustanovama, prihvaćanje ovog pravilnika i njegova primjena značila bi otvaranje prema semantičkom webu i povezivanju podataka.¹⁵¹ Neke knjižnice kao što su »Biblioteke Virtual Miguel de Cervantes, Nacionalne biblioteke Francuske, Britanske nacionalne bibliografije LD platforme, Njemačke nacionalne knjižnice i Knjižnice Kongresa (LC)«, usvojile su RDA u svoje knjižnične kataloge i tako napravile prvi korak u postajanju dijelom semantičkog weba.¹⁵² Integracija u okruženje semantičkog weba od velike je važnosti za knjižnice jer će korisnici pretraživanjem jednog naslova dobiti bibliografske podatke o određenoj jedinici knjižnične građe koja se nalazi u knjižničnom katalogu, ali i ostale povezane podatke o naslovu.¹⁵³ Bibliografski zapis može prikazati podatke koji mogu uključivati ostale radove autora, njegovu biografiju, različita izdanja i formate istog djela, uz različite kritike djela, komentare, članove obitelji i prijatelje autora i slično. Podaci koje knjižnice pružaju mogu biti korisni u okruženju povezanih podataka. Naime, u ovom okruženju pretraživač weba bi mogao sagledati informacije kroz različita gledišta.¹⁵⁴ Uz pomoć povezanih podataka, njegovo pretraživanje weba unaprijedilo bi se te bi mu se ponudili novi smjerovi pretraživanja ili relevantni povezani resursi koji bi mogli ispuniti njegove interese i potrebe. U okruženju povezanih podataka knjižnice mogu dijeliti podatke na globalnoj razini, ne samo za lokalne potrebe. Isto tako, ne moraju ponavljati iste podatke više puta, već ih mogu međusobno dijeliti s drugima, putem

¹⁴⁹ Isto. Str. 4.

¹⁵⁰ Cagnazzo, Laura. ; Rasmussen Pennington, Diane. Connecting the silos : Implementations and perceptions of linked data across European libraries. // *Journal of Documentation*. 75, 3(2019). Str. 647. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/JD-07-2018-0117> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁵¹ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // *New Directions in Information Organization (Library and Information Science)*. Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 5. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁵² Tahira, Muzammil. ; Wahid, Nazia. ; Warraich, Nosheen Fatima. Mapping the cataloguing practices in information environment : a review of linked data challenges. // *Information and Learning Sciences*. 119, 9/10(2018). Str. 588. Dostupno na: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ILS-10-2017-0106/full/html> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁵³ Miočić, Ivan. Bibliografski zapisi od kataložnih listića do semantičkog weba : uvjeti za funkcionalnost. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 60, 4(2017). Str. 22-23. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/195918> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁵⁴ Tillett, Barbara. RDA and the Semantic Web, Linked Data Environment. *JLIS.it*. 4, 1(2013). Str. 139-140. Dostupno na: <https://www.jlis.it/index.php/jlis/article/view/260> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

interneta i tako smanjiti vlastite troškove i održavati postojanost svoje uloge pri osiguravanju i širenju dostupnosti informacija.¹⁵⁵

Semantički web za knjižnice predstavlja sredstvo pomoću kojega one mogu ostati relevantne u suvremenom digitalnom okruženju, gdje prijeti opasnost od gubitka važnosti u usporedbi s brojnim internetskim stranicama, platformama i servisima koje djeluju kao konkurencija kada su informacije široko dostupne putem interneta.¹⁵⁶ Danas, korisnici nerijetko preferiraju druge izvore informacija ili usluge koje su brže, praktičnije ili prilagođenije njihovim potrebama. Stoga, kako ne bi izgubile svoju važnost i ulogu u društvu, kroz semantički web, knjižnice mogu pružiti korisnicima bogatije, povezanije i korisnije iskustvo pretraživanja informacija te poboljšati svoje usluge. Upravo iz ovih razloga, semantički web i povezani podaci čine sadašnjost, ali za mnoge knjižnice predstavljaju i budućnost, posebice u kontekstu ostvarenja njezine informacijsko-komunikacije uloge kao ključnog izvora informacija i znanja. Na ovaj način, raste suvremena vrijednost knjižnice koja ima priliku održati svoju postojanost kroz pružanje pouzdanih i relevantnih informacija. Tako, usklađivanje RDA i semantičkog weba prirodni je nastavak daljnjeg razvoja knjižnice.

5.1. RDA: organizacija i struktura

RDA je prvi put objavljen 2010. godine kada je sadržaj standarda organiziran kroz deset odjeljaka koja su zatim podijeljena na poglavlja.¹⁵⁷ Odjeljci su bili organizirani u dva dijela. Prvi dio odnosio se na odjeljke od 1 do 4, a govorili su o opisu atributa bibliografskih entiteta:

»Odjeljci 1-4 opisuju attribute svakog entiteta:

Odjeljak 1. Bilježenje atributa pojavnog oblika (engl. *Manifestation*) i jedinice građe (engl. *Item*)

Odjeljak 2. Bilježenje atributa djela (engl. *Work*) i izraza (engl. *Expression*)

¹⁵⁵ Isto. Str. 140.

¹⁵⁶ Howarth, Lynne C. ; Park, Jung-ran. Conclusion : What New Directions in Information Organization Augurs for the Future. // New Directions in Information Organization (Library and Information Science). Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2013). Str. 252. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007025](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007025) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁵⁷ RDA : resource description & access / developed in a collaborative process led by the Joint Steering Committee for Development of RDA (JSC), representing the American Library Association ... [et al.]. Chicago : American Library Association ; Ottawa : Canadian Library Association ; London : Cilip [i. e.] Chartered Institute of Library and Information Professionals, 2015. Str. TOC-1-10.

Odjeljak 3. Bilježenje atributa osoba (engl. *Person*), obitelji (engl. *Family*) i korporativnog tijela (engl. *Corporate Body*)

Odjeljak 4. Bilježenje atributa pojma (engl. *Concept*), objekta (engl. *Object*), događaja (engl. *Event*) i mjesta (engl. *Place*)

Drugi dio odnosio se na odjeljke od 5 do 10, a opisivali su odnose između entiteta:

»Odjeljci 5-10 objašnjavaju odnose između entiteta:

Odjeljak 5. Bilježenje primarnih odnosa između djela, izraza, pojavnog oblika i jedinice građe

Odjeljak 6. Bilježenje odnosa prema osobama, obiteljima i korporativnim tijelima

Odjeljak 7. Bilježenje odnosa prema pojmovima, objektima, događajima i mjestima

Odjeljak 8. Bilježenje odnosa između djela, izraza, pojava oblika i jedinica građe

Odjeljak 9. Bilježenje odnosa između osoba, obitelji i korporativnih tijela

Odjeljak 10. Bilježenje odnosa između pojmova, objekata, događaja i mjesta«

Na početku svakog odjeljka nalazila su se poglavlja koja su pružala opće smjernice za opis, svrhu i opseg, funkcionalne ciljeve i načela, terminologiju i slično.¹⁵⁸ Ovakva organizacija smjernica pomogala je katalogizatoru jer su spomenuti funkcionalni ciljevi i načela te ostala uvodna poglavlja odjeljaka bila korisna za njega s obzirom na to da su mu omogućavala da donosi logičke odluke dosljedne definiranih načela i principa.¹⁵⁹ Standard RDA naglašava važnost postojanja prostora za donošenje odluka od strane katalogizatora koji može procijeniti koliko je određena informacija važna za korisnika, njegove potrebe i pristup jedinici građe.¹⁶⁰

Međutim, tijekom »3R projekta« i usklađivanja RDA s IFLA-LRM modelom, organizacija i struktura RDA naišle su na određene promjene. Naime, RDA se može pristupiti putem interneta uz pretplatu na RDA Toolkit¹⁶¹, a 15. prosinca 2020. godine službeno je predstavljen redizajniran RDA Toolkit, odnosno *online* platforma koja sadrži sve podatkovne

¹⁵⁸ Petek, Marija. Katalogizacijski standard Resource description and access (RDA) : razvoj, spremembe in primerjava s Pravidnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga (PPIAK). // Knjižnica. 61, 1/2(2017). Str. 31. Dostupno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-68K3MUKC> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁵⁹ Chinyere Esse, Ugwunwa. Current Trends in Cataloguing and the Challenges of a Cataloguer in the Digital Age. // Information Impact: Journal of Information and Knowledge Management. 4, 2(2013). Str. 21. Dostupno na: <https://www.ajol.info/index.php/ijikm/article/view/144620> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁶⁰ Oliver, Chris. Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 95.

¹⁶¹ Monyela, M. In the evolving digital environment: is cataloging lagging behind? // Library Hi Tech News. 39, 8(2022). Str. 16. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/LHTN-11-2020-0105> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

elemente, smjernice, upute i ostale izvore nužne za izradu metapodataka.¹⁶² RDA više nije organiziran prema odjeljcima i poglavljima te opće smjernice uvodnih poglavlja svih odjeljaka sada su objedinjene i iznesene na jednom mjestu, odnosno u odjeljku pod nazivom »Smjernice«.¹⁶³ Ciljevi i načela pružaju kontekst i određuju prioritete prilikom stvaranja metapodataka, a u izvornoj verziji iz 2010. godine ponavljala su se u uvodnim poglavljima svakog odjeljka. No, sada su definirani u uvodnom dijelu RDA, a njihova veza s korisničkim zadacima pojašnjena je u odjeljku »Upute«.¹⁶⁴ Odjeljci i poglavlja su u izvornoj verziji RDA organizirani kroz linearan tekst te prema entitetima FRBR konceptualnog modela.¹⁶⁵ Poglavlja su bila velika, razlikovala su se prema veličini, a ovakva organizacija numeriranih uputa odgovarala je izvoru kao što je knjiga.¹⁶⁶ Posljedično, kroz ovu krutu strukturu, bilo je teško uvoditi nove promjene, posebice jer su se u tom slučaju upute morale iznova numerirati. Stoga, upute i smjernice standarda bilo je nužno reorganizirati, kako bi on postao fleksibilniji i učinkovitiji, posebice prilikom usklađivanja s IFLA-LRM modelom, ali i radi njegova daljnjeg razvoja.¹⁶⁷ Isprva, RDA je svojim izgledom nalikovao na tradicionalni kataloški pravilnik sa svojim uputama i smjernicama za otkrivanje resursa. Danas, RDA je skup podatkovnih elemenata, smjernica i uputa koje pomažu prilikom izrade metapodataka za knjižnice i srodne institucije, te se temelji na međunarodno priznatom konceptualnom modelu IFLA-LRM.¹⁶⁸

Struktura standarda više ne nalikuje na knjigu jer upute i smjernice nisu više organizirane prema poglavljima, već prema elementima.¹⁶⁹ Svaki podatkovni element jedna je zasebna jedinica. Jedinice su manje i njima se može jednostavnije i lakše služiti. Ovim putem, olakšano je eventualno dodavanje i uvođenje novih entiteta, atributa ili odnosa s pojavom novih vrsta resursa.¹⁷⁰ Iz tog razloga omogućena je dosljednost, fleksibilnost i proširivost RDA. U slučaju da se uvode novi elementi, nužno je obratiti pažnju da su usklađeni s aktualnim konceptualnim modelom IFLA-LRM.¹⁷¹

¹⁶² Novi RDA Toolkit. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.kam.hr/nova-verzija-rda-postaje-sluzbena/> (Zadnji posjet: 8.5.2024.)

¹⁶³ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 94.

¹⁶⁴ Isto. Str. 94.

¹⁶⁵ Isto. Str. 95, 100.

¹⁶⁶ Isto. Str. 100.

¹⁶⁷ Isto. Str. 101.

¹⁶⁸ Isto. Str. 110.

¹⁶⁹ Isto. Str. 101.

¹⁷⁰ Isto. Str. 103.

¹⁷¹ Isto. Str. 104.

RDA je skup podatkovnih elemenata, a svaki element ima svoju stranicu, a svaka stranica elementa je slično strukturirana. Ono što obično čini strukturu svake stranice pojedinog elementa je: »definicija i opseg, odjeljak „Referenca elementa“ koji sadrži tehničke podatke, zatim upute i smjernice, kao i primjere i veze na povezane elemente.«¹⁷² Upute i smjernice standarda i dalje su organizirane prema entitetima, ali usklađene su s entitetima IFLA-LRM modela.¹⁷³ Unutar RDA Toolkit-a elementi su organizirani prema RDA entitetu koji se opisuje i o kojemu elementi nose informacije.¹⁷⁴ Primjerice, elementi organizirani i povezani s entitetom osobe ili elementi organizirani i povezani s entitetom djela i slično. Prilikom oblikovanja RDA stavljen je poseban fokus na bilježenje podataka prema jasno definiranim i nedvosmislenim elementima koji se ne preklapaju. Unutar RDA posebna pažnja pridaje se osiguravanju da svaki element sadrži samo jednu vrstu podataka. RDA sadrži upute za korištenje elemenata, a one nude savjet za upotrebom kontroliranog rječnika prilikom služenja elementima.¹⁷⁵ Kod definiranja elemenata uočljiva je granularnost koja ističe jasnoću podataka zabilježenih unutar elementa. Prema tome, opada mogućnost dvosmislenosti.

Gledajući na organizaciju i strukturu RDA u RDA Toolkit-u, napravljen je odmak i on svojim izgledom više ne nalikuje na kataloški pravilnik, a uz to ne postoji neki striktno određeni redoslijed kojega se katalogizator mora voditi prilikom kataloškog postupka.¹⁷⁶ Kako će izgledati tijekom rada katalogizatora, on sam odlučuje, ali je ujedno svjestan postojećih ciljeva i načela kojima se RDA vodi.

5.2.RDA i IFLA-LRM

Usklađivanje RDA s IFLA-inim bibliografskim konceptualnim modelima odredio je smjer razvoja, organizacije i ustroja RDA, a ovo pokazuje kako je od izvorne verzije RDA njegov sadržaj integrirao ključno nazivlje konceptualnih modela »FRBR obitelji« te se vodi korisničkim postupcima i oslanja se na načela koja donosi ažurirana verzija *Izjave o Međunarodnim kataložnim načelima* iz 2015. godine. Organizacija i struktura RDA pokazuje kako su IFLA-ina konceptualni modeli utjecali na njegovo oblikovanje.

¹⁷² Isto. Str. 101.

¹⁷³ Isto. Str. 95, 97.

¹⁷⁴ Isto. Str. 109.

¹⁷⁵ Isto. Str. 110.

¹⁷⁶ Isto. Str. 102.

Konceptualni modeli FRBR i FRAD poslužili su kao polazište za oblikovanje pravilnika RDA i njegova teorijskog okvira, a 2015. godine korak prema daljnjem razvoju RDA predstavljalo je prihvaćanje i sljedećeg konceptualnog modela iz »FRBR obitelji«, odnosno modela FRSAD. Vrlo brzo, prionulo se na objedinjavanje ovih konceptualnih modela. Stoga, budući da su spomenuti modeli nastajali u različito vrijeme od strane različitih radnih skupina različitih stajališta i različitih rješenja za zajedničke probleme, 2017. godine objavljeno je objedinjeno izdanje, odnosno *IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije (IFLA Library Reference Model : a Conceptual Model for Bibliographic Information – FRBR-LRM)*.¹⁷⁷ Kontekst objedinjavanja IFLA-LRM modela tvori pojava novonastalih korisničkih potreba na koje su knjižnice morale odgovoriti i zadovoljiti, ali i promjene u digitalnom okruženju, kao što je nastanak i razvoj semantičkog weba koji je donio nove izazove.¹⁷⁸ Objedinjavanjem tri konceptualna modela nastojao se stvoriti jedan model koji bi bio logičan, koherentan model čijom bi se upotrebom mogla postići prilagodba izazovima koje donosi digitalno okruženje i želja za boljim razumijevanjem podataka od strane računala.¹⁷⁹ Prilikom usklađivanja ova tri modela u jedan, vodilja je bila zadržati suštinu tri konceptualna modela: FRBR, FRAD I FRSAD te slijediti okvir modela entitet-odnos.

5.2.1. IFLA-LRM: Korisnički postupci

Kao i FRBR, IFLA-LRM model polazi od korisnika i njegovih potreba¹⁸⁰, a potonje definira kroz pet općih korisničkih zadataka.¹⁸¹ Nakon revizije modela »FRBR obitelji« te prilikom oblikovanja korisničkih postupaka definiranih u modelu IFLA-LRM, proučavale su se potrebe velikog broja raznolikih korisnika koji mogu koristiti bibliografske i autorizirane podatke. Model IFLA-LRM definira sljedeće korisnike: »čitatelji, studenti, istraživači i drugi

¹⁷⁷ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 18.

¹⁷⁸ Petrić, Tatijana. Bibliografska organizacija neomeđene građe: model entitet-odnos ili objektno orijentirani model? // *Bosniaca*. 23, 23(2018). Str. 34. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/217275> (Zadnji posjet: 9.6.2023.)

¹⁷⁹ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 17-18.

¹⁸⁰ Isto. Str. 35.

¹⁸¹ »Korisnički zadaci su "generički zadaci koje obavljaju korisnici prilikom pretraživanja i korištenja nacionalnih bibliografija i knjižničnih kataloga" (FRBR 2.2).« Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 35.

krajnji korisnici, knjižnično osoblje, ostali sudionici u informacijskom lancu, uključujući nakladnike, raspačavatelje, dobavljače itd.«¹⁸²

Korisnički postupci koje IFLA – LRM navodi jesu¹⁸³:

Korisnički zadaci	
PRONAĆI	Pretraživanjem po bilo kojem relevantnom kriteriju okupiti informacije o jednom ili više izvora koji su predmet zanimanja korisnika
IDENTIFICIRATI	Jasno razumjeti prirodu pronađenih izvora i moći razlikovati slične izvore
ODABRATI	Odrediti primjerenost pronađenih izvora te biti u mogućnosti prihvatiti ili odbaciti pojedine izvore
DOBITI	Pristupiti sadržaju izvora
ISTRAŽITI	Otkriti izvore koristeći njihove međusobne odnose i time ih smjestiti u kontekst

Tablica 1: Korisnički postupci prema IFLA-LRM konceptualnom modelu

Korisnički postupci modela IFLA-LRM pokazuju objedinjavanje, ali i kontinuitet korisničkih postupaka konceptualnih modela FRBR-a, FRAD-a i FRSAD-a. Potonja tri modela definiraju četiri korisnička postupka i dijele zadatke kao što su pronaći i identificiraj.¹⁸⁴ Iako u svojoj osnovi oni ostaju slični, postoje promjene jer se ova tri modela razlikuju budući da je FRBR model izrađen za bibliografske podatke, FRAD za autorizirane podatke, a FRSAD za predmetne autorizirane podatke.¹⁸⁵ Model IFLA-LRM zamijenio je prethodno spomenute modele i samostojeći je dokument. Iako IFLA-LRM uvodi neke promjene, on ostaje vjeran trima navedenim modelima, proizlazi iz njih te dalje biva posvećen potrebama korisnika. Korisničke postupke pronaći, identificirati, odabrati i dobiti IFLA-LRM preuzeo je od modela FRBR, ali ih je generalizirao kako bi definicija mogla obuhvatiti korisničke postupke FRAD i FRSAD modela.¹⁸⁶ FRAD-ov četvrti korisnički postupak »opravdaj« namijenjen je

¹⁸² IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije : definicija konceptualnog referentnog modela kao okvira za analizu neadministrativnih metapodataka koji se odnose na knjižnične izvore / IFLA-ina Skupina za pregled FRBR-a, urednička skupina za objedinjavanje Pat Riva, Patrick Le Bouf i Maja Žumer ; [prijevod s engleskog Mirna Willer, Ana Barbarić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2020. Str. 16.

¹⁸³ Isto. Str. 17.

¹⁸⁴ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 37.

¹⁸⁵ Barbarić, Ana. Od zadataka kataloga do postupaka korisnika. // *Vizija i stvarnost : zbornik u povodu 40 godina djelovanja Aleksandre Horvat u knjižničarstvu*. / Živković, Daniela ; Nebesny, Tatjana (ur.). Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2016. Str. 96. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:837923> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁸⁶ Transition mappings : user tasks, entities, attributes, and relationships in FRBR, FRAD, and FRSAD mapped to their equivalents in the IFLA Library Reference Model / Pat Riva, Patrick Le Bœuf and Maja Žumer. 2017. Str. 2. Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-lrm/transitionmappings201708.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

knjižničnim stručnjacima i zato ga model IFLA-LRM nije preuzeo.¹⁸⁷ Peti korisnički postupak modela IFLA LRM »istražiti« (engl. *explore*) preuzet je od modela FRASAD koji je uključio aspekte FRAD-ova trećeg korisničkog postupka »kontekstualiziraj«.¹⁸⁸ Peti korisnički postupak obuhvaća »kretanje« (engl. *navigation*), međutim, on se proširio, odnosno uzeo je u obzir »tzv. slučajna sretna otkrivanja (engl. *serendipity*)« do kojih se dolazi tijekom pretraživanja, a ovaj koncept usko je vezan za kretanje van knjižničnog kataloga i za povezivanje sa srodnim institucijama.¹⁸⁹ Pet zadataka koje donosi IFLA-LRM govore kako se odvijaju postupci pretraživanja informacija od strane korisnika. Zadaci su navedeni određenim redoslijedom, no ne mora značiti da će korisnik tim redoslijedom pretraživati informacije, posebice jer se za korisnika neki postupci odvijaju istovremeno.¹⁹⁰ Navedeni korisnički postupci modela IFLA-LRM, pokazuju kako se model bavi podacima, funkcionalnošću i informacijskim potrebama krajnjih korisnika.¹⁹¹

Konceptualni modeli, od FRBR-a do njihovog objedinjavanja u model IFLA-LRM, polaze od korisničkih postupaka koji naglašavaju važnost korisničkih potreba. RDA je u počecima svojeg nastajanja bio usmjeren na odnose između bibliografskih podataka i korisničkih postupaka, a upravo temeljni cilj standarda RDA predstavlja odgovor na potrebe korisnika.¹⁹² Ovo usmjerenje naslijedio je usklađivanjem s modelom IFLA-LRM.

¹⁸⁷ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 37.

¹⁸⁸ Transition mappings : user tasks, entities, attributes, and relationships in FRBR, FRAD, and FRASAD mapped to their equivalents in the IFLA Library Reference Model / Pat Riva, Patrick Le Bœuf and Maja Žumer. 2017. Str. 2. Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-lrm/transitionmappings201708.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁸⁹ Miočić, Ivan. Bibliografski zapisi od kataložnih listića do semantičkog weba : uvjeti za funkcionalnost. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 60, 4(2017). Str. 6. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/195918> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁹⁰ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 37.

¹⁹¹ IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije : definicija konceptualnog referentnog modela kao okvira za analizu neadministrativnih metapodataka koji se odnose na knjižnične izvore / IFLA-ina Skupina za pregled FRBR-a, urednička skupina za objedinjavanje Pat Riva, Patrick Le Bouf i Maja Žumer ; [prijevod s engleskog Mirna Willer, Ana Barbarić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2020. Str. 16.

¹⁹² Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 95.

5.2.2. IFLA-LRM: Struktura modela

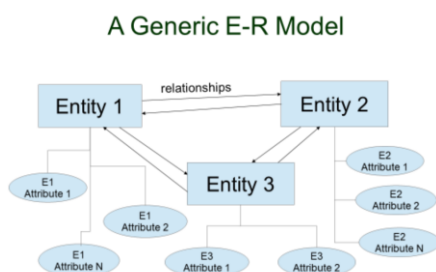
Dokument IFLA-LRM iskazuje konceptualni model visoke razine koji može poslužiti kao temelj ili osnova prilikom oblikovanja kataložnih pravilnika.¹⁹³ Kako bi se model učinkovito primijenio prilikom izrade ovakvih pravilnika, potrebno je proučiti i poznavati strukturu modela koja je upravo vidljiva u sadržaju i primjeni pravilnika RDA. U praksi, model pruža fleksibilnost i dopušta određena izostavljanja ili dopune, ali on naglašava važnost praćenja strukture modela entitet-odnos. Struktura modela IFLA LRM sastoji se od tri elementa: entiteti, atributi, odnosi. IFLA – LRM ove elemente definira na sljedeći način¹⁹⁴:

»entiteti – klase koje su središte zanimanja

atributi – podaci koji pobliže označuju instance entiteta

odnosi – svojstva koja povezuju instance entiteta«

Prema ovoj strukturi od tri elementa, entiteti djeluju kao čvorovi na koje se mogu pridružiti svojstva, odnosno atributi koji ovise o entitetima te pružaju informacije o njima.¹⁹⁵ Okvir ove strukture pruža mrežu mogućih odnosa između entiteta.

Slika 1: Prikaz općeg modela entitet-odnos¹⁹⁶

¹⁹³ IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije : definicija konceptualnog referentnog modela kao okvira za analizu neadministrativnih metapodataka koji se odnose na knjižnične izvore / IFLA-ina Skupina za pregled FRBR-a, urednička skupina za objedinjavanje Pat Riva, Patrick Le Bouf i Maja Žumer ; [prijevod s engleskog Mirna Willer, Ana Barbarić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2020. Str. 12.

¹⁹⁴ Isto. Str. 19.

¹⁹⁵ Isto. ; Riva, Pat. Building RDA using the FRBR Library Reference Model. // IFLA 2016 Satellite Conference, RDA in the Wider World. Dublin, OH, USA, 2016. Str. 4. Dostupno na: <https://library.ifla.org/id/eprint/1911/> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

¹⁹⁶ Riva, Pat. Building RDA using the FRBR Library Reference Model. // IFLA 2016 Satellite Conference, RDA in the Wider World. Dublin, OH, USA, 2016. Str. 4. Dostupno na: <https://library.ifla.org/id/eprint/1911/> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

IFLA-LRM oslanja se na entitete koji su prvotno definirani u modelu FRBR koji je poslužio kao predložak za nadolazeće konceptualne modele.¹⁹⁷ Međutim, pri navođenju i definiranju entiteta postoje određene promjene. IFLA-LRM definira 11 entiteta¹⁹⁸ koji se mogu vidjeti u tablici ispod.

Sljedeća tablica pokazuje hijerarhiju entiteta i odnose natklasa i potklasa između entiteta.¹⁹⁹

Hijerarhija entiteta		
Najviša razina	Druga razina	Treća razina
LRM-E1 RES		
	LRM-E2 DJELO	
	LRM-E3 IZRAZ	
	LRM-E4 POJAVNI OBLIK	
	LRM-E5 PRIMJERAK	
	LRM-E6 AGENT	
		LRM-E7 OSOBA
		LRM-E8 KOLEKTIVNI AGENT
	LRM-E9 NOMEN	
	LRM-E10 MJESTO	
	LRM-LRM-E11 VREMENSKI RASPON	

Tablica 2: Hijerarhija „ja“ entiteta prema IFLA-LRM konceptualnom modelu

Model FRBR sadrži nekoliko grupa entiteta, a u prvoj grupi se nalaze tzv. »WEMI« entiteti, a čine ih djelo, izraz, pojavni oblik i jedinica građe (*Work, Expression, Manifestation, Item*).²⁰⁰ Nakon revizije i objedinjavanja FRBR, FRAD I FRASAD modela u model IFLA-LRM, osim preradbe, prilagođavanja i sagledavanja korisničkih zadataka, primjetne su razlike i među entitetima. Neki entiteti su zadržani, a neki su novi dodani. Kao što je vidljivo u tablici gore,

¹⁹⁷ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 39.

¹⁹⁸ IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije : definicija konceptualnog referentnog modela kao okvira za analizu neadministrativnih metapodataka koji se odnose na knjižnične izvore / IFLA-ina Skupina za pregled FRBR-a, urednička skupina za objedinjavanje Pat Riva, Patrick Le Bouf i Maja Žumer ; [prijevod s engleskog Mirna Willer, Ana Barbarić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2020. Str. 8.

¹⁹⁹ IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije : definicija konceptualnog referentnog modela kao okvira za analizu neadministrativnih metapodataka koji se odnose na knjižnične izvore / IFLA-ina Skupina za pregled FRBR-a, urednička skupina za objedinjavanje Pat Riva, Patrick Le Bouf i Maja Žumer ; [prijevod s engleskog Mirna Willer, Ana Barbarić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2020. Str. 21.

²⁰⁰ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 40.

središte entiteta IFLA-LRM modela i dalje čine »WEMI« entiteti.²⁰¹ No, njihove definicije su generalizirane i prerađene kako se prilikom definiranja jednog entiteta ne bi koristio drugi entitet. Zatim, entitet *Thema* modela FRSAD revidiran je i preimenovan u *res* koji služi kao osnovni entitet hijerarhije entiteta te on je nadklasa u odnosu na ostale entitete.²⁰² Ovaj entitet uključuje sve ostale entitete neovisno o tome jesu li oni definirani unutar RDA ili ne. RDA je umjesto entiteta *res* upotrijebio *RDA entitet* koji je uži od *res* entiteta.²⁰³ Novo uvedeni entitet unutar IFLA-LRM modela jest entitet *agent* koji je definiran kao nadklasa entiteta osoba i kolektivnog agenta.²⁰⁴ Potonji objedinjuje entitete *obitelj* i *korporativno tijelo* koji su preuzeti iz FRBR-a i FRAD-a. RDA definira *korporativno tijelo* i *obitelj* kao podklase entiteta *kolektivnog agenta* koji se temelji na IFLA-LRM modelu.²⁰⁵ RDA je preuzeo *korporativno tijelo* zato što postoje atributi i odnosi koji vrijede isključivo za ovaj entitet, a ne za entitete *agent* i *kolektivni agent*.²⁰⁶ Isto tako, uvedeni su entiteti *mjesto*, iz FRBR modela, i *vremenski raspon*.²⁰⁷ Nadalje, entitet *nomen* nastao je objedinjavanjem entiteta *ime* iz modela FRAD i entiteta *nomen* i FRSAD modela. Uslijed usklađivanja s IFLA-LRM, standard RDA definira 13 entiteta.²⁰⁸

Jedna od najistaknutijih razlika između IFLA – LRM i prethodnih FR modela proizlazi iz njegove hijerarhijske strukture nadklasa i potklasa, *hijerarhija „ja“* koju je prihvatio RDA.²⁰⁹ »IFLA-LRM uvodi hijerarhiju, a RDA je provodi.«²¹⁰ *Hijerarhija „ja“* koja služi za pojašnjavanje odnosa između entiteta može se objasniti na sljedećem primjeru. Budući da je

²⁰¹ Isto. Str. 41.

²⁰² Transition mappings : user tasks, entities, attributes, and relationships in FRBR, FRAD, and FRSAD mapped to their equivalents in the IFLA Library Reference Model / Pat Riva, Patrick Le Bœuf and Maja Žumer. 2017. Str. 2. Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-lrm/transitionmappings201708.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁰³ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 97.

²⁰⁴ Transition mappings : user tasks, entities, attributes, and relationships in FRBR, FRAD, and FRSAD mapped to their equivalents in the IFLA Library Reference Model / Pat Riva, Patrick Le Bœuf and Maja Žumer. 2017. Str. 2. Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-lrm/transitionmappings201708.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁰⁵ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 98.

²⁰⁶ Isto. Str. 99.

²⁰⁷ Transition mappings : user tasks, entities, attributes, and relationships in FRBR, FRAD, and FRSAD mapped to their equivalents in the IFLA Library Reference Model / Pat Riva, Patrick Le Bœuf and Maja Žumer. 2017. Str. 2. Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-lrm/transitionmappings201708.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁰⁸ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 101.

²⁰⁹ Isto. Str. 52.

²¹⁰ Isto. Str. 98.

entitet osoba potklasa entiteta agent, on se izražava kao »osoba je agent«. ²¹¹ Stoga, znajući da je svaka osoba agent, ako je neki odnos ili atribut primijenjen na entitet agent, on se može primijeniti i na entitet osobe. Sve potklase nasljeđuju iste attribute i odnose. ²¹² Nadalje, ako je neki atribut ili odnos definiran na razini nadklase, on vrijedi za sve potklase. Ako nešto vrijedi za nadklasu, vrijedi i za sve potklase. ²¹³ Posebice jer se kroz strukturu nadklase i potklase atributi i odnosi mogu prenositi iz nadklase u potklase. ²¹⁴ IFLA-LRM primjenjuje hijerarhijsku strukturu i prilikom navođenja i definiranja atributa i odnosa. Atributi se koriste za opis entiteta, primjerice, ako imamo entitet djelo, njegov atribut može biti žanr. ²¹⁵ FRBR model donosi popis iscrpno definiranih atributa koji se učestalo pojavljuju u MARC zapisima, no, IFLA-LRM sužava ovaj popis i pojednostavljuje ih. ²¹⁶ Model definira i odabire skup od 37 atributa koji se mogu povezati s entitetima, odnosno 10 entiteta. ²¹⁷ Model opisuje sadržaj atributa te navodi attribute koje procjenjuje korisnima i koji se nerijetko pojavljuju u stvarnoj praksi. No, prilikom primjene kataloškog pravilnika, nije obvezno koristiti sve navedene attribute. ²¹⁸ Oni se bilježe kada su primjenjivi, kada se mogu jednostavno utvrditi i kada možemo procijeniti da su relevantni. ²¹⁹ Pomoću odnosa opisuju se veze među entitetima, a ovim putem pomažu i korisnicima kako bi se jednostavnije kretali kroz bibliografski univerzum primjerice

²¹¹ IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije : definicija konceptualnog referentnog modela kao okvira za analizu neadministrativnih metapodataka koji se odnose na knjižnične izvore / IFLA-ina Skupina za pregled FRBR-a, urednička skupina za objedinjavanje Pat Riva, Patrick Le Bouf i Maja Žumer ; [prijevod s engleskog Mirna Willer, Ana Barbarić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2020. Str. 20.

²¹² Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 99.

²¹³ Isto. Str. 52-53.

²¹⁴ *Transition mappings : user tasks, entities, attributes, and relationships in FRBR, FRAD, and FRASAD mapped to their equivalents in the IFLA Library Reference Model* / Pat Riva, Patrick Le Bœuf and Maja Žumer. 2017. Str. 2. Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-lrm/transitionmappings201708.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²¹⁵ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 38.

²¹⁶ Isto. Str. 45.

²¹⁷ *Transition mappings : user tasks, entities, attributes, and relationships in FRBR, FRAD, and FRASAD mapped to their equivalents in the IFLA Library Reference Model* / Pat Riva, Patrick Le Bœuf and Maja Žumer. 2017. Str. 3. Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-lrm/transitionmappings201708.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²¹⁸ Riva, Pat. *Building RDA using the FRBR Library Reference Model*. // IFLA 2016 Satellite Conference, RDA in the Wider World. Dublin, OH, USA, 2016. Str. 5. Dostupno na: <https://library.ifla.org/id/eprint/1911/> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²¹⁹ IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije : definicija konceptualnog referentnog modela kao okvira za analizu neadministrativnih metapodataka koji se odnose na knjižnične izvore / IFLA-ina Skupina za pregled FRBR-a, urednička skupina za objedinjavanje Pat Riva, Patrick Le Bouf i Maja Žumer ; [prijevod s engleskog Mirna Willer, Ana Barbarić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2020. Str. 42.

knjižničnog kataloga ili bibliografske baze podataka.²²⁰ Odnosi su ključna sastavnica modela entitet-odnos zato što pomažu korisniku da učinkovito ispuni svoje korisničke postupke. Odnosi pojašnjavaju veze između entiteta i pomoću njih se omogućuje efikasno otkrivanje resursa. Isto tako, njihova važnost vidljiva je pri kretanju webom, budući da »su osnova za okruženje povezanih podataka.«²²¹

Važno je poznavati teorijski okvir kojega pruža model IFLA-LRM kako bi se on učinkovito primijenio prilikom prilagodbe kataloškog pravilnika modelu i prilikom njegove primjene u praksi. Postoje dva načina koja se mogu koristiti kako bi se kataloški pravilnik prilagodio oko modela IFLA-LRM: izostavljanje određenih dijelova modela ili njegovo proširenje.²²² Iako model IFLA-LRM pruža jedan općeniti i apstraktan pristup, prilikom izostavljanja određenih elemenata modela koji nisu relevantni ili potrebni za određeni kataloški pravilnik, okvir i suština modela neće biti narušena. Ako je model potrebno proširiti kroz primjerice dodavanje atributa ili odnosa koje IFLA-LRM ne definira, model pruža mogućnost proširivanja i dodavanja novih elemenata. Iz spomenutog, vidljivo je kako model osigurava fleksibilnost, mogućnost prilagodbe što može biti od velike koristi prilikom lokalne primjene. S druge strane naglašava kako je važno slijediti i ostati vjieran »osnovnoj strukturi modela« jer iako nije obvezno uključiti svaki element kojega definira model, ako bi došlo do određenih izostavljanja, posljedično bi se narušila njegova osnovna struktura i temeljna bit modela koja proizlazi kroz njegove temeljne smjernice.²²³ Stoga, pojedina izostavljanja mogu biti potrebna ili korisna prilikom primjene, no postupke izostavljanja ili proširivanja treba provesti tako da se izbjegne narušavanje suštine modela.

Ovaj ukratko opisan teorijski okvir modela IFLA-LRM i njegove strukture od tri osnovna elementa mogu poslužiti za bolje razumijevanje i organizaciju bibliografskih podataka i njihove aspekte koji dolaze do izražaja prilikom provedbe korisničkih postupaka radi pretraživanja resursa.²²⁴ Kako su se razvijali konceptualni modeli, tako se razvijao i pravilnik RDA. RDA je usklađen s bibliografskim konceptualnim modelom IFLA-LRM i na temelju njegova teorijskog okvira on stvara metapodatke u svrhu ispunjenja korisničkih potreba

²²⁰ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 48.

²²¹ Isto. Str. 39.

²²² Riva, Pat. *Building RDA using the FRBR Library Reference Model*. // IFLA 2016 Satellite Conference, RDA in the Wider World. Dublin, OH, USA, 2016. Str. 5. Dostupno na: <https://library.ifla.org/id/eprint/1911/> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²²³ Isto.

²²⁴ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 67.

tijekom njihova pretraživanja resursa.²²⁵ RDA se temelji na osnovnoj strukturi koju donosi IFLA-LRM, te se tako sastoji od skupa elemenata podataka te pruža smjernice i upute kako ih bilježiti. Osim skupa elemenata, RDA je od IFLA-LRM preuzeo i usmjerenost prema potrebama krajnjih korisnika. Naime, RDA se oslanja na korisničke zadatke koje povezuje s bibliografskim podacima te utvrđuje njihove međusobne odnose. Ideja je da elementi podataka budu razumljivi ljudima, ali i računalima tako da budu prikladni za strojnu obradu.²²⁶

Korištenje RDA na međunarodnoj razini podržalo bi interoperabilnost podataka na svjetskoj razini. Zato što bi širokom primjenom RDA svi njegovi korisnici upotrebljavali elemente, ne nužno iste, ali iz jednakog skupa elemenata uz istu strukturu podataka koja se temelji na modelu IFLA-LRM. Na ovaj način osigurala bi se dosljednost, konzistentnost i usklađenost, a ovome doprinose i kontrolirani rječnici dostupni na mreži u RDA registru.²²⁷ Prilika da se ostvari interoperabilnost vjerojatnija je budući da je RDA usklađen s konceptualnim modelom IFLA-LRM, prema kojemu se temelji i struktura elemenata RDA, upravo iz razloga jer je ovaj model prihvaćen na međunarodnoj razini. Također, važno je napomenuti kako katalogizator kao »stvaratelj metapodataka«, iz skupa elemenata RDA koji se temelji na osnovnoj strukturi koju pruža IFLA-LRM, može odabrati elemente koji njemu odgovaraju i prilagoditi ih svojim potrebama.²²⁸

5.3.RDA: daljnji razvoj

Danas postoje očekivanja da metapodaci budu povezani između knjižnice i ostalih srodnih zajednica kao što su arhivi i muzeji. Stoga, prilikom prikupljanja i korištenja metapodataka u suvremenom kontekstu, razmišlja se o korištenju metapodataka na očekivani način, ali se ide korak dalje i promišlja se o novim, do sada neotkrivenim načinima kako se metapodaci mogu koristiti.²²⁹ U suštini, u 21. stoljeću se (meta)podaci knjižnica i drugih kulturnih i baštinskih ustanova međusobno razmjenjuju i povezuju, opetovano se koriste,

²²⁵ Oliver, Christine. Why RDA? Organizing Bibliographic Information in the 21st Century. / Eurasian Academic Libraries Conference, 10th., 2021, Nur-Sultan. Proceedings [...]. Nur-Sultan: Nazarbayev University Repository, 2021. Str. 19. Dostupno na: <https://nur.nu.edu.kz/handle/123456789/5840> (Zadnji posjet: 6.5.2024.)

²²⁶ Isto. Str. 20.

²²⁷ Isto. Str. 21.

²²⁸ Isto. Str. 22.

²²⁹ Isto. Str. 20.

prikupljaju i analiziraju, a korisnici se bibliografskim podacima koriste na međunarodnoj razini.

Kvalitetna strojna obrada podataka zahtijeva i kvalitetu podataka. Stoga, RDA raspolaze skupom elemenata podataka koji su određeni jasno i precizno što proizlazi iz njihove granularnosti. RDA se oslanja na koncept entitet-odnos na kojemu se temelji FRBR, odnosno IFLA-LRM²³⁰. Model entitet-odnos nalikuje na strukturu RDF-a, pa se tako pomoću RDA mogu izgraditi bibliografski entiteti u obliku RDF trojki koje čine temelj povezanih podataka unutar semantičkog weba.²³¹ Na ovaj način, RDA je standard koji je ostvarljiv u semantičkom webu. Zahvaljujući RDA, statični bibliografski podaci postaju fleksibilni i mogu poslužiti kao temelj semantičkog weba.²³² RDF predstavlja podatkovni element koji označava *Okvir za opis resursa (The Resource Description Framework)* i služi za povezivanje entiteta u smislene jedinice.²³³ RDF struktura sastoji se od RDF trojki koje obuhvaćaju tri dijela, odnosno subjekt, predikat i objekt. Subjekt se odnosi na entitet koji se opisuje i o kojemu se pružaju informacije, predikat na atribut subjekta, to jest entiteta, a objekt na vrijednost.²³⁴ Primjerice, subjekt je William Shakespeare, njegov predikat može biti »je autor«, a objekt može biti »San ljetne noći« (*A Midsummer Night's Dream*). Uz pomoć predikata, može se opisati odnos entiteta prema objektu, u ovom slučaju on govori kako su Shakespeare i »San ljetne noći« povezani, to jest u kakvom su odnosu: »je autor«. Zatim, RDF razdvaja podatke u odvojene elemente koji potom postaju strojno razumljivi, to jest računalo ove podatke može obraditi, uspostaviti odnose između podataka i prema ovoj *trojki* zaključiti kako između podataka postoje višebrojni i različiti odnosi.²³⁵ Primjerice, pomoću RDF strukture, strojevi mogu zaključiti da su »San ljetne noći« i „»Otel«« povezani s Williamom Shakespeareom, autorom koji je napisao i jedno i drugo djelo. »URI se definira kao kompaktan niz znakova kojim se identificira apstraktni ili fizički resurs (...)«,²³⁶ »(...) ali ne definira odnose između entiteta.«²³⁷ Važno je napomenuti

²³⁰ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // *New Directions in Information Organization (Library and Information Science)*. Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 5. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²³¹ Isto. Str. 12.

²³² Isto.

²³³ Isto. Str. 8.

²³⁴ Isto.

²³⁵ Isto.

²³⁶ Badurina, Boris. ; Bosančić, Boris. ; Farago, Filip. Povezani podaci i UNIMARC: semantičko modeliranje knjižničnih zapisa UNIMARC u okruženju semantičkog weba. // *Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji*. 17(2014). Str. 150. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/akm/article/view/3566> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²³⁷ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // *New Directions in Information Organization (Library and Information Science)*.

kako subjekt i predikat moraju sadržavati URI identifikatore, a objekt može i ne mora. Objekt može sadržavati ili URI identifikator ili tekst.²³⁸ URI-ji su zaslužni za povezivanje jednih podataka s drugima tako što URI-ji precizno identificiraju i usmjeravaju na određeni bibliografski resurs, odnos ili agent. Semantički web sastoji se od milijardi RDF trojki.²³⁹

RDA bibliografske podatke razdvaja na pojedinačne elemente i potom opisuje različite odnose između entiteta, a uz pomoć semantičkog weba ovi odnosi se mogu povezati na razumljiv način.²⁴⁰ Odnosno, budući da se RDA temelji na modelu entitet-odnos čija je struktura slična RDF strukturi, RDA omogućuje izgradnju bibliografskih entiteta prema strukturi RDF trojki koja predstavlja temelj povezanih podataka unutar semantičkog weba.²⁴¹ Svaki element RDA sadrži jednu vrstu podatka. »RDA ima preko 3,000 elemenata za bilježenje podataka o 13 različitih entiteta.«²⁴² RDA je standard koji ima u vidu da će se podaci bilježiti u različitim kontekstima, donosit će se različite odluke, koristit će se različiti jezici i djelovat će se u različitim tehnološkim okruženjima, no ono što se kroz RDA nastoji postići je upravo to da podaci mogu dijeliti između knjižničnih i srodnih zajednica, te da ti podaci budu razumljivi čovjeku ali i računalu, odnosno da budu prikladni za strojnu obradu kako bi se prilagodili trenutnim izazovima u digitalnom okruženju, da se uspostavi granularnost podataka, a potom i interoperabilnost podataka, da se mogu dijeliti, ali i ponovno koristiti, sve u svrhu ispunjavanja korisničkih potreba.

Za razliku od RDF podatkovnog modela, Web kakav danas koristimo nije sposoban samostalno definirati kompleksne odnose među različitim entitetima, dok semantički web uz pomoć RDF trojki omogućuje da strojevi interpretiraju i razumiju odnose između različitih entiteta.²⁴³ RDA će poslužiti kao jedan od prvih koraka prema izgradnji bibliografskih i autoritativnih podataka od precizno definiranih entiteta s jedinstvenim identifikatorima i

Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 8. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²³⁸ Isto. Str. 8.

²³⁹ Isto. Str. 12.

²⁴⁰ Isto. Str. 11.

²⁴¹ Isto. Str. 12.

²⁴² Oliver, Christine. Why RDA? Organizing Bibliographic Information in the 21st Century. / Eurasian Academic Libraries Conference, 10th., 2021, Nur-Sultan. Proceedings [...]. Nur-Sultan: Nazarbayev University Repository, 2021. Str. 21. Dostupno na: <https://nur.nu.edu.kz/handle/123456789/5840> (Zadnji posjet: 6.5.2024.)

²⁴³ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // New Directions in Information Organization (Library and Information Science). Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 9. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

uspоставljenih odnosa između entiteta koji mogu biti od velike važnosti za okruženje povezanih podataka.²⁴⁴

Iako je RDA implementiran u mnogim knjižnicama na međunarodnoj razini, proces približavanja semantičkom webu još uvijek traje za brojne knjižnice i ostale informacijske institucije.²⁴⁵ Dodatni koraci koje knjižnice trebaju poduzeti kako bi se uspješno integrirale u semantički web uključuju prevođenje RDA s engleskog jezika na ostale jezike, daljnji rad na ontologijama i kontroliranim rječnicima, edukaciju stručnog osoblja knjižnice koja podrazumijeva stjecanje znanja potrebnog kod katalogizacije knjižnične građe prema RDA pravilniku te zamjena formata MARC21,²⁴⁶ koji je posljednja inačica MARC formata, novim formatom. Iako MARC format sadrži nova polja koja su prilagodljiva smjernicama RDA, on se i dalje bori prilikom integracije, nije primjenjiv unutar semantičkog weba i ne može se prilagoditi tehnologijama povezanih podataka, ali i modelu entitet-odnos FRBR konceptualnog modela na kojemu se RDA temelji.²⁴⁷ Nekolicina autora bavila se tematikom neprilagođenosti MARC formata unutar semantičkog weba. Autor Roy Tennant napisao je jedan od najznačajnijih radova pod nazivom *MARC must die*. Rad je objavljen 2002. godine, a Miočić je istaknuo Tennantov ključan argument koji ukazuje neprilagođenost MARC formata unutar semantičkog weba, a to je nedostatak granularnosti podataka.²⁴⁸ Miočić također ukazuje kako je za kataloške pravilnike kao što su PPIAK i AACR2 izrazito važno da katalošne listiće prikažu kao strojno čitljive podatke. Međutim, spomenuto je nedovoljno jer, kako autor navodi, važno je da metapodaci računalu budu i razumljivi. Da je MARC format neprilagođen semantičkom webu, ističu i Gonzales te Rollitt koje primjećuju kako se MARC ne koristi van knjižnične zajednice i ovaj format je takvog oblika da ne dozvoljava web tražilicama da pronađu zapise koje sadrži što ga čini nedovoljnim za okruženje semantičkog weba.²⁴⁹ A

²⁴⁴ Isto. Str. 14.

²⁴⁵ Isto. Str. 21.

²⁴⁶ U knjižnicama se metapodaci upotrebljavaju za opis kako digitalne, tako i nedigitalne građe. Za knjižničnu katalogizaciju značajan je MARC (*MAchineReadable Cataloging*) koji označava strojnočitljivu katalogizaciju. MARC je oblik metapodatkovne sheme i nastao je 1960-ih godina prošloga stoljeća te »primjenjiv je na različite vrste knjižnične građe«. Bosančić, Boris. ; Bošnjak, Bernarda. Metapodatkovni standardi za opis građe Kongresne knjižnice. // *Libellarium*. 14, 2(2023). Str. 61, 63-64. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/453674> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁴⁷ Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // *New Directions in Information Organization (Library and Information Science)*. Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 22. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁴⁸ Miočić, Ivan. Bibliografski zapisi od katalošnih listića do semantičkog weba : uvjeti za funkcionalnost. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 60, 4(2017). Str. 12. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/195918> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁴⁹ Isto. Str. 12-13.

potonje, Miočić primjećuje, niti nije cilj i svrha MARC-a, a ovdje zapravo leži jedan od osnovnih problema ovog formata. Isto tako, informacije koje sadrži ne mogu se razmijeniti s informacijama ostalih srodnih institucija. Spomenuto izaziva neprimjerenost MARC formata unutar semantičkog weba koji kroz upotrebu tehnologija povezanih podataka potiče razmjenu informacija. Naposljetku, knjižnicama su potrebni suvremeni formati koji će biti funkcionalni unutar semantičkog weba. Iako se bibliografski zapisi MARC formata mogu, kroz RDF, prilagoditi okviru semantičkog weba, i dalje se uzima u obzir kako svrha MARC formata nije namijenjena suvremenom web okruženju.²⁵⁰ Danas, knjižnice nastoje učiniti svoje resurse dostupnima na webu i lako pretraživima putem web tražilica, a neki od formata koji, za razliku od MARC-a, imaju mogućnost učinkovito povezati knjižnične resurse sa semantičkim webom, jesu: Schema.org, Open Graph, Dublin Core i slično.²⁵¹ MARC format, odnosno strojno čitljiv kataloški format, »razvijen je prije www-a« i zato nije »prikladan za digitalne resurse« i povoljan je stvaranje »izoliranih zapisa«.²⁵²

Young je u svojem izlaganju naglasio kako će RDA ostati dosljedan IFLA-LRM modelu te principima i načelima na kojima se oslanja, iako bi to značilo da struktura zapisa MARC21 formata neće biti u potpunosti usklađena s RDA jer se RDA neće prilagođavati specifičnim potrebama formata MARC21.²⁵³ Isto tako, Young ukazuje kako, iako su RDA i MARC21 kompatibilni i mogu se prilagoditi jedno drugom, one knjižnice koje već koriste MARC21, ne moraju nužno prelaziti na neki drugi format zapisa da bi koristile RDA. Unatoč tome, jedan od aktualnih trendova u području katalogizacije je primjena BIBFRAME-a (*Bibliographic Framework Initiative*).²⁵⁴ Kongresna knjižnica BIBFRAME razmatra kao »potencijalni smjer daljnjeg razvoja metapodatkovnih standarda«.²⁵⁵ Projekt za razvoj BIBFRAME-a započeo je 2012. godine u Kongresnoj knjižnici. On predstavlja novi pristup organizaciji informacija. Svrha razvoja BIBFRAME-a je učiniti bibliografske informacije prikladne za označavanje i

²⁵⁰ Isto. Str. 13.

²⁵¹ Isto.

²⁵² Cagnazzo, Laura. ; Rasmussen Pennington, Diane. Connecting the silos : Implementations and perceptions of linked data across European libraries. // Journal of Documentation. 75, 3(2019). Str. 647. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/JD-07-2018-0117> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁵³ Suzuki, Keiko. There's A LOT Still Happening in MARC : Some Updates on MARC Formats : A report of the MARC Formats Transition Interest Group program, American Library Association Core Interest Group Week. // Technical Services Quarterly. 40, 3(2023). Str. 224. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/07317131.2023.2226437> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁵⁴ Monyela, M. In the evolving digital environment: is cataloging lagging behind? // Library Hi Tech News. 39, 8(2022). Str. 15. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/LHTN-11-2020-0105> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁵⁵ Bosančić, Boris. ; Bošnjak, Bernarda. Metapodatkovni standardi za opis građe Kongresne knjižnice. // Libellarium. 14, 2(2023). Str. 60. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/453674> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

dijeljenje unutar i van knjižnične zajednice, a tada one postaju upotrebljive i funkcionalne.²⁵⁶ Struktura BIBFRAME-a temelji se na povezanim podacima te tako on postaje još jedan korak u knjižnicama prema webu podataka koji se još uvijek razvija. Godine 2016. objavljen je BIBFRAME 2.0 koji još nije u primjeni. Dok MARC organizira podatke u zapis uz pomoć brojnih polja te je više usmjeren na opis entiteta, BIBFRAME je, suprotno od MARC-a, usmjeren prema opisu odnosa između entiteta i stoga, on definira sljedeće entitete: »Djelo (*Work*) (konceptualna bit izvora), Instancu (*Instance*) (individualno, materijalno utjelovljenje djela), Predmet (*Item*) (stvarna fizička ili elektronička kopija instance), Agent (*Agent*) (osoba ili organizacija koja je povezana s djelom), Događaj (*Event*) (događaj koji je zabilježen u djelu) i Subjekt (*Subject*) (predmet djela, subjekti mogu biti teme, mjesta, događaji itd.).«²⁵⁷ »BIBFRAME, budući da se temelji na FRBR modelu i RDA, nudi potencijal za olakšavanje mnogih poteškoća u katalogizaciji složenih vrsta resursa.«²⁵⁸

Danas, postoje mnoge inicijative koje za cilj imaju otvoriti put knjižnicama prema okruženju povezanih podataka. Unatoč tome, svakodnevni rad katalogizatora još uvijek se oslanja, ponajviše, na rad u MARC formatu.²⁵⁹ Gledajući na nedavni razvoj MARC formata, uz napravljene mnoge dopune i prilagodbe, kao što je usklađivanje njegovih polja s RDA elementima, postavlja se pitanje hoće li se pojedine knjižnice otvoriti okruženju povezanih podataka ili će zadržati praksu rada u MARC formatu.²⁶⁰

6. Katalogizacija *podcasta* prema RDA

U ovom poglavlju razmatrat će se tri primjera kataložnog zapisa *podcasta* dostupnih u knjižničnim katalozima. Osim primjera cjelovitih kataložnih zapisa, analizirat će se i dostupni MARC zapisi. Cilj odabranih primjera je pomoći pri utvrđivanju sličnosti i razlika između kataložnih zapisa *podcasta* te razmatrati utjecaj RDA na izradu kataložnog opisa za zapis u knjižničnom katalogu. Pretraženi primjeri *podcasta* odabrani su nasumično putem *online*

²⁵⁶ Isto. Str. 60.

²⁵⁷ Isto. Str. 73.

²⁵⁸ Monyela, M. In the evolving digital environment: is cataloging lagging behind? // Library Hi Tech News. 39, 8(2022). Str. 16. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/LHTN-11-2020-0105> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁵⁹ Suzuki, Keiko. There's A LOT Still Happening in MARC : Some Updates on MARC Formats : A report of the MARC Formats Transition Interest Group program, American Library Association Core Interest Group Week. // Technical Services Quarterly. 40, 3(2023). Str. 220. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/07317131.2023.2226437> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁶⁰ Isto. Str. 220.

kataloga različitih vrsta knjižnica. Budući da se interes za *podcast* javio ponajprije u SAD-u, a ondje se nalazi i najveći broj njegovih slušatelja²⁶¹, knjižnice i odabrani primjeri ciljano su pretraženi s pretpostavkom da će *podcast* biti dostupan u katalozima knjižnica u SAD-u. U nastavku poglavlja, analizirat će se primjeri koji se mogu pretražiti u knjižničnim katalozima sljedećih knjižnica: Kongresna knjižnica (Library of Congress) nacionalna knjižnica u Americi²⁶², ujedno knjižnica koja je sudjelovala u razvoju standarda RDA²⁶³, zatim sveučilišna knjižnica u Michiganu (University of Michigan Library) te narodna knjižnica u Sacramentu (Sacramento Public Library). Ove tri knjižnice su za izradu kataložnog opisa za zapise koristile standard RDA i metapodatkovni standard MARC21.

RDA je nasljednik kataložnog pravilnika AACR2, a svrha njegova nastanka bila je kreirati standard za digitalno okruženje, imajući na umu novonastale potrebe korisnika, okruženje semantičkog weba i povezanih podataka te nove vrste resursa. *Podcast* se ranih 2000-ih godina znatno proširio, knjižnice su ga počele uvoditi kao knjižničnu uslugu, a osim što su *podcasti* pronašli svoj kutak na web stranicama knjižnica, postupno su se počeli katalogizirati.

Pravila kataložnog pravilnika AACR2 bila su organizirana prema kategorijama kao što su knjige, zvučni zapisi, elektronički resursi i slično.²⁶⁴ Međutim, prilikom katalogizacije

²⁶¹ Cramer-Flood, Ethan. North America is the center of the podcasting world, though China will soon have the most listeners. Dostupno na: <https://www.emarketer.com/content/north-america-center-of-podcasting-world-though-china-will-soon-have-most-listeners> (Zadnji posjet: 1.6.2024.)

²⁶² Bosančić, Boris. ; Bošnjak, Bernarda. Metapodatkovni standardi za opis građe Kongresne knjižnice. // *Libellarium*. 14, 2(2023). Str. 62. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/453674> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁶³ RDA se razvio od strane angloameričke knjižničarske zajednice, a objavili su ga sljedeća udruženja: American Library Association (ALA), Canadian Library Association (CLA) i Chartered Institute of Information Professionals (CILIP). Godine 2013. započela je implementacija RDA u knjižnicama. Iste godine, nakon što je završena faza testiranja u knjižnicama SAD-a, Kongresna knjižnica usvojila je RDA. Trend njegova usvajanja nastavio se u ostalim knjižnicama, ne samo u SAD-u već i šire. Za daljnji razvoj RDA zaslužan je bio Odbor za reviziju AACR-a Joint Steering Committee for Revision of AACR (JSC) čiji su predstavnici bili »American Library Association (ALA), Australian Committee on Cataloguing (ACOC), Canadian Committee on Cataloguing (CCC), Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP), Britanska knjižnica, Njemačka nacionalna knjižnica i Kongresna knjižnica«. Između 2015. i 2019. godine JSC je postao RDA Steering Committee (RSC) koji ima »po jednog predstavnika iz Afrike, Azije, Europe, Latinske Amerike s Karipskim otočjem, Sjeverne Amerike i Oceanije (RSC, 2016).« Ducheve, Dilyana P. ; Pennington, Diane Rasmussen. RDA in Europe : Implementations and perceptions. // *Journal of Librarianship and Information Science*. 51, 2(2019). Bez stranice. Dostupno na: <https://strathprints.strath.ac.uk/59644/> (Zadnji posjet: 10.6.2024.) ; Petek, Marija. Katalogizacijski standard Resource description and access (RDA) : razvoj, spremembe in primerjava s Prvilnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga (PPIAK). // *Knjižnica*. 61, 1/2(2017). Str. 26, 41-42. Dostupno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-68K3MUKC> (Zadnji posjet: 9.6.2024.) ; Vrbanc, Tomica. RDA - kataložni standard za digitalni svijet. // *Glas NSK*. Str. 6. Dostupno na: https://www.academia.edu/6266857/RDA_katalo%C5%BEni_standard_za_digitalni_svijet_RDA_a_cataloguing_standard_for_the_digital_world (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁶⁴ Kincy, Chamyia Pompey. ; Shatford Layne, Sara. Making the Move to RDA : A Self-Study Primer for Catalogers. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014. Str. 245. Dostupno na:

jedinice građe koja bi se mogla prema svojim karakteristikama svrstati u više kategorija, pravilnik AACR2 pokazao se neučinkovitim jer su katalogizatori pri opisu ove građe nailazili na poteškoće ako su morali katalogizirati primjerice zvučni zapis koji je ujedno i elektronički resurs.²⁶⁵ Kako je broj elektroničkih resursa rastao, RDA je nastao kao prirodni odgovor na izazove s kojima su se knjižnice susrele. Katalogizacija tradicionalne, a zatim i digitalne građe, za knjižnice svojevrsno znači nadopunjavanje fizičkog i digitalnog prostora koji su, kako Vrana ukazuje, od iznimne važnosti za sve vrste knjižnica.²⁶⁶ Uz pomoć RDA neknjižna građa opisuje se jednostavnije i smislenije, a ovome je pripomoglo odvajanje i definiranje tri elementa: sadržaja, nosača i vrste medija (*content, carrier, and media type*).

U nastavku poglavlja razmatrat će se tri kataložna zapisa koji će prikazati primjere kataložnog opisa *podcasta*, kao i dostupnih MARC zapisa. Analizom primjera pokušat će se steći uvid u specifičnosti katalogizacije *podcasta*, ovog jedinstvenog primjera jedinice građe. Nadalje, nastojat će se odgovoriti koji su elementi važni za opis *podcasta* te utvrditi postojanje sličnosti i razlika između kataložskih zapisa i MARC zapisa između odabranih primjera.

6.1. Kongresna knjižnica (Library of Congress): primjer kataložnog zapisa

Za početak, sagledat će se primjer kataložnog zapisa i MARC zapisa *podcasta* iz knjižničkog kataloga Kongresne knjižnice.²⁶⁷ Naslov *podcasta Artist in the archive* jasno je istaknut na početku kataložnog zapisa, kao i podatak o izdavaču (*Published/Produced*). Iz sažetka (*Summary*) (MARC polje 520) doznajemo da se radi o *podcastu* kojega vodi Jer Thorp koji kroz razgovore s knjižničarima, arhivistima i teolozima doznaje nešto više o bogatoj zbirci Kongresne knjižnice. Cjeloviti kataložni zapis namijenjen korisnicima iscrpan je i pruža korisniku sve podatke koji su mu potrebni kako bi učinkovito pretražio ovaj *podcast* i utvrdio

https://cdn.goconqr.com/uploads/media/pdf_media/13681972/060587ab-3eaf-4954-99f4-af7164815ecb.pdf

(Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁶⁵ Kincy, Chamyia Pompey. ; Shatford Layne, Sara. Making the Move to RDA : A Self-Study Primer for Catalogers. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014. Str. 245. Dostupno na:

https://cdn.goconqr.com/uploads/media/pdf_media/13681972/060587ab-3eaf-4954-99f4-af7164815ecb.pdf

(Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁶⁶ Kovačević, Jasna. ; Vrana, Radovan. Digitalna transformacija u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 66, 1(2023). Str. 230. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310704>

(Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁶⁷ Primjer kataložnog zapisa. Kongresna knjižnica.

<https://catalog.loc.gov/vwebv/holdingsInfo?searchId=6321&recCount=25&recPointer=4&bibId=20654380>

(15.5.2024.)

zadovoljava li njegove korisničke potrebe. Osnovni zapis namijenjen korisnicima i MARC zapis ne razlikuju se previše i imaju podjednako navedene podatke.

RDA je učinio odmak od kataložnog pravilnika AACR2, a to je vidljivo u granularnosti podataka koju osigurava.²⁶⁸ Stoga, kako bi se prilagodio RDA, u MARC-u su tri osnovna podatkovna elementa dobila tri nova polja, odnosno, polje 336 za vrstu sadržaja (*content type*), polje 337 za vrstu medija (*media type*) i polje 338 za vrstu nositelja sadržaja (*carrier type*).²⁶⁹ Granularnost ovih polja utjecala je na učinkovitost, kontinuiranost i cjelovitost obrade podataka. Kataložni pravilnik AACR2 upotrebljavao je Opću oznaku građe (*The general material designation - GMD*), a RDA ga je razdvojio na ova tri elementa kojima se opisuju fizička i tehnička svojstva građe.²⁷⁰ Potonji elementi potaknuli su novi način razmišljanja o resursima koji se katalogiziraju i prikladniji su za resurse koji se katalogiziraju u digitalno doba.²⁷¹ RDA pruža mogućnost identifikacije resursa bez obzira na njegov format (knjiga, zvučni zapis, karta, fotografija...)²⁷² te katalogizacija postaje detaljnija te preciznija pri opisu i pristupu raznovrsnoj građi koja se katalogizira. Primjerice, RDA dijeli medije prema različitim tipovima nosača sadržaja. Prije nego što je RDA stupio na snagu, audiokasete i audio diskovi su se prilikom katalogizacije opisivali kao neodređeni zvučni zapisi.²⁷³ Zahvaljujući upotrebi RDA, oni se razdvajaju.

Element koji govori o vrsti sadržaja ukazuje u kojem je obliku sadržaj jedinice građe izražen te поближе određuje kojim se ljudskim osjetilom sadržaj namjerava percipirati, primjerice,

²⁶⁸ Također u usporedbi s AACR2, prema RDA izvor podataka za kataložni opis može biti bilo koje mjesto unutar izvora. Osim toga, podaci koji su se preuzeli s bilo kojeg mjestar unutar izvora, ne stavljaju se u zagradu, samo one informacije koje su se preuzele izvan izvora, one se moraju staviti u zagradu. Kincy, Chamy P. ; Wood, Michael A. Rethinking Access with RDA (Resource Description and Access). // *Journal of Electronic Resources in Medical Libraries* 9, 1(2012). Str. 22. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/15424065.2012.651573> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁶⁹ Kincy, Chamy Pompey. ; Shatford Layne, Sara. *Making the Move to RDA : A Self-Study Primer for Catalogers*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014. Str. 28. Dostupno na: https://cdn.goconqr.com/uploads/media/pdf_media/13681972/060587ab-3eaf-4954-99f4-af7164815ecb.pdf (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁷⁰ Mihalić, Tatjana. Knjižnice i glazba: glazbena građa u kontekstu promjena formalne kataložne prakse. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 59, 1/2(2016). Str. 365. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178478> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁷¹ Bernstein, Steven. Beyond Content, Media, and Carrier: RDA Carrier Characteristics. // *Cataloging & Classification Quarterly*. 52, 5(2014). Str. 464. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/01639374.2014.900839> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁷² Tillett, Barbara. RDA and the Semantic Web, Linked Data Environment. *JLIS.it*. 4, 1(2013). Str. 142. Dostupno na: <https://www.jlis.it/index.php/jlis/article/view/260> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)

²⁷³ Bernstein, Steven. Beyond Content, Media, and Carrier: RDA Carrier Characteristics. // *Cataloging & Classification Quarterly*. 52, 5(2014). Str. 464. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/01639374.2014.900839> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

slušno, taktilno, vizualno itd.²⁷⁴ Vrsta sadržaja može biti opisana kao tekst, izgovorena riječ itd.²⁷⁵ Vrsta medija govori o kakvom se sadržaju radi i o vrsti posredničkog uređaja koji služi za prijenos sadržaja korisniku, odnosno za prikaz, pregledavanje, reprodukciju sadržaja jedinice građe.²⁷⁶ Vrsta medija može biti opisana kao računalo, audio, video i ostalo. Vrsta nosača opisuje format medija i vrstu uređaja potrebnog za pregledavanje, reprodukciju i pristup sadržaju.²⁷⁷ Vrsta nosača može biti opisana kao CD, mrežni izvor itd. O kojoj se vrsti medija radi, nerijetko može pokazati vrsta nosača.²⁷⁸ Jedna vrsta medija može imati nekoliko nosača, a više nosača može biti vezano za jednu vrstu medija. Primjerice, vrsta medija može biti računalo koji može imati više nosača kao što su mrežni izvor i računalni disk.²⁷⁹

Za *podcast*, ovu jedinstvenu jedinicu građe, važno je u katalogu navesti podatke o vrsti sadržaja, vrsti nositelja sadržaja i vrsti medija. Može se primijetiti da se *podcast* u ovom kataloškom zapisu opisuje uz pomoć podataka koji govore da se radi o elektroničkoj građi. Kod elektroničke građe u MARC polju 337 kao vrsta medija uvijek mora stajati računalo (*computer*), a kao nosač u polju 338 uvijek će biti naveden *online resource* (mrežni izvor)²⁸⁰ kao što je i vidljivo u primjeru. Polje 338 govori o kakvom se obliku građe radi i koji je uređaj potreban za reprodukciju i pregled sadržaja jedinice građe. Ako je kao vrsta nosača naveden mrežni izvor, radi ovog podatka korisnici će znati da određenoj jedinici građe moraju pristupiti online te da će im iz tog razloga biti potreban uređaj poput računala, pametnog telefona i slično. Isto tako, da se radi o elektroničkoj građi pokazuje i element zapisa naveden u polju MARC formata 300: »Description: 1 online resource (audio files)«.

Iako *podcast* ima elemente elektroničke građe, u polju 300 i 337 bilo je nužno navesti kako se radi i o zvučnoj građi, jer se radi o jedinici građe koja je primarno namijenjena za

²⁷⁴ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 105.

²⁷⁵ Kincy, Chamyia Pompey. ; Shatford Layne, Sara. *Making the Move to RDA : A Self-Study Primer for Catalogers*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014. Str. 30. Dostupno na: https://cdn.goconqr.com/uploads/media/pdf_media/13681972/060587ab-3eaf-4954-99f4-af7164815ecb.pdf (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁷⁶ Bernstein, Steven. *Beyond Content, Media, and Carrier: RDA Carrier Characteristics*. // *Cataloging & Classification Quarterly*. 52, 5(2014). Str. 464. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/01639374.2014.900839> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁷⁷ Isto. Str. 464.

²⁷⁸ Oliver, Chris. *Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R*. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021. Str. 106.

²⁷⁹ Isto. Str. 107.

²⁸⁰ Kincy, Chamyia Pompey. ; Shatford Layne, Sara. *Making the Move to RDA : A Self-Study Primer for Catalogers*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014. Str. 267-268. Dostupno na: https://cdn.goconqr.com/uploads/media/pdf_media/13681972/060587ab-3eaf-4954-99f4-af7164815ecb.pdf (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

slušanje. Dakle, ako se radi o zvučnom zapisu, u polju 337 koji govori o vrsti medija, uvijek će biti unesena vrijednost *audio*.²⁸¹ Zatim, vrsta sadržaja uvijek će ovisiti o prirodi izvora²⁸², ona je u MARC zapisu vidljiva u polju 336. Kada se radi o zvučnom zapisu, u ovom polju se vrsta sadržaja može unijeti kao izgovorena riječ (*spoken word*), izvedbena glazba (*performed music*), ili zvukovi (*sounds*).²⁸³ Naime, zvučni zapisi dijele se na glazbene i neglazbene zvučne zapise²⁸⁴, te se za glazbene zvučne zapise u polju 336 unosi podatak izvedbena glazba (*performed music*) ili zvukovi (*sounds*), a za neglazbene zvučne zapise se u istom polju unosi podatak izgovorena riječ (*spoken word*). U ovom primjeru se u polju 336 vrsta sadržaja opisala kao izgovorena riječ (*spoken word*), a ovaj podatak govori da se radi o neglazbenom zvučnom zapisu.²⁸⁵ Navedeni podaci u prethodno spomenutim poljima pokazuju o kojoj se vrsti građe radi, a kako se navode podaci kojima se jedinica građe opisuje kao elektronička građa i zvučna građa, *podcast* se može razmatrati kao mrežna zvučna građa.

Isto tako, granularnost RDA pokazuju nova polja u MARC-u koja opisuju detalje nosača. Ova polja su: podpolja u polju 340, odnosno 344 Svojstva zvuka (*Sound Characteristics*), 345 Svojstva projekcije filma (Projection Characteristics of Motion Picture), 346 Svojstva videa (*Video Characteristics*) i 347 Svojstva digitalne datoteke (*Digital File Characteristics*).²⁸⁶ Dakle, u MARC-u je uneseno i novo polje kojim se opisuje svojstvo zvuka (*Sound Characteristics*), a to je polje 344. U ovom polju se može unijeti podatak koji govori je li snimanje zvuka provedeno analogno ili digitalno.²⁸⁷ Polja 344 i 347 služe za detaljniji opis karakteristika zvuka i digitalne datoteke.²⁸⁸ Podaci se, osim u polje 300, mogu unijeti i u polja 344 i 347 kako bi se dostignula granularnost podataka ili pak u sva tri polja. U ovom primjeru, iz zapisa saznajemo da je zvuk snimljen digitalno.

Nadalje, *podcast* ima karakteristike serijalnosti, što je vidljivo iz MARC polja 362 (*Publication history*) koji govori kada je objavljena prva epizoda *podcasta*, no ne i zadnja, jer teško je procijeniti kada će *podcast* završiti i hoće li se nastaviti. Ovaj podatak trebalo bi zabilježiti jer upravo radi njega, korisnik saznaje da *podcast* izlazi u epizodama.

²⁸¹ Isto. Str. 258.

²⁸² Isto. Str. 268.

²⁸³ Isto. Str. 257.

²⁸⁴ Isto.

²⁸⁵ Isto.

²⁸⁶ Isto. Str. 28,263.

²⁸⁷ Isto. Str. 75.

²⁸⁸ Isto. Str. 259.

Polja koja se koriste za unos podataka o odgovornosti su 100, 110, 700 i 710²⁸⁹, u ovom primjeru je odabrano polje 700 koje ima funkciju sporedne kataložne jedinice gdje je unesen podatak iz kojega korisnik saznaje da je Jer Thorpe voditelj *podcasta*. Ovaj podatak važno je zabilježiti kako bi korisnik saznao kakvu je ulogu Jer Thorpe imao u stvaranju i realizaciji *podcasta*. Ovaj podatak objašnjava prirodu odnosa između osobe (Jer Thorpe) i jedinice građe (*podcast*), to jest između entiteta.

Iz Napomena (*Notes*) (MARC polje 500) korisnik saznaje da *podcast* može preuzeti kao MP3 datoteku na svoj uređaj i slušati *podcast offline* kada mu nije potrebna internetska veza ili može *podcast* reproducirati izravno *online*, bez potrebe preuzimanja datoteke. Ovi podaci mogu biti značajni za korisnika radi pitanja pristupa opisivanome *podcastu*. Zatim, korisnik saznaje da svaka epizoda *podcasta* ima jedinstven naslov i temu te da je Podbean platforma koja je poslužila za objavljivanje, promociju i monetizaciju ovog *podcasta*.²⁹⁰ Podbean je ujedno i početna stranica *podcasta* gdje korisnici mogu pronaći daljnje informacije i epizode *podcasta*.

Međutim, MARC polje 856 u kojega se unose podaci o Elektroničkoj lokaciji i pristupu (*Electronic location and access*)²⁹¹ zabilježen je URL koji donosi podatak o adresi resursa kojemu korisnik može daljinski pristupiti. Odnosno putem ove poveznice korisnik se kreće na web stranicu knjižnice gdje se nalaze i ostale epizode *podcasta* koje korisnici mogu reproducirati ili preuzeti kao MP3 datoteku. URL adresa koja je vidljiva u MARC zapisu u polju 859, ali ne i cjelovitom zapisu kojega korisnik isprva vidi, je web adresa: <http://artistinthearchive.podbean.com/> koju je unio katalogizator koji je pristupio *podcastu* putem spomenute Podbean platforme, a djeluje kao početna stranica *podcasta*. Za pristup stranici je potrebna registracija te iz tog razloga URL adresa navedena u polju 856 može biti od velikog značaja za korisnika, jer on ondje može pristupiti ostalim epizodama *podcasta* besplatno, brzo i jednostavno, a ujedno može dobiti i šire informacije.

²⁸⁹ Isto. Str. 174.

²⁹⁰ Your Podcast Hosting and Monetizing Platform. Podbean. Dostupno na: <https://www.podbean.com/> (Zadnji posjet: 19.5.2024.)

²⁹¹ MARC Bibliographic to RDA Mapping MARC 21 : Format for Bibliographic Data Mapped to RDA Elements. RDA Toolkit. <https://original.rdatoolkit.org/document.php?id=jscmap2> (Zadnji posjet: 19.5.2024.)

NONMUSIC RECORDING (SERIAL)
Artist in the archive

[Full Record](#) [MARC Tags](#)

<p>Main title Artist in the archive</p> <p>Published/Produced [Washington, D.C.] : [Library of Congress], 2017-</p> <p>Request this item Item Availability</p>		 Nonmusic Recording
<p>Links https://hdl.loc.gov/loc/gdcavpublic.2018204143</p> <p>LCN Permalink https://locn.loc.gov/2018204143</p> <p>Publication history Began with Episode 1 (December 5, 2017).</p> <p>Description 1 online resource (audio files) digital MP3</p> <p>LC classification Z963</p> <p>Related names Thorp, Jer, host.</p> <p>Summary "Join the Library of Congress's Innovator-in-Residence Jer Thorp as he explores the 166 million items in the library's collection and speaks with the librarians, archivist and technologists who try to make sense of it all"--podcast homepage, viewed August 6, 2018.</p> <p>LC Subjects Library of Congress--Periodicals. Library of Congress--Officials and employees--Interviews.</p> <p>Other Subjects Library of Congress. Employees.</p> <p>Form/Genre Podcasts. Interviews (Sound recordings) Interviews. Sound recordings. Periodicals. Podcasts.</p> <p>Browse by shelf order Z963</p>	<p>PRINT RECORD</p> <p>SAVE RECORD</p> <p>EMAIL RECORD</p> <p>CITE RECORD</p> <p>MARCXML Record MODS Record</p> <p>Report Record Errors Ask a Librarian Feedback</p>	

Slika 2. Kongresna knjižnica: zapis iz kataloga (*Artist in the archive*)

Browse by shelf order	Z963
Notes	Available as downloadable MP3 files or online streaming audio. Each podcast also has a unique title and topic. "Podcast powered by Podbean"--podcast homepage.
Additional formats	Also available as an RSS feed.
LCN	2018204143
Other system no.	(OCoLC)on1050385909
Additional Links	http://artistinthearchive.podbean.com/
Type of material	Nonmusic Recording (Serial)
Content type	spoken word
Media type	audio computer
Carrier type	online resource
Source of description	Description based on: Episode 1 (December 5, 2017); title from header of episode page (viewed Podbean website, August 6, 2018). Latest issue consulted: Episode 5 (May 1, 2018) (viewed Podbean website, August 6, 2018).

Item Availability

CALL NUMBER Electronic Resource

Request in Online

Slika 3. Kongresna knjižnica: zapis iz kataloga (*Artist in the archive*)

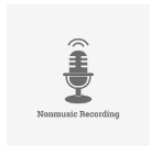
NONMUSIC RECORDING (SERIAL)
Artist in the archive

Full Record MARC Tags

```

000 02576cis a2200901 1 4500
001 20854380
005 20230303161747.0
006 m go h
006 s x 0 a2
007 or nna|||||
007 sz |||||
008 180831c20179999dounnngo t n eng
008 _ _ la 7 lb cbc lc serorig id 2 le ncip lf 20 lg n-odcserc
025 0_ la Acquire lb 1 shelf copy lx policy default 2018-08-31
955 _ _ ll rh25 2018-08-31
010 _ _ la 2018204143
035 _ _ la (OCoLC)on1050385909
040 _ _ la DLC lb eng le rda lc DLC id DLC id OCLCF id OCLCA id OCL
042 _ _ la pcc
050 00 la Z583
245 00 la Artist in the archive
284 _ _1 la [Washington, D.C.] : lb [Library of Congress], lc 2017-
300 _ _ la 1 online resource (audio files)
336 _ _ la spoken word lb spw l2 rdaccontent
337 _ _ la audio lb s l2 rdamedia
337 _ _ la computer lb c l2 rdamedia
338 _ _ la online resource lb or l2 rdacarrier
344 _ _ la digital
347 _ _ la audio file l2 rda
347 _ _ lb MP3
382 1_ la Began with Episode 1 (December 5, 2017).
500 _ _ la Available as downloadable MP3 files or online streaming audio.
500 _ _ la Each podcast also has a unique title and topic.
500 _ _ la "Podcast powered by Podbean"--podcast homepage.
520 _ _ la "Join the Library of Congress's Innovator-in-Residence Jer Thorp as he explores the 165 million items in the library's collection and speaks with the librarians, archivist and technologists who try to make sense of it all"--podcast homepage, viewed August 6, 2018.
530 _ _ la Also available as an RSS feed.
588 _ _ la Description based on: Episode 1 (December 5, 2017); title from header of episode page (viewed Podbean website, August 6, 2018).
588 _ _ la Latest issue consulted: Episode 5 (May 1, 2018) (viewed Podbean website, August 6, 2018).
610 20 la Library of Congress lv Periodicals.

```


- [PRINT RECORD](#)
- [SAVE RECORD](#)
- [EMAIL RECORD](#)
- [CITE RECORD](#)

MARCXML Record
MODS Record
[Report Record Errors](#)
[Ask a Librarian](#)
[Feedback](#)

Slika 4. Kongresna knjižnica: MARC 21 zapis u katalogu (*Artist in the archive*)

```

610 20 la Library of Congress lv Periodicals.
610 20 la Library of Congress lx Officials and employees lv Interviews.
610 27 la Library of Congress. l2 fast l0 (OCoLC)fst00528532
650 _7 la Employees. l2 fast l0 (OCoLC)fst00609111
655 _7 la Podcasts. l2 lgft
655 _7 la Interviews (Sound recordings) l2 lgft
655 _7 la Interviews. l2 fast l0 (OCoLC)fst01423832
655 _7 la Sound recordings. l2 fast l0 (OCoLC)fst01411039
655 _7 la Periodicals. l2 fast l0 (OCoLC)fst01411041
655 _7 la Podcasts. l2 fast l0 (OCoLC)fst01750215
700 1_ la Thorp, Jer, le host.
850 _ _ la DLC
858 40 id gdcavpublic lf 2018204143 lu https://hdl.loc.gov/loc.gdo/gdcavpublic.2018204143
859 40 lu http://artistinthearchive.podbean.com/
985 _ _ la gdo/scd

```

[Request this item](#)

[Item Availability](#)

Item Availability

CALL NUMBER Electronic Resource
Request in Online

Slika 5. Kongresna knjižnica: MARC 21 zapis u katalogu (*Artist in the archive*)

6.2. University of Michigan Library: primjer katalognog zapisa

Prethodni katalogni zapis nešto je detaljniji od ovog katalognog zapisa²⁹² koji ne sadrži toliko podataka o opisanoj jedinici građe. Isto tako, MARC zapis skromniji je podacima.

Polje 300, kao i polja 336, 337 i 338 koja u MARC formatu govore o vrsti sadržaja, medija i nosača pružaju potpuno jednake podatke kao i prethodni primjer izrade opisa *podcasta* za katalogni zapis. Ovi podaci su značajni jer ukazuju kako se radi o mrežno zvučnoj građi. Odnosno, korisnik opet saznaje da se radi o audio sadržaju kojemu mora pristupiti putem interneta. Analizom ovog katalognog zapisa može se primijetiti praksa i preferencije katalogizatora koji je odlučio ne unositi podatke u polja 344 i 347 kako bi granulirao podatke o zvučnoj datoteci kojoj se mora pristupiti *online*. U ovom slučaju, on je sve potrebne podatke unio u polje 300. Kao i u prethodnom primjeru, katalogizator u polje 362 unosi podatak kojim obavještava korisnika kada je objavljena prva epizoda *podcasta*, no, za razliku od prvog primjera, ovdje imamo podatak u polju 310 (*Current publication frequency*) gdje je korisniku pružen podatak o učestalosti ažuriranja *podcasta*, što ujedno potvrđuje njegovu serijalnost.

Značajno je polje 500 u kojemu se navode napomene iz kojih korisnik može saznati da epizode *podcasta* može preuzeti ili *streamati*. Isto tako, on može slušati ovaj *podcast* putem preglednika ili pretplatom na aplikacije ili platforme za reprodukciju *podcasta* kao što su Spotify, Apple Podcasts ili Amazon Music. Ovaj zapis ne sadrži podatke u MARC polju 520, iz tog razloga, korisnik iz *Sažetka* i *Napomena* ne saznaje puno o sadržaju *podcasta*.

U ovom primjeru je za podatak o odgovornosti odabrano polje 710 u kojega se unosi podatak o korporativnom tijelu.²⁹³ Odabrana razina odgovornosti za ovaj izvor jesu navedeni suradnici (*contributors*) i ovaj podatak govori o prirodi odnosa između podatka o odgovornosti i izvora. U ovom slučaju, korisnik može utvrditi kakvu je ulogu korporativno tijelo imalo u »stvaranju, proizvodnji ili vlasništvu resursa«.²⁹⁴

²⁹² Primjer katalognog zapisa. University of Michigan Library. Dostupno na: <https://search.lib.umich.edu/catalog/record/99187671995206381?query=podcast&filter.format=Audio&library=All+libraries> (Zadnji posjet: 14.5.2024.)

²⁹³ Kincy, Chamyia Pompey. ; Shatford Layne, Sara. Making the Move to RDA : A Self-Study Primer for Catalogers. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014. Str. 178. Dostupno na: https://cdn.goconqr.com/uploads/media/pdf_media/13681972/060587ab-3eaf-4954-99f4-af7164815ecb.pdf (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

²⁹⁴ Isto. Str. 174.

U MARC polju 856 katalogizator je naveo sljedeću web adresu: <https://purl.fdlp.gov/GPO/gpo187303>. Ova poveznica vodi na početnu stranicu opisanog podcasta, ali ova poveznica nije vidljiva korisniku u cjelovitom kataložnom zapisu. Međutim, na kraju kataložnog zapisa korisnik može pristupiti *podcastu* putem poveznice koja vodi korisnika na web stranicu knjižnice, ali je za prijavu potrebno imati korisničko ime i lozinku.

The screenshot displays a library catalog record for "The Langley files : a CIA podcast." The record includes the following details:

- Record info:**
 - Format: Music, Audio (spoken word), Audio
 - Contributors: United States. Central Intelligence Agency, issuing body. | [Browse in author list](#)
 - Published/Created: [Washington, D.C.] : Central Intelligence Agency, 2022-
 - Language: English
 - Numbering: Began in 2022.
 - Current Publication Frequency: Updated irregularly
 - Source of Description Note: Contents viewed October 5, 2022; title from web page.
 - Note: Audio files available with both streaming and downloadable options. Listeners can subscribe and listen using podcast applications or browsers, including: Apple Podcasts, Spotify, Amazon Music. Each audio file accompanied by transcript in HTML format.
 - Physical Description: 1 online resource (audio files)
 - OCLC Number: 1347210669
 - Government Document Number: PREX 3.2:L 26/
 - Subjects (LCSH): [United States. -- Central Intelligence Agency -- History.](#) | [Browse in subject list](#)
[Intelligence service -- United States -- History.](#) | [Browse in subject list](#)
[National security -- United States.](#) | [Browse in subject list](#)
 - Subjects (Other): [Podcasts.](#)
- Available at:**
 - Online Resources · 1 item
 - Table with 3 columns: Link, Description, Source. One row: [Available online](#), U.S. Federal Government Publications.

Date Last Indexed: 20240506

Slika 6: University of Michigan Library: zapis iz kataloga (*The Langley files a CIA podcast.*)

MARC Data	
.LDR	00000n11 a2200000 1 4500
005	20221011073848.0
006	m o h f
007	cr
007	sz
008	221011c20229999dcunnnnFo f z n eng c
001	99187671995206381
010	a 2022236201
035	a (MARCIVE)mcv on1347210669
035	a (OCoLC)on1347210669
040	a GPO b eng e rda e pn c GPO d MVI
042	a pcc
043	a n-us---
049	a EYSL
074	a 0856-A-37 (online)
086 0	a PREX 3.2:L 26/
245 0 4	a The Langley files : b a CIA podcast.
264 1	a [Washington, D.C.] : b Central Intelligence Agency, c 2022-
300	a 1 online resource (audio files)
310	a Updated irregularly
336	a spoken word b spw 2 rdacontent

Slika 7: University of Michigan Library: MARC 21 zapis u katalogu (*The Langley files a CIA podcast.*)

337	a audio b s 2 rdamedia
337	a computer b c 2 rdamedia
338	a online resource b cr 2 rdacarrier
362 1	a Began in 2022.
500	a Audio files available with both streaming and downloadable options.
500	a Listeners can subscribe and listen using podcast applications or browsers, including: Apple Podcasts, Spotify, Amazon Music.
500	a Each audio file accompanied by transcript in HTML format.
588 0	a Contents viewed October 5, 2022; title from web page.
610 1 0	a United States. b Central Intelligence Agency x History. 0 http://id.loc.gov/authorities/names/n79099381 0 http://viaf.org/viaf/sourceID/LC/n79099381
650 0	a Intelligence service z United States x History. 0 http://id.loc.gov/authorities/subjects/sh2008123952
650 0	a National security z United States. 0 http://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85140387
655 7	a Podcasts. 2 lcgft 0 http://id.loc.gov/authorities/genrefoms/gf2011026450
710 1	a United States. b Central Intelligence Agency, e issuing body. 0 http://id.loc.gov/authorities/names/n79099381 0 http://viaf.org/viaf/sourceID/LC/n79099381
856 4 0	u https://pur1.fdlp.gov/GPO/gpo187303 7 0
922	a BIBCONEW b 20221011
922	a UNREPORTEDPUBSASKGPO b 20221011
010	u 2023-08-10 05:38:53 US/Eastern c 2022-11-12 04:38:04 US/Eastern s false
E56	n U.S. Federal Government Publications t static u https://na04.alm.exlibrisgroup.com/view/uresolver/01UMICH_INST/openurl?u.ignore_date_coverage=true&portfolio_pid=531226122290006381&Force_direct=true a 2022-11-12 09:45:41 v https://umich.alm.exlibrisgroup.com/view/uresolver/01UMICH_INST/openurl?&fr_id=info:sid/primis.exlibrisgroup.com&svc_dat=CTO?u.ignore_date_coverage=true u https://na04.alm.exlibrisgroup.com/view/uresolver/01UMICH_INST/openurl?u.ignore_date_coverage=true&portfolio_pid=531226122290006381 q true s Available 8 531226122290006381

Slika 8: University of Michigan Library: MARC 21 zapis u katalogu (*The Langley files a CIA podcast.*)

6.3. Sacramento Public Library: primjer kataložnog zapisa

Treći primjer²⁹⁵ pokazuje određene razlike pri izradi opisa *podcasta* za kataložni zapis. Najprije, MARC polja 300, kao i polja koja govore o vrsti sadržaja, medija i nosača nešto se razlikuju. Katalogizator je u polje 300, za razliku od prethodna dva primjera, unio podatak o vremenskom trajanju *podcasta*. Naime, voditelj *podcasta* James Champion (MARC polje: 700) kroz svaku epizodu *podcasta* intervjuira glazbenika Erica Hutchinsona s kojim razgovara o njegovom glazbenom albumu koji je naslovljen *The Modern Happiness*. Svaka epizoda posvećena je jednoj pjesmi s albuma, uz prvu epizodu koja uvodi slušatelja u *podcast* i zaključnu koja se bavi temama koje se prožimaju kroz album. Stoga, ovaj *podcast* je specifičan te svojevrsno ograničen budući da je album jedinstvene forme, odnosno sastoji se od 10 pjesama. Dakle, *podcast* je konstruiran i ograničen na 12 epizoda. Iz ovoga se može zaključiti kako je *podcast* u razdoblju objavljivanja epizoda imao dinamičnu karakteristiku, no budući da su sve epizode objavljene, on postaje statičan. Poznat je početak i kraj *podcasta*, odnosno može se zaključiti kako se neće nastaviti snimati daljnje epizode. Iz ovog razloga, katalogizator je mogao unijeti podatak o njegovom cjelokupnom vremenskom trajanju (*Duration*) »4hr., 08 min.« Također, katalogizator nije imao potrebu unijeti podatak o učestalosti ažuriranja *podcasta* (*Current publication frequency*) u polje 310 jer su sve naumljene epizode objavljene.

Postoji još jedna razlika u ovom primjeru opisa *podcasta*, a ona je vidljiva u polju 336 gdje se opisuje vrsta sadržaja. U radu je već spomenuto kako se zvučni zapisi dijele na glazbene i neglazbene zvučne zapise, a budući da je u ovom kataložnom zapisu u polju 336 naveden podatak izvedbena glazba (*performed music*), znači da se radi o glazbenom zvučnom zapisu. Naime, u prethodna dva primjera je u ovome polju unesen podatak izgovorena riječ (*spoken word*). Međutim, ovdje je potrebno imati na umu da se sadržaj epizoda ovog *podcasta* sastoji ne samo od razgovora, odnosno intervjuja, već sadržaj obuhvaća i pjesme s albuma spomenutog glazbenika koje potonji izvodi. Iz ovog razloga, katalogizator je unio podatak izvedbena glazba (*performed music*). Podatak o vrsti nositelja u polju 338: *online resource* ostaje jednak kao u prethodna dva primjera, međutim primjetno je kako se u polju 337 koje govori o vrsti medija korisniku uskratio podatak *audio* kojega bi trebalo unijeti ako se radi o zvučnom zapisu.

²⁹⁵ Primjer kataložnog zapisa. Sacramento Public Library. Dostupno na: <https://catalog.saclibrary.org/Hoopla/MWT12215480?searchId=27797776&recordIndex=13&page=1> <https://www.hoopladigital.com/> (Zadnji posjet: 17.5.2024.)

Međutim, polja 344 Svojstva zvuka (*Sound Characteristics*) i 347 Svojstva digitalne datoteke (*Digital File Characteristics*) donose podatke da je zvuk snimljen digitalno te da se radi o audio datoteci. Kao i u prethodna dva primjera, iz podataka o vrsti sadržaja, vrsti nosača i vrsti medija, može se zaključiti kako se radi o mrežno zvučnoj građi.

Zatim, u ovom primjeru vidljivo je kako je u polju 264 nadodan podatak o nazivu distributera: *Made available through hoopla*. Naime, u ovom primjeru vidljiva su neka nova MARC polja, kao što je primjerice MARC polje 037 koje govori o nabavi jedinice građe (*Source of acquisition*) te polje donosi napomenu s jednom poveznicom <http://www.midwesttapes.com>. Nadalje, Midwest Tape je tvrtka smještena u Sjevernoj Americi koja, kroz svoj dugogodišnji rad u suradnji s mnogim američkim knjižnicama, korisnicima pruža pristup medijskom sadržaju i digitalnim uslugama.²⁹⁶ Njihova najpoznatija digitalna platforma naziva se Hoopla.²⁹⁷ Sjevernoameričke knjižnice koje nude pristup ovoj platformi pružaju mogućnost posudbe audio knjiga, e-knjiga, filmova, glazbe, pa i *podcasta*. Pristup može ostvariti korisnik s važećom članskom iskaznicom knjižnice. Putem ovoga, korisnici mogu *streamati* ili preuzimati izvore na vlastiti uređaj. Stoga, katalogizator je u polje 856 gdje se unosi podatak o elektroničkoj lokaciji i pristupu (*Electronic location and access*) naveo sljedeću poveznicu https://www.hoopladigital.com/title/12215480?utm_source=MARC&Lid=hh4435 koja korisnika izravno vodi na Hoopla digitalnu platformu gdje odmah može pristupiti *podcastu*.

Isto tako, polje na koje u prethodnim primjerima nismo mogli naići je MARC polje 100. U polju 100²⁹⁸ vidljiv je podatak o odgovornosti gdje je kao osoba odgovorna za stvaranje

²⁹⁶ Midwest Tape : Here for Libraries. Midwest Tape. Dostupno na: <https://www.midwesttape.com/story> (Zadnji posjet: 2.6.2024.)

²⁹⁷ Poslovanje između knjižnice i digitalne platforme Hoopla temelji se na »a pay-per use« modelu. Odnosno, svaki puta kada korisnik posudi, konzumira i koristi sadržaj s ove platforme, knjižnici je naplaćena određena naknada. Bez obzira koliko puta korisnik pristupi nekom sadržaju na Hoopla platformi, knjižnice svaki puta plaćaju određeni iznos. Dakle, radi se o plaćanju prema korištenju, te knjižnice ne posjeduju sadržaj dostupan na Hoopli i ne kupuju i ne licenciraju sadržaj već plaćaju iznos za svako pojedinačno korištenje sadržaja od strane korisnika. Regier, Ryan. Hoopla – The New Pay-Per Use Face of Public Libraries. A Way Of Happening. Dostupno na: <https://awayofhappening.wordpress.com/2015/11/04/hoopla-the-new-pay-per-use-face-of-public-libraries/> (Zadnji posjet: 6.6.2024.)

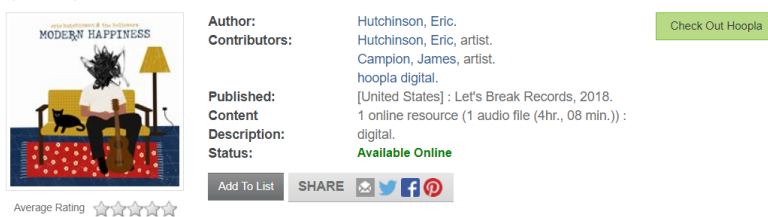
²⁹⁸ RDA ne slijedi pravilo kraćenja (»rule of three«) ako kao podatak o odgovornosti postoji više od tri autora. Za razliku od AACR2, RDA za izostavljanje entiteta, osim prvog, ostavlja na izbor katalogizatoru. Odnosno, RDA predlaže da je za prvi navedeni entitet potrebna pristupnica (*access point*), a ostali entiteti mogu i ne moraju imati pristupnice, čak i ako je navedeno više od tri entiteta kao podatka o odgovornosti. U MARC-u, prvi navedeni autor unosi se u polje 1xx, a ostali se unose u polje 7xx. Kincy, Chanya P. ; Wood, Michael A. Rethinking Access with RDA (Resource Description and Access). // Journal of Electronic Resources in Medical Libraries 9, 1(2012). Str. 24. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/15424065.2012.651573> (Zadnji posjet: 10.6.2024.) ; Specific changes from AACR2 to RDA. RDA Basics. Dostupno na: <https://rdabasics.com/2012/09/10/specific-changes-from-aacr2-to-rda/> (Zadnji posjet: 6.6.2024.)

djela²⁹⁹ naveden Eric Hutchinson. Isto tako, Eric Hutchinson naveden je i u polju 700 u kojemu je naveden kao umjetnik (*artist*), a ovaj podatak izražava odgovornost za intelektualno ili umjetničko stvaranje djela. Zanimljivo je kako je kroz polje 700 izrađena i sporedna kataložna jedinica za James Campiona te je za njega također naveden podatak da se radi o umjetniku *artist*, koji je pak voditelj *podcasta*. Međutim, za korisnika nije jasno tko je od dvojice navedenih imao kakvu ulogu u stvaranju i realizaciji *podcasta*. Budući da knjižnica pristup ovom *podcastu* pruža u suradnji s digitalnom platformom Hoopla, potonja je spomenuta kao podatak o odgovornosti u polju 710. Opetovano je za ovaj izvor odabrana razina odgovornosti suradnici (*contributors*) i ovaj podatak govori o prirodi odnosa između platforme Hoopla i opisanog *podcasta*.

Polja u kojima podaci nisu uneseni, a koji bi mogli biti korisni za korisnika su: polje 500 (Napomene) i 520 (Sažetak). Ipak, u MARC polju 505 pružena je napomena kroz koju je detaljno opisana struktura sadržaja *podcasta* kroz popis epizoda, njihovo trajanje i naslove. Korisnici ovim putem stječu informacije o sadržaju *podcasta* te koliko pojedina epizoda *podcasta* traje. Dodavanjem podatka u polje 506, korisnik postaje svjestan postojanja eventualnog ograničenja u pristupu *podcastu*.³⁰⁰ Korisnik u ovom slučaju doznaje da je opisani *podcast* odmah dostupan za *streaming* ili preuzimanje preko Hoopla digitalne platforme. Isto tako polje 538 korisniku daje podatak da se *podcastu* može pristupiti putem interneta, odnosno uz pomoć web preglednika na računalu ili mobilnom uređaju koji je povezan na internet.

The Modern Happiness Podcasts

(eMusic)

Author: Hutchinson, Eric.
 Contributors: Hutchinson, Eric, artist.
 Campion, James, artist.
 hoopla digital.

Published: [United States] : Let's Break Records, 2018.
 Content: 1 online resource (1 audio file (4hr., 08 min.)) : digital.
 Description: Available Online

Add To List SHARE

Average Rating ★★★★★

Check Out Hoopla

Slika 9: Sacratmento Public Library: zapis iz kataloga (*The Modern Happiness Podcasts*)

²⁹⁹ Kincy, Chamyia Pompey. ; Shatford Layne, Sara. Making the Move to RDA : A Self-Study Primer for Catalogers. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014. Str. 175. Dostupno na: https://cdn.goconqr.com/uploads/media/pdf_media/13681972/060587ab-3eaf-4954-99f4-af7164815ecb.pdf

(Zadnji posjet: 10.6.2024.)

³⁰⁰ Isto. Str. 79.

MARC Record

LEADER	02079njm a22003975a 4500
001	MWT12215480
003	MWT
005	20231028061918.0
006	m o h
007	sz zuunnnunnd
007	cr nna
008	231028s2018 xxunnn eo eng d
024	1 a 192641181955 q (sound recording : hoopla Music)
028	4 2 a MWT12215480
029	a https://d2snwnmzyr8jue.cloudfront.net/igr_192641181955_180.jpeg
037	a 12215480 b Midwest Tape, LLC n http://www.midwesttapes.com
040	a Midwest e rda
099	a eMusic hoopla
100	1 a Hutchinson, Eric.
245	1 4 a The Modern Happiness Podcasts h [electronic resource] / c Eric Hutchinson.
264	1 a [United States] : b Let's Break Records, c 2018.
264	2 b Made available through hoopla
300	a 1 online resource (1 audio file (4hr., 08 min.)) : b digital.
336	a performed music b prm 2 rdacontent
337	a computer b c 2 rdamedia
338	a online resource b cr 2 rdacarrier
344	a digital 2 rda

Slika 10: Sacratmento Public Library: MARC 21 zapis u katalogu (*The Modern Happiness Podcasts*)

347	a audio file 2 rda
505	0 0 t Intro to Modern Happiness - Interview g (27:14) -- t miracle worker - Interview g (25:24) -- t new religion - Interview g (17:24) -- t I'll always be the one who makes you cry - Interview g (15:32) -- t happy like a chicken with his head cut off - Interview g (27:37) -- t hands - Interview g (21:23) -- t can't stop what's coming - Interview g (23:09) -- t she could be the one - Interview g (15:53) -- t take it easy on me - Interview g (16:00) -- t for the first time - Interview g (14:11) -- t a million bucks on a queen motel bed - Interview g (24:37) -- t Themes of Modern Happiness - Interview g (20:29).
506	a Instant title available through hoopla.
538	a Mode of access: World Wide Web.
700	1 a Hutchinson, Eric, e artist.
700	1 a Campion, James, e artist.
710	2 a hoopla digital.
856	4 0 u https://www.hoopladigital.com/title/12215480?utm_source=MARC&Lid=hh4435 z Instantly available on hoopla.
856	4 2 z Cover image u https://d2snwnmzyr8jue.cloudfront.net/igr_192641181955_180.jpeg

Slika 11: Sacratmento Public Library: MARC 21 zapis u katalogu (*The Modern Happiness Podcasts*)

Za sva tri primjera se prilikom opisa koristio standard RDA, a to nam govori polje 040 u MARC zapisu. Dužina i širina kataložnog opisa omogućava identifikaciju jedinice građe, odnosno *podcasta*, i njegovo razlikovanje od ostalih jedinica u katalogu. Prilikom usporedbe kataložnih zapisa mogu se utvrditi određene razlike. Razlike koje se pojavljuju u kataložnim zapisima proizlaze iz različito donesenih odluka katalogizatora ili ovise o specifičnosti *podcasta* koji se opisuje. Naime, primjeri kataložnih zapisa odnose se na tri različita *podcasta*

obrađenih u tri različite vrste knjižnice, odnosno u nacionalnoj, visokoškolskoj i narodnoj knjižnici. Isto tako, tri odabrana *podcasta* sadržajno su posve drugačija.

Utjecaj RDA vidljiv je u granularnosti podataka koja se vidi na razini zapisa i polja, posebice kroz tri novouvedena elementa kojima se opisuje vrsta sadržaja (336), vrsta medija (337) i vrsta nositelja (338). Za sva tri opisivana *podcasta* bilo je važno utvrditi ove podatke kako bi korisnik znao kojoj vrsti građe pripada *podcast* i na koji način će mu morati pristupiti.

U sva tri primjera u polju 338 je kao vrsta nositelja naveden *online resource*, u polju 337 je izražena viševrsnost medija kroz navođenje podataka *computer* i *audio*, izuzev zadnjeg primjera gdje je u kataložnom zapisu vidljiv izostanak podatka *audio* koji se navodi ako se radi o zvučnom zapisu. Zatim, u polju 336 koje govori o vrsti sadržaja, u prva dva primjera unesen je jednak podatak: izgovorena riječ (*spoken word*) koji govori da se radi o neglazbenom zvučnom zapisu. Međutim, treba imati na umu, kako Brannen i Fernandez ističu, *podcasti* se temelje na izgovorenom sadržaju (*spoken word-based*), no oni nerijetko uključuju pozadinsku glazbu i zvučne efekte.³⁰¹ Zadnji primjer *podcasta*, osim izgovorenog sadržaja, uključuje i izvedbenu glazbu gostujućeg glazbenika. Radi ovih specifičnosti *podcasta* u zadnjem primjeru kataložnog zapisa, unesen je podatak izvedbena glazba (*performed music*). Iako je u polju 337 izostavljen podatak *audio* koji korisniku ne govori da se radi o audio sadržaju, podatak koji govori da se radi o izvedbenoj glazbi znači da se radi o glazbenom zvučnom zapisu i ujedno o zvučnoj građi. Tri izrađena opisa za zapise pokazuju kako se *podcast* može utvrditi kao mrežno zvučna građa. Ovim putem, korisnik saznaje da se radi o audio sadržaju kojemu mora pristupiti putem interneta.

Pitanje pristupa ovoj vrsti građe je za korisnika iznimno važno. Naime, knjižnica omogućuje korisniku daljinski pristup *podcastima*. U sva tri kataložna zapisa pružene su informacije o pristupu *podcastima*, a koje su korisniku potrebne. Dakle, podaci o pristupu *podcastima* mogu se naći u polju 500 gdje se unose napomene ili u polju 856 koje govori o elektroničkoj lokaciji i pristupu. Korisnik kroz podatke unesene u ovim poljima saznaje na koji način i gdje može pristupiti *podcastu*. Primjetno je u primjerima kako su u cjelovitom zapisu korisniku najčešće dostupne informacije koje pojašnjavaju korisniku kako može *streamati* ili preuzeti *podcast* na vlastiti uređaj te pristupiti im putem digitalnih platformi kao što su Spotify, Apple Podcasts i slično. No, budući da *online* katalog omogućava povezivanje, korisniku su

³⁰¹ Brannen, Michelle. ; Fernandez, Peter. Through the Looking Glass: made in the library – media production. // Library Hi Tech News. 35, 9(2018). Str. 4. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/LHTN-07-2018-0041> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

pružene vanjske poveznice koje su korisne za korisnika jer one najčešće vode na web stranicu knjižnice gdje je korisniku omogućeno da sluša ili preuzima *podcast* na svoj uređaj. Isto tako, može se primijetiti kako je katalogizator u MARC zapisu unio poveznice koje konkretno vode na izvornu, odnosno početnu web stranicu *podcasta* kojemu se najčešće može pristupiti putem digitalne platforme kao što je Podbean ili Hoopla. Ponekad su epizode *podcasta* dostupne u otvorenom pristupu, a ponekad je za njihov pristup potrebna pretplata ili korisničko ime i lozinka. Primjeri kataložnih zapisa pokazuju kako se pružanje pristupa *podcastima* u knjižničnom katalogu može razlikovati od knjižnice do knjižnice, ali pružanje internetskih poveznica korisniku može značiti pojednostavljenje pristupa *podcastima*. Postoje različiti načini kako knjižnica kroz knjižnični katalog osigurava korisniku pristup *podcastu*, a to je najčešće putem web stranice knjižnice koja pruža besplatan i brz pristup reprodukciji ili preuzimanju epizoda *podcasta*, zatim putem poveznice na početnu stranicu *podcasta* ili sugerira pristup digitalnoj platformi. Ako epizode *podcasta* nisu u otvorenom pristupu i slušatelj može pristupiti *podcastu* samo putem digitalne platforme za koju mora plaćati pretplatu, korisnik knjižnice može lakše pristupiti *podcastu*. Naime, korisnik članstvom u knjižnici nerijetko stječe korisničko ime i lozinku koja mu je potrebna za besplatan pristup *podcastima* koje mu knjižnica osigurava.

Isto tako, po pitanju autorstva donosile su se različite odluke. Problem određivanja autorstva u slučaju *podcasta* može proizlaziti iz nedoumica oko određivanja odgovornog pojedinca za stvaranje *podcasta*. Naime, *podcast* mora imati svojega stvaratelja, a on se nerijetko naziva *podcaster*. Potonji može biti osoba ili određena institucija. *Podcaster* je najčešće voditelj *podcasta*. Voditelj *podcasta* može imati gostujuće govornike koji se najčešće iz epizode u epizodu mogu mijenjati, a *podcast* može imati i stotine epizoda. Prisutnost i redovita promjena gostujućih govornika može povlačiti pitanje utvrđivanja važnosti doprinosa kod određivanja podataka o odgovornosti. Isto tako, nedoumice oko utvrđivanja udjela autorske odgovornosti mogu se javiti u odnosu voditelja *podcasta*, producenta i ostalih koji su sudjelovali kako u stvaranju sadržaja *podcasta* tako i u njegovom tehničkom ostvarenju.

Naposljetku, analizirani kataložni zapisi pružaju dovoljno informacija da korisnici pronađu *podcast*, identificiraju ga i razlikuju od ostale građe. Isto tako, iako su se tijekom katalogizacije odabranih primjera *podcasta* donosile različite odluke, one su se donosile vođene logikom i u skladu s ciljevima i načelima pravilnika RDA. Polja formata MARC usklađena su s elementima RDA pravilnika.

7. Zaključak

U 21. stoljeću digitalne promjene i tehnološki napredak iznjedrile su nove oblike digitalnih resursa, poput podcasta. Priljev novih oblika digitalnih resursa potaknuo je knjižnice na razmatranje njihove vrijednosti i obrade te na propitivanje njihova prihvaćanja, pristupa i očuvanja.

Podcast je početkom 21. stoljeća postao popularan format audio sadržaja u društvu i ovu je poziciju zadržao do danas. Istraživanja, kao i brojke *streamova* i preuzimanja pokazuju kako je *podcast* postao društveno prihvaćen medij. Društvena kretanja utječu na rad i razvoj knjižnice koja predstavlja aktivnog sudionika u društvu, pokazatelja postojanosti kulture društva te pružatelja informacijsko komunikacijskih usluga. *Podcast* je polako postao dio čovjekove svakodnevice, a knjižnice su odgovorile i prihvatile ga. Ova datoteka audio sadržaja dostupna na internetu, postala je za knjižnice komunikacijsko sredstvo, informacijski izvor i unaprjeđivač knjižničnih usluga. Knjižnice su prepoznale korisničku potrebu prema *podcastima*, a osiguravanjem pristupa jedinici građe poput *podcasta*, putem zapisa u knjižničnim katalozima, knjižnice svojevrsno premošćuju digitalni jaz. Među korisnicima se javio interes za *podcastima* radi njegovih prednosti i značajki poput brzog i lakog pristupa ovome formatu koji se može slušati bilo gdje i bilo kada, a uz to pruža tematsku raznolikost.

Ovaj rad potvrđuje postavljenu hipotezu koja uzima u obzir početak razvoja *podcasta* i tako utvrđuje kako knjižnice SAD-a katalogiziraju *podcaste* uz pomoć RDA, kataložnog pravilnika za digitalno okruženje te daje ih na korištenje korisnicima kao daljinski dostupnu građu. Također, rad je utvrdio da se *podcast* pojavljuje u katalozima različitih vrsta knjižnica. No, sljedeća istraživanja mogu se posvetiti europskim knjižnicama i knjižnicama u ostatku svijeta, u svrhu razmatranja, ne samo postojanosti *podcasta* u knjižničnim katalozima, već i raširenosti i primjene RDA kataložnog pravilnika. Ovakva bi istraživanja mogla pokazati jesu li *podcasti* zaista ona vrsta građe koju knjižnice obrađuju ili je praksa njihove obrade prisutnija u knjižnicama SAD-a. Isto tako, postavlja se pitanje jesu li *podcasti* zaista široko prihvaćeni u knjižnicama i nedostaju li u knjižničnim katalozima u ostalim zemljama u svijetu te je li to povezano s pitanjem prihvaćenosti *podcasta* među slušateljima u društvu što, opet, utječe na korisničke potrebe u knjižnicama.

Rad ukazuje kako se *podcast* može utvrditi kao mrežna zvučna građa koja je nerijetko dinamična, serijalna, te kao i ostali digitalni dokumenti i objekti, nerijetko nestabilna. Iz ovog

razloga, knjižnice se susreću s izazovima glede pitanja očuvanja, pristupa i poštovanja autorskih prava. Ne postoje konkretno utvrđeni kriteriji prilikom odabira *podcasta* u knjižnicama, no činjenica da ih se može pretražiti u knjižničnim katalogima, pokazuje da su odabrani od strane stručnog osoblja koje su pojedine primjere odabranih *podcasta* procijenili relevantnima, kvalitetnima i vrijednima za krajnje korisnike. *Podcast* može poslužiti kao pravi primjer kako danas informacije mogu doći u raznim oblicima i formatima, te kako se korisnik knjižnice ne mora nužno nalaziti u prostorima knjižnice kako bi pristupio informacijama. Korisnik može pristupiti informacijama bilo kad i bilo gdje pomoću uređaja s internetskom vezom, a ovo im olakšava daljnjski dostupna građa u knjižnicama.

RDA zauzima značajno mjesto unutar suvremenog kataložnog područja. Da RDA postavlja korisnika u samo središte pokazuju upute za opis resursa koje se uvelike oslanjaju na korisničke postupke koje definira IFLA-LRM. Isto tako, RDA se oslanja na entitet-odnos kojega preuzima od IFLA-LRM konceptualnog modela, i definira skup elemenata koji sadrže podatke o entitetima, atributima i odnosima koje definira dokument IFLA-LRM. Analizirani primjeri kataložnih zapisa *podcasta* pokazuju kako se RDA može primijeniti na sve vrste građe te kako se prilikom opisa sve više razmišlja o pojedinim dijelovima kataložnog zapisa. Ovo pokazuje granularnost koju RDA osigurava, a ona je vidljiva kroz tri nova elementa koja uvodi: vrsta sadržaja, vrsta nositelja sadržaja i vrsta medija, a putem njih nastoji pružiti učinkovitiji opis svih vrsta izvora. U svakom slučaju, kataložni zapisi *podcasta* koji su analizirani u ovome radu pokazuju primjenu ova tri nova elementa. Za katalogizatora, kojega se danas često naziva »stvarateljem metapodataka«, od važnosti je navođenje spomenuta tri elementa na primjeru *podcasta* jer korisnik ovim putem saznaje kako se radi o mrežno zvučnoj građi, a ovi podaci su za korisnika važni radi utvrđivanja pristupa *podcastu*. Gledajući na društvenu, kulturnu i informacijsku vrijednost koju *podcast* može imati, osiguranje pristupa istome, za korisnika može biti od važnosti. Korisniku se pomoću vanjskih poveznica u katalogu omogućava nerijetko brz, lak i besplatan pristup *podcastima*. Analizirani kataložni zapisi ovoga rada pokazuju kako se korisnik uz pomoć ovih poveznica kreće van kataloga te istražuje mogućnosti i nove informacije o *podcastima*, kako unutar, tako izvan kataloga. Za korisnika pristup *podcastima* može značiti pristup odabranim i vrednovanim *podcastima* od strane stručnjaka što može ukazati na njihovu kvalitetu. Iako postoje mnoge digitalne platforme koje pružaju pristup *podcastima*, one nerijetko zahtijevaju pretplatu. Knjižnice u ovom slučaju mogu biti mjesto od velike važnosti za korisnika, tako da mu se kroz članstvo u knjižnici osigurava besplatan pristup *podcastima*. Analizirani zapisi pokazuju i određenu fleksibilnost koja se pojavljuje pri

donošenju odluka katalogizatora koji ovisno o specifičnostima podacata bilježi one podatke koje procjenjuje relevantnima, ali nikada se ne odvajajući od načela i principa koje RDA iznosi. Iako fleksibilnost pri donošenju odluka katalogizatora svojevrsno ukazuje kako primjenjivost ne znači obveznost odabira elemenata prilikom izrade kataložnog zapisa.

Neka buduća istraživanja mogu obuhvaćati pitanje primjene RDA u kontekstu semantičkog weba i povezanih podataka, zamjene MARC formata primjenom BIBFRAME-a, kretanja ka ostvarenju Univerzalne bibliografske kontrole te postojećeg stanja u hrvatskim knjižnicama, posebice radi pojave novog nacionalnog kataložnog pravilnika *Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima* - KAM.

8.Literatura

1. Asadi, Leila ... [et al.]. Librarians' familiarity with and attitudes toward podcast technology. // 4th International Conference on e-Learning and e-Teaching (ICELET 2013). Shiraz, 2013. Str. bez stranice. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/261019988_Librarians'_familiarity_with_and_attitudes_toward_podcast_technology (Zadnji posjet: 12.6.2024.)
2. Badurina, Boris. ; Bosančić, Boris. ; Farago, Filip. Povezani podaci i knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 4(2013). Str. 25-52. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/142376> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
3. Badurina, Boris. ; Bosančić, Boris. ; Farago, Filip. Povezani podaci i UNIMARC: semantičko modeliranje knjižničnih zapisa UNIMARC u okruženju semantičkog weba. // Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji. 17(2014). Str. 145-168. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/akm/article/view/3566> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)
4. Badurina, Boris. ; Feldvari, Kristina. ; Petr Balog, Kornelija. Percepcija i stavovi stručnjaka hrvatske AKM-zajednice o implementaciji i primjeni Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 66, 2(2023). Str. 1-24. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310743> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
5. Barbarić, Ana. Od zadatka kataloga do postupaka korisnika. // Vizija i stvarnost : zbornik u povodu 40 godina djelovanja Aleksandre Horvat u knjižničarstvu. / Živković, Daniela ; Nebesny, Tatjana (ur.). Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2016. Str. 83-100. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:837923> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
6. Barnes, Newkirk. Using podcasts to promote Government documents collections. // Library Hi Tech. 25, 2(2007). Str. 220-230. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/240601101_Using_podcasts_to_promote_Government_documents_collections (Zadnji posjet: 7.6.2024.)
7. Bennington, Adam. Stick it in your ear: Keeping current with podcasts. // Online. 31, 3(2007). Str. 30-32. Dostupno na: <https://www.infoday.com/online/may07/> (Zadnji posjet: 5.6.2024.)
8. Bernstein, Steven. Beyond Content, Media, and Carrier: RDA Carrier Characteristics. // Cataloging & Classification Quarterly. 52, 5(2014). Str. 463–486. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/01639374.2014.900839> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

9. Bosančić, Boris. ; Bošnjak, Bernarda. Metapodatkovni standardi za opis građe Kongresne knjižnice. // *Libellarium*. 14, 2(2023). Str. 59-80. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/453674> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)
10. Brannen, Michelle. ; Fernandez, Peter. Through the Looking Glass: made in the library – media production. // *Library Hi Tech News*. 35, 9(2018). Str. 1-6. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/LHTN-07-2018-0041> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)
11. Brautović, Mato. Hrvatski online mediji kao sekundarni izvori u novinarstvu. // *MediAnali*. 3, 6(2009). Str. 89-102. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/44534> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)
12. Brezak Brkan, Ivan. Kako YouTuberi, HDZ, Markićka, ali i Spotify pretvaraju ‘podcast’ u sve što nije! <https://www.netokracija.com/podcast-hrvatska-balkan-168390> (Zadnji posjet: 13.10.2023.)
13. Cagnazzo, Laura. ; Rasmussen Pennington, Diane. Connecting the silos : Implementations and perceptions of linked data across European libraries. // *Journal of Documentation*. 75, 3(2019). Str. 643-666. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/JD-07-2018-0117> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
14. Cambridge Dictionary. Podcast. Dostupno na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/podcast> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)
15. Cambridge Dictionary. Podcasting. Dostupno na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/podcasting> (Zadnji posjet: 11.10.2023.)
16. Chancellor, Renate. ; Lee, Shari. Storytelling, Oral History, and Building the Library Community. // *Storytelling, Self, Society* 12, 1(2016). Str. 39–54. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/10.13110/storselvesoci.12.1.0039> (Zadnji pristup: 12.6.2024.)
17. Chinyere Esse, Ugwunwa. Current Trends in Cataloguing and the Challenges of a Cataloguer in the Digital Age. // *Information Impact: Journal of Information and Knowledge Management*. 4, 2(2013). Str. 19-20. Dostupno na: <https://www.ajol.info/index.php/ijikm/article/view/144620> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
18. Collins, Valerie M. ; Moore, Erik A. Preserving Podcasts in Institutional Repositories. // *Rethinking Institutional Repositories: Innovations in Management, Collections, and Inclusion* / edited by Josh C. Cromwell. Chicago : Association of College and Research Libraries, 2023. Dostupno na: <https://hdl.handle.net/11299/261614> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

19. Craig, Clay Martin. ; Brooks, Mary Elizabeth. ; Bichard, Shannon. Podcasting on Purpose : Exploring Motivations for Podcast Use Among Young Adults. // International Journal of Listening. 37, 1(2021). Str. 39-48. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10904018.2021.1913063> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)
20. Cramer-Flood, Ethan. North America is the center of the podcasting world, though China will soon have the most listeners. Dostupno na: <https://www.emarketer.com/content/north-america-center-of-podcasting-world-though-china-will-soon-have-most-listeners> (Zadnji posjet: 1.6.2024.)
21. De Sarkar, Tanmay. Introducing podcast in library service : an analytical study. // VINE The journal of information and knowledge management systems. 42, 2(2012). Str. 191-213. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/03055721211227237> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)
22. Dhiman, Bharat. Key Challenges and Opportunities for Podcasters in the Digital Age : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4409218> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)
23. Dhiman, Bharat. The Rise and Power of Audio Storytelling in the 21st Century : A Critical Review. (2023), bez stranice. Dostupno na: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4428636> (Zadnji posjet: 12.6.2024.)
24. Duchevea, Dilyana P. ; Pennington, Diane Rasmussen. RDA in Europe : Implementations and perceptions. // Journal of Librarianship and Information Science. 51, 2(2019). Bez stranice. Dostupno na: <https://strathprints.strath.ac.uk/59644/> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)
25. Edison Research. The Podcast Consumer 2023: An Infinite Dial Report. Dostupno na: <https://www.edisonresearch.com/the-podcast-consumer-2023-an-infinite-dial-report/> (Zadnji posjet: 27.5.2024.)
26. Edison Research. The Podcast Consumer 2023 : An Infinite Dial Report. Dostupno na: <https://www.edisonresearch.com/wp-content/uploads/2023/03/The-Podcast-Consumer-2023-1.pdf> (Zadnji posjet: 16.10.2023.)
27. Forster, Martin. Podcasting für Bibliotheken – Hintergründe und Bericht zum Universitätslehrgangs-Abschlussprojekt „Research Library Podcast“ der Universitätsbibliothek Wien. // Bibliothek Forschung und Praxis. 46, 1(2022). Str. 183-190. Dostupno na: <https://doi.org/10.1515/bfp-2022-0001> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)

28. Funmilayo Racheal, Ayo-Olafare. Global Trends and emerging Technologies in Libraries and Information Science. // Library Philosophy and Practice (e-journal). (2020). Str. 1-13. Dostupno na: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/3835> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)
29. Gjurković-Govorčin, Rajka. Novi naraštaj knjižničnih kataloga : katalog Knjižnica grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013). Str. 127-146. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/115198> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)
30. Holub, Karolina. ; Rudomino, Inge. Hrvatski arhiv weba - trinaest godina poslije. // @rhivi. 2(2017). Str. 28-29. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/212981> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)
31. Howarth, Lynne C. ; Park, Jung-ran. Conclusion : What New Directions in Information Organization Augurs for the Future. // New Directions in Information Organization (Library and Information Science). Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2013). Str. 251-259. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007025](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007025) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
32. IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije : definicija konceptualnog referentnog modela kao okvira za analizu neadministrativnih metapodataka koji se odnose na knjižnične izvore / IFLA-ina Skupina za pregled FRBR-a, urednička skupina za objedinjavanje Pat Riva, Patrick Le Bouf i Maja Žumer ; [prijevod s engleskog Mirna Willer, Ana Barbarić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2020.
33. Kaushik, Anna. Podcasting in library environment. // Annals of Library and Information Studies. 57(2010). Str. 122-129. Dostupno na: <https://nopr.niscpr.res.in/handle/123456789/9747> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)
34. Kidd, Mary. ; Nguyen, Sarah. ; Titkemeyer, Erica. Subscribe, Rate and Preserve Wherever You Get Your Podcasts. // Journal of Archival Organization. 17, 1–2(2020). Str. 161-177. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15332748.2020.1769997> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)
35. Kincy, Chamyia Pompey. ; Shatford Layne, Sara. Making the Move to RDA : A Self-Study Primer for Catalogers. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014. Dostupno na: https://cdn.goconqr.com/uploads/media/pdf_media/13681972/060587ab-3eaf-4954-99f4-af7164815ecb.pdf (Zadnji posjet: 10.6.2024.)

36. Kincy, Chamyra P. ; Wood, Michael A. Rethinking Access with RDA (Resource Description and Access). // Journal of Electronic Resources in Medical Libraries 9, 1(2012). Str. 13-34. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/15424065.2012.651573> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)
37. Kovačević, Jasna. ; Vrana, Radovan. Digitalna transformacija u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 66, 1(2023). Str. 225-244. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310704> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)
38. Lee, Yan Yi. ; Yang, Sharon Q. Organizing Bibliographical Data with RDA : How Far Have We Stridden Toward the Semantic Web? // New Directions in Information Organization (Library and Information Science). Leeds : Emerald Group Publishing Limited, 7(2014). Str. 3-27. Dostupno na: [https://doi.org/10.1108/S1876-0562\(2013\)0000007005](https://doi.org/10.1108/S1876-0562(2013)0000007005) (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
39. Liabor, Vanessa Gay R. Enhancing Library Services through Digital Cataloging Techniques. // International Journal of Advanced Research in Science, Communication and Technology (IJARSCT). 3, 1(2023). Str: 516-526. Dostupno na: <https://www.ijarsct.co.in/Paper12989.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
40. Library Leadership Podcast. Park City Library. Dostupno na: <https://libraryleadershippodcast.com/all-episodes/> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)
41. Listen and Learn @ Your Library (podcast). The University Library. // University of the Philippines Diliman. Dostupno na: <https://mainlib.upd.edu.ph/listen-and-learn-your-library-podcast/> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)
42. London Library Podcast. The London Library. Dostupno na: <https://www.londonlibrary.co.uk/about-us/podcast> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)
43. MARC Bibliographic to RDA Mapping MARC 21 : Format for Bibliographic Data Mapped to RDA Elements. RDA Toolkit. <https://original.rdatoolkit.org/document.php?id=jscmap2> (Zadnji posjet: 19.5.2024.)
44. Midwest Tape : Here for Libraries. Midwest Tape. Dostupno na: <https://www.midwesttape.com/story> (Zadnji posjet: 2.6.2024.)
45. Mihalić, Tatjana. Knjižnice i glazba: glazbena građa u kontekstu promjena formalne kataložne prakse. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 59, 1/2(2016). Str. 353-373. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178478> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
46. Miloš, Irena. Digitalni urođenici i digitalni pridošlice. // Hrvatski jezik. 4, 2(2017), Str. 11-12. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187307> (Zadnji posjet: 20.5.2024.)

47. Miočić, Ivan. Bibliografski zapisi od kataložnih listića do semantičkog weba : uvjeti za funkcionalnost. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 60, 4(2017). Str. 1-23. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/195918> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
48. Miošić, Miran. Digitalna montaža i postprodukcija. // Digitalno doba : Masovni mediji i digitalna kultura / Uredila Nada Zgrabljic Rotar. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2020. Str. 277-293.
49. Mixcloud. Ben Hammersley - Inventor of the Word 'Podcast'. Dostupno na: <https://www.mixcloud.com/nextmarketpodcast/ben-hammersley-inventor-of-the-word-podcast/> (Zadnji posjet: 13.10.2023.)
50. Monyela, M. In the evolving digital environment: is cataloging lagging behind? // Library Hi Tech News. 39, 8(2022). Str. 15-18. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/LHTN-11-2020-0105> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
51. New Library Life Podcast from Waterford Libraries. Waterford Libraries. Dostupno na: <https://waterfordlibraries.ie/podcasts/> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)
52. Novi RDA Toolkit. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.kam.hr/nova-verzija-rda-postaje-sluzbena/> (Zadnji posjet: 8.5.2024.)
53. Nuzum, Eric. The Story of the First Podcast Feed. Dostupno na: <https://podnews.net/article/first-podcast-feed-history> (13.10.2023.)
54. Okwu, Emmanuel. ; Okwu, Ngozi Emmanuel. ; Oladokun, Bolaji David. New Technological Trends and Application in Libraries : An Overview. // Seminars in Medical Writing and Education. 3, 64(2024). Str. 1-7. Dostupno na: <https://mw.saludcyt.ar/index.php/mw/article/view/64> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)
55. Oliver, Chris. Introducing RDA : A Guide to the Basics after 3R. 2nd Edition. Chicago : Ala Editions, 2021.
56. Oliver, Christine. Why RDA? Organizing Bibliographic Information in the 21st Century. / Eurasian Academic Libraries Conference, 10th., 2021, Nur-Sultan. Proceedings [...]. Nur-Sultan: Nazarbayev University Repository, 2021. Str. 19. Dostupno na: <https://nur.nu.edu.kz/handle/123456789/5840> (Zadnji posjet: 6.5.2024.)
57. Peoples, Brock. ; Tilley, Carol. Podcasts as an Emerging Information Resource. // College & Undergraduate Libraries. 18, 1(2011). Str. 44-57. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10691316.2010.550529> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)
58. Petek, Marija. Katalogizacijski standard Resource description and access (RDA) : razvoj, spremembe in primerjava s Pravilnikom i priručnikom za izradbu abecednih

- kataloga (PPIAK). // Knjižnica. 61, 1/2(2017). Str. 23-47. Dostupno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-68K3MUKC> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
59. Petr Balog, Kornelija. Teorijsko-povijesni pristup tumačenju korisničkog aspekta knjižničnog kataloga. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 59, 1/2(2016). Str. 25-48. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178464> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
60. Petrić, Tatijana. Bibliografska organizacija neomeđene građe: model entitet–odnos ili objektno orijentirani model? // Bosniaca. 23, 23(2018). Str. 33-47. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/217275> (Zadnji posjet: 9.6.2023.)
61. Pigac, Sonja. ; Rudomino, Ingeborg. Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima i opis online neomeđene građe : Mogućnosti primjene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 66, 2(2023). Str. 131-152. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/310748> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
62. Podcast / Premalo čitam. Knjižnica i čitaonica Fran Galović Koprivnica. Dostupno na: <https://www.knjiznica-koprivnica.hr/podcast-premalo-citam/> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)
63. Podcast Preservation. University of Michigan Library. Dostupno na: <https://guides.lib.umich.edu/c.php?g=839924&p=7069224> (Zadnji posjet: 4.6.2024.)
64. Primjer kataložnog zapisa. Kongresna knjižnica. <https://catalog.loc.gov/vwebv/holdingsInfo?searchId=6321&recCount=25&recPointer=4&bibId=20654380> (15.5.2024.)
65. Primjer kataložnog zapisa. Sacratmento Public Library. Dostupno na: <https://catalog.saclibrary.org/Hoopla/MWT12215480?searchId=27797776&recordIndex=13&page=1https://www.hoopladigital.com/> (Zadnji posjet: 17.5.2024.)
66. Primjer kataložnog zapisa. University of Michigan Library. Dostupno na: <https://search.lib.umich.edu/catalog/record/99187671995206381?query=podcast&filter.format=Audio&library=All+libraries> (Zadnji posjet: 14.5.2024.)
67. Rahimi, Mehrak. Podcasting and Language Learning. Encyclopedia of Information Science and Technology. (2014). Str. 4756-4764. Dostupno na: <https://www.irma-international.org/viewtitle/112919/?isxn=9781466658882> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)
68. RDA : resource description & access / developed in a collaborative process led by the Joint Steering Committee for Development of RDA (JSC), representing the American Library Association ... [et al.]. Chicago : American Library Association ; Ottawa :

- Canadian Library Association ; London : Cilip [i. e.] Chartered Institute of Library and Information Professionals, 2015.
69. Regier, Ryan. Hoopla – The New Pay-Per Use Face of Public Libraries. A Way Of Happening. Dostupno na: <https://awayofhappening.wordpress.com/2015/11/04/hoopla-the-new-pay-per-use-face-of-public-libraries/> (Zadnji posjet: 6.6.2024.)
70. Riva, Pat. Building RDA using the FRBR Library Reference Model. // IFLA 2016 Satellite Conference, RDA in the Wider World. Dublin, OH, USA, 2016. Str. 1-12. Dostupno na: <https://library.ifla.org/id/eprint/1911/> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
71. Semenski, Vikica. Određivanje vrste zapisa u katalogizaciji digitalizirane mrežne zvučne građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 55, 2(2012) Str. 111-120. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/106556> (Zadnji posjet: 8.6.2024.)
72. Skevoulis, Sotiris. ; Tavales, Saby. Podcasts : Changing the Face of e-Learning. // Conference: Proceedings of the International Conference on Software Engineering Research and Practice & Conference on Programming Languages and Compilers, SERP. Las Vegas, Nevada, USA, 2(2006). Bez stranice. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/221611015_Podcasts_Changing_the_Face_of_e-Learning (Zadnji posjet: 10.6.2024.)
73. Solodovnik, Iryna. Bibliographic Data Towards the Semantic Web : A Review of Key Issues and Recent Experiences. // Bilgi Dünyası. 13, 1(2012). Str. 17-56. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/347116270_Bibliographic_Data_Towards_the_Semantic_Web_A_Review_of_Key_Issues_and_Recent_Experiences (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
74. Specific changes from AACR2 to RDA. RDA Basics. Dostupno na: <https://rdabasics.com/2012/09/10/specific-changes-from-aacr2-to-rda/> (Zadnji posjet: 6.6.2024.)
75. Suzuki, Keiko. There's A LOT Still Happening in MARC : Some Updates on MARC Formats : A report of the MARC Formats Transition Interest Group program, American Library Association Core Interest Group Week. // Technical Services Quarterly. 40, 3(2023). Str. 219-230. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/07317131.2023.2226437> (Zadnji posjet: 10.6.2024.)
76. Svenonius, Elaine. Intelektualne osnove organizacije informacija. / Prevela Mirna Willer. Lokve : Benja, 2005.

77. Tabak, Edin. ; Kukić, Damir. Nove imaginacije Web 3.0 i PR. Hum : časopis Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. 13, 19(2018). Str. 184-202. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/212444> (Zadnji posjet: 26.5.2024.)
78. Tahira, Muzammil. ; Wahid, Nazia. ; Warraich, Nosheen Fatima. Mapping the cataloguing practices in information environment : a review of linked data challenges. // Information and Learning Sciences. 119, 9/10(2018). Str. 586-596. Dostupno na: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ILS-10-2017-0106/full/html> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
79. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Podcast. <https://www.britannica.com/art/podcast> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)
80. The Guardian. Audible revolution. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/media/2004/feb/12/broadcasting.digitalmedia> (Zadnji posjet: 13.10.2023.)
81. Tillett, Barbara. RDA and the Semantic Web, Linked Data Environment. JLIIS.it. 4, 1(2013). Str. 139-145. Dostupno na: <https://www.jlis.it/index.php/jlis/article/view/260> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
82. Transition mappings : user tasks, entities, attributes, and relationships in FRBR, FRAD, and FRSAD mapped to their equivalents in the IFLA Library Reference Model / Pat Riva, Patrick Le Bœuf and Maja Žumer. 2017. Str. 1-82. Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-irm/transitionmappings201708.pdf> (Zadnji posjet: 9.6.2024.)
83. Vrbanc, Tomica. RDA - kataložni standard za digitalni svijet. // Glas NSK. Str. 6-11. Dostupno na: https://www.academia.edu/6266857/RDA_katalo%C5%BEni_standard_za_digitalni_svjat_RDA_a_cataloguing_standard_for_the_digital_world (Zadnji posjet: 10.6.2024.)
84. WWW. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/www> (Zadnji posjet: 27.5.2024.)
85. Wallis, Richard. Linked Data for Libraries: Great progress, but what is the benefit? Dostupno na: <https://www.slideshare.net/rjw/linked-data-for-libraries-great-progress-but-what-is-the-benefit> (Zadnji posjet: 28.5.2024.)
86. Weston, Paul Gabriele. Should Catalogue Wade in Open Water? // JLIIS.It. 13, 1(2022). Str. 215-233. Dostupno na: <https://www.jlis.it/index.php/jlis/article/view/433> (Zadnji posjet: 7.6.2024.)

87. Your Podcast Hosting and Monetizing Platform. Podbean. Dostupno na: <https://www.podbean.com/> (Zadnji posjet: 19.5.2024.)
88. Zgrabljić Rotar, Nada. Pojmovnik. // Digitalno doba : Masovni mediji i digitalna kultura / Uredila Nada Zgrabljić Rotar. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2020. Str. 399-419.
89. Zgrabljić Rotar, Nada. Predgovor. // Digitalno doba : Masovni mediji i digitalna kultura / Uredila Nada Zgrabljić Rotar. 2. dopunjeno i prerađeno izd. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2020. Str. 9-18.

9. Popis oznaka i kratica

1. BIBFRAME - (*Bibliographic Framework Initiative*)
2. FRAD - *Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka: konceptualni model (Functional Requirements for Authority Data)*
3. FRBR - *Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa (Functional Requirements For Bibliographic Records)*
4. FRBR-LRM - *IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije (IFLA Library Reference Model : a Conceptual Model for Bibliographic Information)*
5. FRSAD - *Uvjeti za funkcionalnost predmetnih autoriziranih podataka: konceptualni model (Functional Requirements for Subject Authority Data)*
6. GMD - *Opću oznaku građe (The general material designation)*
7. MARC - (*MAchineReadable Cataloging*)
8. OAI-PMH - *Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting*
9. OPAC - *Online Public Access Catalog*
10. RDA - *Resource Description and Access*
11. RDF - *Okvir za opis resursa (The Resource Description Framework)*
12. RSS - *RDF Site Summary, Really Simple Syndication*
13. »WEMI« - (*Work, Expression, Manifestation, Item*)

10. Popis slika

Slika 1: Prikaz općeg modela entitet-odnos (str. 38)

Slika 2. Kongresna knjižnica: zapis iz kataloga (*Artist in the archive*) (str. 55)

Slika 3. Kongresna knjižnica: zapis iz kataloga (*Artist in the archive*) (str. 55)

Slika 4. Kongresna knjižnica: MARC 21 zapis u katalogu (*Artist in the archive*) (str. 56)

Slika 5. Kongresna knjižnica: MARC 21 zapis u katalogu (*Artist in the archive*) (str. 56)

Slika 6: University of Michigan Library: zapis iz kataloga (*The Langley files a CIA podcast.*) (str. 58)

Slika 7: University of Michigan Library: MARC 21 zapis u katalogu (*The Langley files a CIA podcast.*) (str. 59)

Slika 8: University of Michigan Library: MARC 21 zapis u katalogu (*The Langley files a CIA podcast.*) (str. 59)

Slika 9: Sacratmento Public Library: zapis iz kataloga (*The Modern Happiness Podcasts*) (str. 62)

Slika 10: Sacratmento Public Library: MARC 21 zapis u katalogu (*The Modern Happiness Podcasts*) (str. 63)

Slika 11: Sacratmento Public Library: MARC 21 zapis u katalogu (*The Modern Happiness Podcasts*) (str. 63)

11. Popis tablica

Tablica 1: Korisnički postupci prema IFLA-LRM konceptualnom modelu (str. 36)

Tablica 2: Hijerarhija „ja“ entiteta prema IFLA-LRM konceptualnom modelu (str. 39)

Katalogizacija *podcasta* prema RDA (*Resource Description and Access*)

Sažetak

Početakom 21. stoljeća, *podcast*, format audio sadržaja dostupan na internetu za preuzimanje, postao je prihvaćen i popularan u društvu. Tehnologija se rapidno mijenja, a knjižnica i knjižnična djelatnost koja pruža ujedno i kulturne, informacijske, obrazovne i znanstvene usluge, susreće se s novim izazovima i problemima. Tehnološke i društvene promjene otvaraju nove mogućnosti i stvaraju se nove potrebe među korisnicima. Knjižnica mora biti spremna na nove načine komunikacije kako bi ispunila potrebe svojih korisnika pružanjem usluga, kako postojećim tako i potencijalnim korisnicima. U ovome radu bit će govora o *podcastu* i njegovom odnosu s knjižnicama, a posebna pozornost posvetit će se katalogizaciji *podcasta* prema RDA (*Resource Description and Access*), kataloškom pravilniku koji je primjeren za digitalno okruženje te se uvelike oslanja na IFLA-in knjižnični referentni model : konceptualni model za bibliografske informacije (IFLA-LRM), te. Rad će iznijeti analizu odabranih primjera kataložnih zapisa *podcasta* pretraženih u online knjižničnim katalozima.

Ključne riječi: *podcast*, RDA, IFLA LRM, katalogizacija, mrežna zvučna građa

Cataloging Podcasts According to RDA (Resource Description and Access)

Summary

At the beginning of the 21st century, the podcast, an audio content format available on the internet for download, became widely accepted and popular in society. Technology is rapidly changing, and libraries and library services, which provide cultural, informational, educational, and scientific services, are encountering new challenges and issues. Technological and social changes open up new possibilities and create new needs among users. Libraries must be ready to adapt to new communication methods to meet the needs of their users, providing services to both existing and potential users. This paper discusses podcasts and their relationship with libraries, with special attention given to the cataloging of podcasts according to RDA (Resource Description and Access), a cataloging code that heavily relies on the IFLA Library Reference Model: a conceptual model for bibliographic information (IFLA-LRM), and is suitable for the digital environment. The paper will present an analysis of selected examples of podcast catalog records searched in online library catalogs.

Key words: podcast, RDA, IFLA LRM, cataloging, Online Audio Material